

Coordinació de parentalitat: Perfils professionals i intervenció en casos de violències masclistes

Autores

Laura Esteve Alguacil

Belén Sanchís Juesas

Maria Ticó Burguera

Any 2024

Generalitat de Catalunya
**Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada**

L'Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista ha editat aquesta recerca respectant el text original de les autores, que en són responsables de la correcció lingüística.

Les idees i opinions expressades en aquest document són de responsabilitat exclusiva de les autores, i no s'identifiquen necessàriament amb les de l'Observatori.

Avís legal

Aquesta obra està subjecta a una llicència de [Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 No adaptada de Creative Commons](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Així doncs, es permet la reproducció, la distribució i la comunicació pública del material, sempre que se citi l'autoria del material i l'Observatori Català de la Justícia en Violència Masclista (Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, Departament de Justícia) i no se'n faci un ús comercial ni es transformi.

Activitat finançada a càrrec del crèdits rebuts del Ministeri d'Igualtat
(Secretaria d'Estat d'Igualtat i contra la Violència de Gènere)

Resum

Els coordinadors i coordinadores de parentalitat (d'ara en endavant, COPAR) constitueixen una figura no regulada a l'ordenament jurídic català que intervé, per indicació judicial i en algunes ocasions, en processos judicials de família. La seva manca de regulació provoca inseguretat jurídica en relació amb diversos detalls de la seva intervenció. En particular, les incògnites sorgeixen en torn quins professionals l'han de realitzar i quina formació han de tenir, la seva durada, la seva possible obligatorietat, les potestats que s'hi emmarquen, quin ha de ser el seu cost i qui l'ha d'assumir o, per últim, si aquesta és possible o no en casos en què existeixen o hi ha indicis que poden existir violències masclistes. El present treball descriu la pràctica en l'àmbit judicial al voltant d'aquestes qüestions a Catalunya. S'ha emprat una metodologia mixta que ha inclòs una anàlisi bibliogràfica, una anàlisi quantitativa i qualitativa de resolucions judicials i la realització d'enquestes i entrevistes a professionals de la COPAR a l'àmbit de Catalunya. Una de les principals i més preocupants conclusions que se n'extreuen és que la intervenció COPAR s'imposa judicialment en casos de violències masclistes. Especialment, si es té en compte que un nombre important de professionals afirma no tenir cap tipus de formació en matèria de gènere.

Descriptors principals: coordinació de parentalitat; violències masclistes; nens, nenes i adolescents; divorci; separació

Resumen

Los coordinadores y coordinadoras de parentalidad (en adelante, COPAR) son una figura no regulada en el ordenamiento jurídico catalán que interviene, en algunas ocasiones, en procesos judiciales de familia. La falta de una regulación específica provoca inseguridad jurídica en relación con varios detalles de su intervención. En particular: qué profesionales deben realizarlo y qué formación deben tener, su duración, su posible obligatoriedad, qué potestades se entienden comprendidas en la intervención, cuál debe ser su coste y quién debe asumirlo o si ésta es posible o no en casos en que existen o pueden existir violencias machistas. El trabajo describe la práctica en torno a estas cuestiones en Cataluña. Se ha empleado una metodología mixta que ha incluido el análisis bibliográfico, un análisis cuantitativo y cualitativo de resoluciones judiciales y la realización de encuestas y entrevistas a profesionales de la COPAR en el ámbito de Cataluña. Resulta especialmente preocupante que la intervención COPAR se imponga judicialmente en casos de violencias machistas, en particular, si se tiene en cuenta que un número importante de profesionales afirma no tener ningún tipo de formación en materia de género.

Descriptorios principales: coordinación de parentalidad; violencias machistas; niños, niñas y adolescentes; divorcio; separación

Abstract

Parenting coordinators (COPAR) are a non-regulated figure in the Catalan legal system that sometimes intervenes in family court proceedings. Its lack of regulation causes legal uncertainty in relation to various details of its intervention. In particular: which professionals can perform it and what training must they have, its duration, its possible compulsory nature, what powers are invested to the COPAR, what must its cost be and who must assume it, or whether this is possible or not for the COPAR to intervene in cases where sexist violence exists or may exist. This work describes the practice around these issues in Catalonia. A mixed methodology has been used that has included bibliographic analysis, a quantitative and qualitative analysis of judicial decisions and the carrying out of surveys and interviews with COPAR professionals in the Catalonia area. It is particularly worrying that the COPAR intervention is imposed judicially in cases that exist sexist violence within the family. Especially because a significant number of professionals claim not to have any type of training in gender issues.

Keywords: parenting coordination; sexist violence; children; divorce; separation

Sumari

Resum	3
Sumari	6
1. Introducció.....	9
2. Objectius	12
3. Hipòtesis	14
4. Metodologia.....	16
4.1. Revisió bibliogràfica	16
4.2. Revisió de jurisprudència	17
4.3. Treball de camp	20
4.4. Planificació i recursos.....	22
5. Marc teòric	24
5.1. Figura del coordinador/-a de parentalitat.....	24
5.1.1. Trets definitoris	24
5.1.2. Orígens al dret comparat	27
5.1.3. Sorgiment a Catalunya	30
5.2. Els processos judicials de família i la violència masclista	37
5.2.1. Alta conflictivitat i violències masclistes.....	38

5.2.2.	Incidència de les violències masclistes en els procediments de família	45
6.	Resultats	57
6.1.	Trets principals de l'ús judicial del COPAR a Catalunya	57
6.1.1.	Fonaments normatius de la intervenció COPAR	60
6.1.2.	Característiques de les famílies usuàries	63
6.1.3.	Detalls i metodologia de la intervenció	66
6.2.	Elecció dels professionals: mapeig d'agrupacions i professionals exercint a Catalunya	68
6.3.	Formació dels professionals	71
6.3.1.	Trets generals de la formació COPAR	72
6.3.2.	Formació en gènere, infància i violències	79
6.4.	Objectius de la intervenció	81
6.5.	Característiques de la designació	83
6.5.1.	Obligatorietat	83
6.5.2.	Potestats i qualificació de la intervenció	86
6.5.3.	Relació amb l'òrgan judicial i autoritat del COPAR	89
6.5.4.	Durada	93
6.5.5.	Cost econòmic i forma de pagament	94
6.6.	Ús del COPAR en casos de violències masclistes	96
6.7.	Estereotips de gènere identificats	107
6.7.1.	Posicionaments feministes, o no, dels COPAR	108

6.7.2.	Visions tradicionals de la família.....	108
6.7.3.	Minimització i/o negació de la violència i arguments sobre la seva instrumentalització	112
6.7.4.	Al·legacions de SAP.....	116
6.8.	Incertesa respecte la seva efectivitat	120
7.	Conclusions.....	126
8.	Referències bibliogràfiques	128
9.	Annex: qüestionari dissenyat i distribuït entre professionals de la COPAR.	
	135	

1. Introducció

Els coordinadors i coordinadores de parentalitat (d'ara en endavant COPAR) constitueixen una figura no regulada a l'ordenament jurídic català. Aquests intervenen, per disposició judicial en algunes ocasions, en processos judicials de família on hi ha nens, nenes i/o adolescents (d'ara en endavant, NNA) involucrats/des. Atès que aquests processos (generalment de divorci, dissolució de parella estable, modificació de mesures, etc.) poden ser conflictius, la intervenció del COPAR es planteja com una mesura per reduir aquesta conflictivitat i millorar l'exercici de la parentalitat en el si de la família.

Aquesta intervenció, tot i no estar prevista legalment, ha estat avalada per diverses resolucions del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (d'ara en endavant, TSJC), sent la primera la Sentència de la Sala Civil i Penal núm. 11/2015 de 26 de febrer (d'ara en endavant STJSC 11/2015)¹. Tant abans com després d'aquesta primera resolució, els Jutjats i Audiències Provincials que fan ús d'aquesta figura es recolzen en diversos preceptes del Codi Civil de Catalunya (d'ara en endavant, CCCat)² com són: l'art. 211-6, relatiu a l'interès superior del menor, o la Disposició Addicional Vuitena, relativa a la intervenció d'especialistes com auxiliars dels tribunals en el control de les institucions de protecció.

Tot i així, la seva manca de regulació legal planteja seriosos dubtes de seguretat jurídica (Ortega Puente, 2022, p. 55)³. En paraules de la Sindicatura de Greuges de Catalunya:

¹ ECLI:ES:TSJCAT:2015:551.

² En particular en el seu Llibre II, aprovat per la Llei 25/2010 del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família.

³ Aquests dubtes també són palpables a part de l'advocacia: "*Somos conscientes de la diferente valoración que de la coordinación de parentalidad se realiza por la abogacía especializada. Estas discrepancias se han debido en gran medida a intervenciones realizadas en casos concretos sin el necesario control judicial, y sin una adecuada supervisión de la preparación técnica de los profesionales intervinientes*" (Martínez de Careaga García, et al., 2020, pp. 364 i 365). Per exemple, l'Il·lustre Col·legi de l'Advocacia de Barcelona (d'ara en endavant, ICAB) té disponible a la seva pàgina web una enquesta al respecte pels seus col·legiats: <https://www.icab.cat/ca/actualitat/noticies/noticia/Centre-ADR-ICAB-Coordinacio-de-Parentalitat/>

“La figura de la coordinació parental es va crear i no ha estat regulada normativament, fet que dona lloc a una indefinició, tant de les seves funcions com dels límits que l’haurien d’emmarcar” (Sindic de Greuges de Catalunya, 2019, p. 181).

En aquest sentit, la guia de criteris d’atribució de la custòdia compartida del Consell General del Poder Judicial (d’ara en endavant, CGPJ) recomana valorar la introducció d’una “adequada regulació” de la COPAR com intervenció professional post sentència. Segons el mateix document, aquesta regulació hauria d’incloure determinacions relatives a la capacitació i formació exigibles, les atribucions concretes conferides per l’autoritat judicial, els criteris concrets per realitzar les derivacions i la supervisió judicial de l’actuació de coordinació (Martínez de Careaga García, et al., p. 364).

Aquestes qüestions no són menors en tant que la intervenció COPAR, tal i com la plantegen els propis professionals que l’exerceixen i les autoritats judicials que l’acorden, es produeix en contextos familiars molt complexos, amb àmplies potestats i amb uns objectius certament ambiciosos: *“Ciertamente, la demora en una regulación clara de este recurso psicosocial está favoreciendo prácticas que no cuentan con el aval técnico jurídico ni psicológico que corresponde a una intervención de tanta trascendencia para los menores y para las familias”* (Martínez de Careaga García, et al., 2020, pp. 364 i 365).

La seva intervenció pot ser especialment complexa si tenim en compte les altes taxes de violència que es donen en el si de les famílies i especialment en el moment de la seva dissolució: *“Incluso se ha llegado a alertar de que se puede incidir de forma negativa en las líneas básicas de la política judicial en la lucha contra la violencia de género”* (Martínez de Careaga García, et al., 2020, pp. 364 i 365).

Els possibles problemes de la intervenció COPAR en relació amb l’existència de violències en el si de la família i especialment de violències masclistes no només han sigut posats de manifest en la guia del CGPJ citada, la qual es mostra favorable al reconeixement i regulació d’aquesta figura. Ans al contrari, han sigut i són diverses associacions de mares, famílies i juristes de caire

feminista les que han alertat sobre la possible inadequació d'aquesta figura en els casos en què s'exerceix violència i és precisament aquesta qüestió la que les porta a rebutjar l'existència i intervenció d'aquesta figura (Avila et al., 2023; Sanchis Juegas, 2023; Colom Vaquer, 2021; Alemany Rojo, A., 2020).

En aquest context, aquest treball realitza una aproximació a la figura i a la seva implantació a Catalunya mitjançant l'anàlisi bibliogràfica de fonts produïdes pels propis professionals COPAR, l'anàlisi de resolucions judicials que fan referència a la intervenció en l'àmbit de Catalunya i la opinió i respostes d'alguns professionals exercents a Catalunya mitjançant entrevistes semidirigides i un qüestionari online. El principal interès radica en constatar si s'està produint la seva intervenció en contextos de violències masclistes i quines implicacions pot tenir aquesta ateses les característiques de la intervenció.

2. Objectius

Tal i com s'ha assenyalat anteriorment, l'objectiu principal i immediat d'aquest informe és analitzar la implementació de la figura del COPAR a Catalunya i, en especial, la seva intervenció en supòsits en què hi ha o pot haver violències masclistes i/o contra els NNA.

Així, un dels objectius específics és el d'analitzar les resolucions judicials disponibles públicament que fan esment a aquesta figura en l'àmbit territorial de Catalunya. I, en aquest anàlisi, identificar, si és possible:

- La raó, l'objectiu o principal funció del COPAR en el cas concret.
- El tipus de professional que es designa i a petició de quin dels participants del procediment judicial.
- Les potestats amb què s'investeix a aquest professional per part de l'autoritat judicial.
- Els detalls que s'indiquen sobre la seva intervenció: durada, cost, obligacions d'emetre informes, etc.
- Si aquesta figura també s'utilitza en supòsits en què hi ha indicis o existeix un historial de violències masclistes i/o contra els NNA i quina rellevància se li dóna a aquesta circumstància.
- Si hi ha presents en els casos de les resolucions estereotips de gènere i com els adrecen les autoritats judicials.

L'altre objectiu específic és el d'obtenir informació sobre la formació, el perfil professional i els estereotips de gènere dels professionals que exerceixen la COPAR a Catalunya. D'aquesta manera, el treball fa un mapeig d'aquests professionals i identifica en quins grups, col·legis o associacions s'organitzen. Així com també, quins són els programes o itineraris formatius que els hi porten a exercir aquesta intervenció professional. Amb aquest objectiu, addicionalment de la informació que pot trobar-se al web relativa a l'oferta formativa per exercir com a COPAR, s'ha obtingut informació directament d'aquests professionals mitjançant un qüestionari online, relatiu als seus plantejaments de la intervenció i les seves creences respecte a certs estereotips de gènere.

Per últim, l'objectiu mediat d'aquest treball és el d'aportar informació al debat sobre la necessitat, eficàcia i adequació a la legalitat d'aquest tipus d'intervenció a Catalunya. Sense poder entrar a donar una resposta completa a aquesta qüestió, sí s'apunten circumstàncies rellevants a tenir en compte.

3. Hipòtesis

En tant que es tracta d'una intervenció que no es troba explícitament reconeguda o regulada en el nostre ordenament, la seva designació i intervenció en un cas concret pot provocar inseguretat jurídica.

No existeixen uns criteris o guies d'intervenció uniformes entre les persones que exerceixen la COPAR per designació judicial a Catalunya. En aquest sentit, existeix una dispersió de pràctiques i metodologies d'intervenció que poden estar travessades per estereotips de gènere i que tenen efectes dispars en les famílies i els seus membres.

Alguns postulats dels qui diuen practicar la COPAR a Catalunya i l'Estat espanyol poden ser problemàtics precisament en relació amb la detecció de violències masclistes i la intervenció en contextos en què s'hi dona. Aquesta possibilitat ja ha sigut posada de manifest en treballs anteriors (Colom Vaquer, 2021) i pot concretar-se de la següent manera:

- La manca d'una exigència d'una formació reglada no garanteix que aquests professionals tinguin una formació suficient en matèria de gènere i violències.
- L'èmfasi en la continuació de totes les relacions familiars després d'una ruptura dels progenitors de la filosofia teòrica de la intervenció COPAR, pot amagar posicionaments negacionistes de les violències masclistes. Pot ésser així especialment si aquest principi és aplicat categòricament en tots els casos d'intervenció, sense preguntar-se ni aprofundir en les causes de la discontinuïtat o trencament de la relació parental o familiar.
- El postulat segons el qual els NNA han de relacionar-se amb ambdós progenitors pot aplicar-se al cas concret d'una manera que negui la validesa de la voluntat, desitjos i opinions dels NNA. Si a més es relaciona la seva negativa a relacionar-se amb un progenitor amb una suposada manipulació de l'altre (normalment la mare), s'estaria a prop dels postulats de la suposada síndrome d'alienació parental (SAP). De

fet, un estudi publicat pel Ministeri d'Igualtat sobre violència institucional sobre les mares relaciona la COPAR amb aquesta síndrome:

“Que esta figura (COPA) de mediación surge de la mano de Richard Gardner, el creador del falso SAP, quien la recogió en las numerosas publicaciones que se autoeditaba a través de su editorial Creative Therapeutics. Que resulta prácticamente inseparable del marco interpretativo del falso SAP. Así, a través de los programas formativos en coordinación parental, se sigue extendiendo todo el constructo del SAP, mientras que, en su aplicación práctica en los juzgados, la figura del/de la coordinador/a parental supone un instrumento de amenaza para la madre, que será acusada de no colaborar u obstaculizar si no acata lo que se le exige a la par que impone, por su propia concepción, un marco de representaciones que traduce los casos de violencia sexual en el ámbito familiar y/o de género contra las niñas, niños y adolescentes a un conflicto familiar que necesita de la mediación de un/a coordinador/a y en el que se elude toda referencia a la violencia; en definitiva, la esencia discursiva del falso SAP.” (Ávila et al., 2023, p. 195)

4. Metodologia

Tal i com s'apuntava, l'objectiu principal del treball ha estat l'anàlisi de la implementació de la figura del COPAR a Catalunya i, en especial, la seva intervenció en supòsits en què hi ha o pot haver violències masclistes i/o contra els NNA.

Per a l'assoliment dels objectius esmentats, la recerca s'ha desenvolupat mitjançant una metodologia mixta. Per una part s'ha realitzat una revisió bibliogràfica que ha permès situar el punt de partida i definir l'estat de la qüestió, així com també obtenir més informació respecte els postulats i criteris d'intervenció de la COPAR. D'altra banda s'ha realitzat una anàlisi de la jurisprudència existent en relació amb la figura i el seu ús judicial a Catalunya. Finalment, s'ha emprat un qüestionari online dirigit a persones que exerceixen la COPAR a l'àmbit territorial de Catalunya, el qual ens ha permès dibuixar quins perfils professionals presenten aquestes figures.

La triangulació de la informació que s'ha portat a terme a partir de la revisió bibliogràfica, l'anàlisi de la jurisprudència i els resultats del qüestionari ha permès la comprensió del fenomen d'estudi a partir de diferents fonts d'informació complementàries, així com també mitigar les limitacions i aprofitar les fortaleeses que té cada estratègia de recopilació i anàlisi de la informació.

4.1. Revisió bibliogràfica

Per a situar el context actual ha sigut necessari realitzar un recorregut per la literatura jurídica i dels àmbits de la psicologia i la intervenció, amb l'objectiu de concretar el perfil i postulats de la COPAR. D'altra banda també s'ha realitzat una recerca bibliogràfica pel que fa als informes en matèria de violència de gènere. S'ha analitzat material escrit en llengües catalana, castellana i anglesa.

Aquesta revisió bibliogràfica, ha permès conceptualitzar una breu genealogia del concepte de COPAR i formular les principals hipòtesis, alhora que també ha

servit per a l'elaboració de la guia per a la revisió de la jurisprudència i per l'elaboració del qüestionari que s'ha dirigit als professionals del sector.

4.2. Revisió de jurisprudència

La present anàlisi de resolucions judicials es va dur a terme seguint una metodologia estructurada amb l'objectiu de proporcionar una visió completa i imparcial dels diferents aspectes relacionats amb la intervenció COPAR. A continuació, es detallen els passos i les consideracions metodològiques emprades:

1. **Selecció de les resolucions:** S'ha realitzat una selecció sistemàtica de resolucions judicials disponibles a la base de dades del CGPJ: CENDOJ. Aquestes podien ser de qualsevol jutjat o tribunal de l'àmbit territorial català i contenir els termes (en castellà) "coordinador de parentalitat", "coordinació de parentalitat", "coordinació parental" o "coordinador parental". Com a resultat, es va obtenir un total de 189 resolucions que feien referència a 185 casos judicialitzats.

La distribució per tribunal va ser la següent:

Taula 1. Distribució de resolucions analitzades

Òrgan	N
TSJC	5
AAPP	179
JJPI	3
JJVIDO	2

2. **Anàlisi qualitativa:** La recopilació de les resolucions va comportar una anàlisi documental detallada. Aquest procés va implicar la revisió exhaustiva de cada resolució per identificar els elements clau, com ara els fets rellevants, els arguments legals i les conclusions de l'òrgan jurisdiccional.
3. **Categorització i classificació:** Diferents elements en relació amb la intervenció COPAR presents a les resolucions es van categoritzar i

classificar per la seva anàlisi quantitativa. En particular, es van dissenyar les següents variables:

A. “**Sentit COPAR**”. Amb aquesta variable es pretenia esbrinar el sentit o posicionament de la resolució en relació amb la intervenció. Dins aquesta variable, es van classificar 8 possibilitats:

1. “**Establiment**”. Que concorria en cas que la pròpia sentència establís per primer cop l’ús de COPAR. Dins d’aquesta, es van diferenciar tres possibilitats:
 - a. “D’ofici”: en casos que l’establiment fos judicial sense que hi hagués constància que cap part ho hagués demanat.
 - b. “Per les parts”: quan constava que havia estat una part qui havia sol·licitat aquesta intervenció.
 - c. “Altres”.
2. “**Confirmació/Manteniment**”. Per casos en què un COPAR havia estat designat en instància anterior i es mantenia a l’actual.
3. “**Habilitació**”. Per casos en què l’autoritat judicial facultava al possible jutjat d’execució a designar un COPAR.
4. “**Recomanació**”. Que concorria en cas que l’autoritat judicial formulés una recomanació a les parts d’acudir a COPAR.
5. “**Posada a disposició**”. Per casos en què l’autoritat judicial es refereixi al fet que, en el tràmit d’execució o en el futur en general, es pugui establir una intervenció COPAR si una de les parts ho sol·licita. Es va diferenciar entre si aquesta posada a disposició es feia, explícitament, a favor del pare o de la mare.
6. “**Amenaça**”. Que concorria en cas que l’autoritat judicial imposés la intervenció COPAR en cas de

futures discrepàncies entre els progenitors o incompliments reiterats de les mesures personals establertes.

7. “**Cessament**”. Per casos en què la resolució feia referència a una intervenció finalitzada o que havia de finalitzar.

8. “**Denegació**”. Que concorria en cas que en la instància s’hagués plantejat la possibilitat d’establir una intervenció COPAR, però no s’acordava.

B. “**Objectiu COPAR**”. Amb aquesta variable, es pretenia esbrinar l’objectiu amb què l’autoritat judicial designa la intervenció al cas concret. Dins aquesta variable, es van classificar 7 possibilitats:

1. Restablir relacions parentals. Dins d’aquesta, es va diferenciar quina relació es volia restablir, si la relació paterna o la relació materna.
2. Restablir relacions del NNA amb altres familiars.
3. Superar la conflictivitat entre progenitors i/o pacificar el conflicte.
4. Reduir/evitar la judicialització dels conflictes.
5. Controlar el compliment de les mesures personals adoptades.
6. Determinar futures mesures personals: assistir en la decisió judicial o ajudar al progenitors en l’elaboració d’un pla de parentalitat.
7. Altres funcions.

C. “**Existència o indicis de violència**”. Aquesta variable es va crear d’acord amb els criteris continguts als arts. 233-1.3, 236-5 i 236-8.2d) CCCat. La seva presència indicaria l’existència de violència o indicis d’ella en la família. S’han inclòs en aquesta categoria totes les resolucions judicials en què s’esmenta i s’han creat les subcategories específiques corresponents:

- a. el fet que s'haguessin fet al·legacions sobre violències familiars o masclistes;
- b. l'existència d'indicis fonamentats;
- c. l'existència d'un procés penal arxivat o finalitzat amb absolució;
- d. l'existència d'un procés penal en curs;
- e. l'existència d'una condemna penal.

4. **Anàlisi quantitativa i extracció de resultats:** la classificació i categorització prèvia va permetre una anàlisi quantitativa simple de caire descriptiu de les diferents resolucions.

Aquesta metodologia ha proporcionat una base robusta per a l'anàlisi detallada de les resolucions judicials i la seva interpretació en relació amb l'ús de la COPAR a Catalunya.

4.3. Treball de camp

En tercer lloc, s'ha realitzat un qüestionari online dirigit a persones que han exercit la COPAR a Catalunya o que han rebut la formació per poder exercir-la. Previ a la realització del qüestionari també es van portar a terme 3 entrevistes semidirigides a tres professionals de la COPAR, d'una durada d'entre trenta i seixanta minuts, en format presencial i online. Les entrevistes van ser contactades personalment atesa la seva prominència en el sector: per haver escrit articles científics, així com per presidir o haver presidit o fundat alguna associació de professionals. Aquestes van permetre una primera contextualització de la concepció de la figura per part dels propis professionals i definir les primeres línies per l'elaboració del qüestionari.

El qüestionari, enviat a través de la plataforma *Jotform*, va estar obert des del 12 de setembre fins al 28 d'octubre, i l'anàlisi posterior de les dades es va realitzar del 30 d'octubre al 17 de novembre de 2023. Va ser enviat a un total de 68 persones, identificades com a persones capacitades per a exercir la

COPAR al territori català⁴. Van contestar un total de 29 persones. A continuació es recullen els detalls de la fitxa tècnica.

Taula 2. Fitxa Tècnica

Mostra:	29 casos
Àmbit:	Catalunya
Univers:	persones que han rebut la formació per a poder exercir com a coordinadors/es de parentalitat
Grandària	hem localitzat un total de 68 persones que ofereixen aquest servei a Catalunya
Tipus d'entrevista:	CAWI (<i>Computer Assisted Web Interviewing</i>)
Treball de camp:	del 12 setembre al 28 d'octubre de 2023

El temps de resposta ha variat en funció de l'experiència professional de la persona entrevistada. Això no obstant, la durada aproximada per contestar el qüestionari ha estat al voltant dels 15 minuts.

El qüestionari es va estructurar en cinc blocs. El primer bloc estava centrat en la formació professional de les persones enquestades, recollint tant la formació específica rebuda per a poder exercir com a COPAR, com altres formacions complementàries de què hi comptessin.

A continuació començava el cos de l'enquesta, amb preguntes sobre l'experiència professional en l'àmbit de la COPAR. En concret, el segon bloc, estava centrat en la intervenció més recent, i tenia per objectiu identificar la capacitat de detecció de situacions de violències masclistes. El tercer abordava preguntes sobre l'experiència professional en un sentit més ampli. A aquelles persones que havien rebut la formació, però no havien exercit, no han se'ls permetia respondre els blocs segon i tercer.

⁴ Aquesta identificació es va fer per la seva presència en el llistat de COPAR del COPC, per formar part dels llistats públics de les principals associacions professionals o pel fet que ofereixen els seus serveis com a tals als seus webs particulars.

Seguidament, el quart bloc, abordava qüestions sobre estereotips i rols de gènere. A base d'una sèrie de preguntes actitudinals sobre creences respecte a les violències masclistes, models de guarda, règim de relacions i drets de la infància, pretenia dibuixar quins estereotips o creences són presents en les persones qui exerceixen aquesta professió. També s'inclouïa un apartat de preguntes sobre justícia i igualtat.

Finalment, el qüestionari es tancava amb un cinquè bloc que recollia les dades sociodemogràfiques de les persones entrevistades.

4.4. Planificació i recursos

L'execució de la recerca ha tingut una temporalitat de 6 mesos, els quals han anat des de finals del mes de maig fins a finals del mes de novembre de 2023. La distribució temporal de les tasques ha estat la següent:

- Maig: revisió bibliogràfica i localització de professionals en l'àmbit de Catalunya.
- Juny: revisió bibliogràfica, realització d'entrevistes semidirigides.
- Juliol: revisió bibliogràfica, disseny del qüestionari i disseny de l'anàlisi jurisprudencial.
- Agost: anàlisi jurisprudencial.
- Setembre: enviament del qüestionari als professionals, anàlisi jurisprudencial.
- Octubre: tancament del qüestionari i anàlisi de dades resultants; redacció de l'informe.
- Novembre: anàlisi de dades resultants i redacció de l'informe.

L'equip de treball ha estat format per tres investigadores que han estat en continu contacte i coordinació, així com participant en major o menor mesura de la globalitat de les tasques. Tot i així, poden diferenciar-se certs rols i responsabilitats:

La Laura Esteve ha estat la investigadora principal, essent responsable de la direcció i coordinació del projecte. Ha estat la principal responsable de la recerca bibliogràfica, del disseny de l'anàlisi jurisprudencial, de la realització de

les entrevistes semidirigides i de la redacció de l'informe. També ha participat en el disseny del qüestionari i en l'anàlisi de les dades resultants. Ha estat l'encarregada de les relacions externes i de la difusió del qüestionari.

La Belen Sanchis ha sigut la principal responsable del disseny tècnic i material del qüestionari i de l'anàlisi de les seves dades. Ha participat de la redacció de l'informe i de l'anàlisi bibliogràfica.

La Maria Ticó ha estat la principal responsable de l'execució de l'anàlisi jurisprudencial i ha participat de les reunions d'equip fent aportacions a l'informe final.

5. Marc teòric

5.1. Figura del coordinador/-a de parentalitat

5.1.1. Trets definitoris

No existeix a l'ordenament jurídic espanyol cap referència legal a la figura del COPAR, a excepció d'un simple esment al Fuero Nuevo de Navarra⁵.

Consegüentment, no es troba cap referència a dita figura al Codi Civil de Catalunya. Així doncs, sense una regulació normativa, és complicat formular una definició unívoca de la figura del COPAR.

Un grup de treball impulsat pel Centre de Mediació de Catalunya l'ha definit com el "professional especialitzat en la intervenció en processos de resolució de conflictes familiars en els que, persistint el conflicte parental de forma reiterada malgrat la intervenció prèvia d'altres equips especialitzats, la resolució judicial ha estat ineficaç per ressituar la normalitat parental, atenent sempre com a principi fonamental de la intervenció l'interès superior dels nens, nenes i adolescents" (CMC, 2021, p.1).

El Síndic de Greuges de Catalunya, en el seu Informe sobre els drets dels infants de 2015 el va definir com aquell "instrument que ajuda a oferir una millor resposta judicial en interès dels fills menors d'edat que es troben enmig d'una situació d'alta conflictivitat entre els seus progenitors" i "com a figura auxiliar del jutge per garantir el compliment efectiu de les mesures judicials, que s'emmarca en l'article 233-13 del Codi civil català". També com un "instrument de suport intensiu i seguiment familiar de les mesures imposades després d'una sentència que assegurí que les necessitats físiques, afectives, psicològiques i emocionals dels infants i adolescents afectats es cobreixen per

⁵ "Ley 77. Supervisión judicial de la responsabilidad parental. En todos aquellos procedimientos en los que según las leyes de la presente Compilación el juez deba pronunciarse sobre cuestiones derivadas de la responsabilidad parental, podrá adoptar, motivadamente, las medidas que estime necesarias para supervisar las relaciones de los hijos con sus progenitores con la finalidad de garantizar sus derechos, pudiendo designar a tal fin un coordinador de parentalidad. Cuando aprecie fundadamente la existencia de riesgo para los menores o cualquier otra circunstancia que lo justifique, podrá confiar dicha supervisión a los servicios sociales o a los puntos de encuentro familiares" de la Ley 1/1973, de 1 de marzo, por la que se aprueba la compilación del derecho civil foral de Navarra, després de la reforma operada per la Ley Foral 21/2019, de 4 de abril, de modificación y actualización de la Compilación del Derecho Civil Foral de Navarra o Fuero Nuevo.

garantir el correcte desenvolupament de l'infant i el respecte als seus drets" (Síndic de Greuges de Catalunya, 2015, p. 21-23). També s'ha referit al COPAR en el seu Informe sobre els drets dels infants de 2019 per recomanar que aquesta figura "pogué intervenir en els supòsits en què hi ha un incompliment reiterat per part dels progenitors de les obligacions coparentals establertes per resolució judicial" (Síndic de Greuges de Catalunya, 2019, p. 181-183).

D'altra banda, segons el CGPJ, "*[s]e trata de un recurso a disposición de la autoridad judicial que se dirige a ayudar a las familias en la gestión de una parentalidad positiva y en el cumplimiento efectivo de las medidas judiciales, garantizando el interés del menor*" (Martínez de Careaga García, et al., 2020, p. 362).

Els i les professionals que exerceixen aquest tipus de funcions i ofereixen els seus serveis com a COPAR o fomenten el seu ús també han tractat de donar una definició per aquesta figura. Podem trobar, doncs que el COPAR és "*un profesional de la salud mental o ámbito judicial, con formación y experiencia en mediación asiste a padres con alta conflictividad con tal de implementar el plan de parentalidad. De esta forma se facilita la resolución de las disputas, ayudando a los padres en temas relacionados con los hijos, con la mejora de la comunicación entre los padres y la reducción de la exposición de los hijos a los conflictos interparentales. Y con el consentimiento de los padres o tutores y/o del juzgado, puede tomar decisiones dentro del ámbito de la sentencia o contrato de designación del Coordinador de Parentalidad*" (Avedillo et al., 2015, p. 26).

També, des d'aquests àmbits, s'ha afirmat que el COPAR "*es una figura auxiliar del juez que puede ser designada de oficio por el tribunal, o bien consensuada por los progenitores. Antes de la demanda o en el momento de redactar el convenio se puede pactar entre las partes acudir a coordinación de parentalidad en caso de desacuerdos en un futuro [...] En la fase de ejecución de la resolución judicial, frente a los incumplimientos, o en otros momentos en que se considere necesario por el alto grado de conflictividad de las partes, puede ser designado por el juez. Como tal, deberá informar al juez de la*

evolución de la medida impuesta y su cumplimiento” (Capdevila Brophy et al, 2019, pp. 134-135).

Pel que fa als seus objectius, Sambola apunta que *“el coordinador de parentalidad es una figura auxiliar del Juez, cuya base legal aparece en el Código Civil catalán, mediante la cual se persigue completar y garantizar el efectivo cumplimiento de las medidas personales establecidas en un proceso de familia afectante a los hijos menores de edad y contribuir a la normalización de las relaciones familiares reconstruidas tras la ruptura”* (Sambola, 2014, p. 11). Altres apunten que un dels seus objectius també seria la reducció de la judicialització: *“es un nuevo enfoque práctico emergente que ofrece un servicio integral a las familias con un elevado grado de conflictividad y que por otro lado, pretende reducirse el número de litigios”* (Logos Media, 2014, p. 6).

En quant al tipus de procediment, la majoria d'autors l'enquadren en el context dels mètodes alternatius de resolució de disputes (Rosales Álamo et al, 2019, p. 11; Terrats et al, 2019, p. 7). Així, *“es un proceso alternativo de resolución de disputas centrado en el niño”* (Avedillo et al., 2015, p. 26). Per últim, s'apunta que la seva intervenció té un caràcter d'última ràtio (CMC, 2021, p.5). És a dir, que intervindria quan els altres recursos i tipus d'intervencions no han estat capaços de reduir la conflictivitat familiar.

De manera temptativa, podríem dir que existeix cert consens respecte a que la COPAR és un tipus d'intervenció especialitzada que molts emmarquen en el context dels mètodes alternatius de resolució de disputes. La seva intervenció, però, serà ordenada en un procediment judicial on aquest intervindrà com auxiliar de l'autoritat judicial i per garantir un compliment efectiu de les mesures imposades en casos amb famílies que presenten “alta conflictivitat”. D'acord amb alguns enfocaments, a banda de realitzar un seguiment del seu compliment, també podria prendre certes decisions. La seva raó de ser seria vetllar per l'interès superior dels NNA presents a les famílies i reduir la judicialització de les disputes familiars promovent una parentalitat “positiva” o “normal”. D'aquesta manera, els qui facin aquestes funcions hauran de ser professionals provinents de la salut mental o l'àmbit jurídic amb formació en mediació.

5.1.2. Orígens al dret comparat

És comú ubicar el sorgiment de la figura del COPAR als Estats Units d'Amèrica als voltants dels anys vuitanta o noranta del segle XX, emmarcada dins dels instruments de resolució alternativa de conflictes. Així ho fa, per exemple, el TSJC en la seva Sentència núm. 11/2015 que, tal i com es desenvoluparà més endavant, va ser la primera en legitimar judicialment l'ús d'aquesta figura als procediments de família a Catalunya:

“La figura del coordinador de parentalidad surge en los años 90 en Estados Unidos y Canadá para la normalización de las relaciones parentales después del conflicto matrimonial o de pareja, en contextos de grave conflictividad por diversas causas, en la que se hallan implicados los hijos menores” (FJ 4).

També rastregen el mateix origen la majoria de textos produïts pels propis professionals de la COPAR, tant de Catalunya com de l'Estat espanyol (Avedillo et al., 2015, p. 27; Fariña et al., 2017, p. 158). Per definir i estructurar aquesta figura, els propis professionals recorren al sorgiment i origen d'aquesta figura als E.E. U.U., impulsada per l'*Association of Families and Conciliation Courts* (d'ara en endavant, AFCC) i l'*American Psychological Association* (Higuchi et al., 2014).

L'AFCC compta amb un grup de treball en matèria de COPAR que ha desenvolupat unes directrius (*guidelines*) per a aquest tipus d'intervenció. Les primeres, aprovades el 2005 (AFCC, 2006, p. 164), han estat actualitzades per les de 2019 (Carter et al., 2020). La definició que ofereixen del COPAR és la següent:

“La coordinació parental és una funció híbrida de salut mental i jurídica que combina avaluació, educació, gestió de casos, gestió de conflictes, resolució de disputes i, de vegades, funcions de presa de decisions. La coordinació parental és un procés centrat en els NNA dut a terme per un professional de la salut mental o del dret de família, o un mediador familiar certificat [...], amb experiència professional pràctica amb casos familiars d'alt conflicte. El COPAR ajuda els co-progenitors que

participen en una coparentalitat d'alta conflictivitat a implementar el seu pla de parentalitat: (1) facilitant la resolució de les seves disputes de manera oportuna; (2) educant-los sobre les necessitats dels NNA; i, (3) amb l'aprovació prèvia dels pares o del tribunal, prenent decisions en l'àmbit judicial o del seu contracte de designació. Un coordinador busca protegir les relacions entre progenitors i fills i mantenir-les segures, saludables i significatives. La coordinació parental és per als coprogenitors que no poden o no volen prendre conjuntament decisions relatives a la criança, comunicar-se eficaçment, complir els acords i ordres judicials, o protegir els NNA de l'impacte del conflicte parental. Un coordinador fa recomanacions i, si està autoritzat, pren decisions legalment vinculants per als progenitors i pot informar al tribunal; per tant, un coordinador hauria de ser nomenat pel tribunal i responsable davant del tribunal” (Carter et al., 2020, p. 645).

Altres autores també assenyalen a les psicòlogues Susan Boyan i Anne Marie Termini com a impulsores d'aquesta figura i creadores del *Cooperation Parenting Institute*⁶ a Atlanta, Georgia (Vilella Llop, 2021, p. 276). L'institut fa la següent definició del COPAR:

“La coordinació de parentalitat és un procés no confidencial i centrat en els nens, nenes i adolescents per a progenitors divorciats o divorçant-se de manera conflictiva. És una forma de resolució de disputes per als progenitors en què la mediació seria inadequada o ineficaç a causa dels alts nivells de conflicte. Mitjançant l'educació, la mediació i la gestió de casos, es controla el progrés de la família per assegurar-se que els pares compleixen les seves obligacions amb el seu fill i compleixen les recomanacions del tribunal. Amb l'aprovació prèvia de les parts i/o del Tribunal, el coordinador de parentalitat pot tenir l'autoritat per prendre decisions limitades, dins de l'àmbit de l'ordre judicial, per ajudar els pares amb conflictes elevats que hagin demostrat la incapacitat o la falta de voluntat per prendre decisions sobre la criança dels seus fills. El paper del coordinador de parentalitat es defineix per l'autoritat atorgada

⁶ La seva pàgina web pot consultar-se aquí: <https://cooperativeparenting.com/>.

en l'ordre judicial o per l'estipulació de les parts. Els coordinadors de parentalitat ajuden els progenitors a establir i mantenir una relació sana de coparentalitat reduint els conflictes parentals i els factors de risc que influeixen en l'adaptació del fill després del divorci. L'objectiu general és oferir als nens l'oportunitat de créixer en un entorn familiar lliure de l'estrès devastador de quedar atrapat enmig del conflicte parental”⁷.

Un article publicat per Christine A. Coates i altres autors el 2004 és freqüentment citat com un dels primers reflexos acadèmics de la implementació d'aquesta figura als E.E.U.U. (Coates et al, 2004). Els autors situen, clarament, el COPAR dins del mètodes alternatius de resolució de conflictes i el seu sorgiment a principis dels anys 1990 com a conseqüència d'una suposada sobreutilització dels recursos judicials per part d'un percentatge, entre el 8% i el 12%, de parelles que procedien a divorciar-se⁸. Segons els autors, la majoria de les controvèrsies que donaven lloc a procediments judicials eren qüestions menors generades per la necessitat dels o d'un dels progenitors de “controlar, castigar o obstruir” la relació de l'altre amb el fill o filla, entre d'altres. En aquest context referit, els autors parlen de la delegació per part de “jutges frustrats” d'àrees limitades d'autoritat respecte qüestions relacionades amb les mesures personals relatives al NNA a professionals de la salut mental i del dret anomenats “coordinadors de parentalitat”. Així, assenyalen, l'ús d'aquesta figura esdevé especialment útil en casos “difícils” com els d'alienació del NNA (Coates et al, 2004, p. 247).

En el context català i espanyol sol citar-se l'experiència COPAR a EE. UU. com totalment estesa i assentada, però d'acord amb dades de 2020, aquell any només 17 estats comptaven amb legislació al respecte i en dos més es permetia la intervenció en base a diferents fonaments normatius i/o jurisprudencials (Dale et al., 2020).

És freqüent que els professionals també citen algunes experiències de COPAR desenvolupades a Canadà, com, per exemple, la del *Consensus Mediation*

⁷ Traducció pròpia de la informació disponible a la seva web:
<https://cooperativeparenting.com/fac/>

⁸ Com a font d'aquesta dada, citen els llibres de Maccoby et al. (1992) i de Johnston et al (1997).

Center, a Montreal⁹. Al Canadà, però, només existeix regulació específica a la província de Columbia Britànica¹⁰ i la de l'Illa del Príncep Eduard¹¹.

5.1.3. Sorgiment a Catalunya

Podria dir-se que la intervenció COPAR a Catalunya és cosa de l'última dècada i escaig. Per exemple, Ortega Puente (2022, p. 4) assenyala que una de les primeres referències a la voluntat d'introduir aquesta figura a l'ordenament jurídic espanyol consta al document, de 2012, *Conclusiones del encuentro entre jueces y abogados de familia*¹².

Com a primera implementació pràctica del COPAR, comptem amb l'experiència primerenca de Sabadell. A partir del mes de maig de l'any 2013, es va realitzar a aquest partit judicial una Prova Pilot de la intervenció d'un COPAR en determinats procediments judicials de família. D'aquesta experiència, només tenim les conclusions redactades per alguns dels professionals intervinents: d'una banda, un informe elaborat per Logos Media (2014); i, de l'altra, el relat inclòs a Avedillo et al. (2015, pp. 69 i seg.). En les conclusions, s'indica que aquesta prova pilot va sorgir com a iniciativa d'un "grup de mediadors i operadors jurídics sensibilitzats"¹³ (Logos Media, 2014, p. 3), atès el "buit d'actuació no cobert pels serveis especialitzats en conflictes familiars" (Ídem, p. 11). L'experiència es va desenvolupar mitjançant un acord de col·laboració amb la magistrada Carla Paola Arias Burgos, titular del Jutjat núm. 8 de Sabadell en aquell moment, encarregada de fer la derivació dels casos cap a aquesta intervenció. Els objectius de la prova pilot podrien sintetitzar-se de la següent manera (Logos Media, 2014, p. 12):

⁹ Vid. http://consensusmediation.org/public_html/HOME.html

¹⁰ *Family Law Act* [SBC 2011] Chapter 25, Division 3

¹¹ Secció 15.5 de la *Custody Jurisdiction and Enforcement Act* R.S.P.E.I. 1988, Cap. C-33

¹² Es pot consultar aquesta informació a: <https://scaf.cat/noticies/noticies/conclusiones-trobada-amb-ladvocacia-especialitzada-en-dret-de-familia-octubre-2012>

¹³ Tots els participants van ser professionals amb formació en mediació habilitats pel CMDPC. A la pròpia memòria de conclusions s'inclou un llistat dels professionals que van participar del projecte. Com a coordinadors de parentalitat, s'inclou a: María Antonia Avedillo Ros (advocada i mediadora); Lourdes Carrasco Rubio (advocada i mediadora); Isabel Guitart Sabater (economista i mediadora); Toni Rius Carbonell (humanista i mediador); i María Sacasas Asensi (psicopedagoga i mediadora), com a coordinadora de l'equip. També van participar Joan Sendra Montes (educador social i mediador), en matèria d'assessorament tècnic, i Ansel Guillamat Rubio (psicòloga i mediadora), com a supervisora.

- Demostrar l'eficàcia del COPAR, plasmar la seva necessitat i implementar-la.
- Millorar el benestar dels NNA en processos de separacions i divorcis d'alta litigiositat.
- Crear una metodologia específica COPAR de rigor.
- Definir el marc jurídic d'aplicació del programa.
- Aplicar funcions educatives per eradicar actituds conflictives dels progenitors.
- Avaluar l'eficàcia del programa en relació amb la satisfacció dels usuaris, la valoració dels agents judicials i les anàlisis cost/benefici i eficàcia/eficiència.

La prova pilot va intervenir en els casos de 7 famílies, per a les quals el cost va ser gratuït. El cost total de la intervenció va ser quantificat pels responsables en 26.800€ (Logos Media, 2014, p. 23).

Poc temps més tard, l'any 2014 es va començar a dissenyar un altre Programa Pilot, aquest cop desenvolupat pel Centre de Mediació de Dret Privat de Catalunya, que es va portar a terme entre el gener de 2015 i el maig de 2017. Segons s'indica a la memòria de conclusions, aquest programa es va implementar a petició de jutges i magistrats arrel de la necessitat d'una nova intervenció professional de suport a l'execució de les sentències per evitar situacions de risc a NNA. L'objectiu era el de "construir, definir i valorar una figura professional que, en el nostre sistema judicial, pogués donar el suport a les famílies i als tribunals en les execucions de sentència en què el conflicte parental fos persistent i incidís en els desenvolupament dels infants i joves, i avaluar si la intervenció del professional reduïa o feia extingir la conflictivitat parental de manera que els menors deixessin d'estar en la situació de risc inicial".

Hi van participar els Jutjats de Primera Instància (d'ara en endavant, JPI) núm. 17, 19 i 51 de Barcelona, el JPI núm. 7 de Lleida, el JPI núm. 6 de Gavà, el JPI núm. 2 de Granollers, el Jutjat de Violència contra la Dona (d'ara en endavant, JVIDO) núm. 1 de Terrassa i la secció 12 de l'Audiència Provincial (d'ara en endavant, APr) de Barcelona. Els JJPI núm. 19 i 51 de Barcelona van ser els

principals òrgans judicials derivadors de casos. Com a COPAR, hi van participar 22 professionals de la mediació, els quals havien d'acreditar una experiència mínima d'almenys 3 anys en mediació familiar i la realització d'almenys 5 processos de mediació d'aquest tipus, i estar inscrits en el registre del CMDPC. La seva participació va ser voluntària i no retribuïda. Es va intervenir en un total de 14 casos, per als qui la intervenció va ser gratuïta i voluntària¹⁴. En quant a la valoració de la Prova, les conclusions indiquen;

“els resultats del treball han estat positius, ja que s’ha produït una millora de les relacions parentals treballades, cosa que implica una disminució del risc del menor o una millora del seu benestar” (CMDPC, 2017, p. 55).

Paral·lelament al desenvolupament d'aquestes experiències pilot, el Síndic de Greuges de Catalunya va recomanar estendre serveis com la COPAR per als infants en separacions conflictives en els seus informes anuals de drets de l'infant de 2015, 2016, 2017, 2018 i 2019. Així com també al seu informe de 2020 sobre els drets dels infants i adolescents: centre d'atenció en les separacions conflictives (Síndic de Greuges de Catalunya, 2020, p. 86). Tanmateix, aquesta recomanació ha desaparegut dels últims informes anuals de drets de l'infant, els de 2020, 2021 i 2022.

El desenvolupament de la COPAR també es va veure reflectit en la jurisprudència catalana a partir de 2013. La primera sentència que es té constància que estableix aquest tipus de intervenció (tant a l'àmbit català com espanyol) és la SAPr BCN (Secció 12) núm. 602/2013 de 26 de juliol¹⁵. El Magistrat Ponent va ser José Pascual Ortuño Muñoz, una figura clau pel desenvolupament de la figura a l'Estat espanyol i català.

La sentència resol un recurs d'apel·lació a la sentència del JPI que, en el procediment de divorci dels progenitors, havia acordat un règim de guarda exclusiva de la mare i un règim de relacions ampli amb el pare. La decisió es basava en la llunyania entre els domicilis dels progenitors i les relacions “d'enfrontament” dels dos progenitors. En seu d'apel·lació, es va indicar que un dels fills mostrava dificultats per relacionar-se amb la mare i havia decidit

¹⁴ Tot i que se'n van derivar 19, en 5 casos no hi va haver la voluntat conjunta dels progenitors.

¹⁵ ECLI:ES:APB:2013:7552.

unilateralment traslladar-se al domicili patern tot i la mesura judicial de guarda exclusiva materna. Respecte a això, la mare al·legava alienació parental.

L'APr va acordar la guarda compartida i va imposar un COPAR per facilitar l'adaptació al nou règim de guarda establert:

“al objeto de que el cambio del sistema de ejercicio de la guarda se produzca lo más eficientemente posible es necesario, para garantizar el superior interés de los menores y en aplicación de los criterios que se establecen en los artículos 211-6 , 233.13 y 236-3 del Libro II del CCCat, imponer que el cambio de modelo de custodia se realice con el apoyo psicológico y educacional de un coordinador de parentalidad designado por el SATAF en ejecución de sentencia deberá ser designado de oficio por el juez de primera instancia en cumplimiento de la presente resolución. El coordinador de parentalidad deberá planificar con ambos progenitores y con especial atención a los dos hijos, la normalización del sistema de custodia establecido, de tal manera que en un plazo no superior a dos meses desde el inicio del curso escolar pueda estar normalizado el sistema de ejercicio conjunto de la custodia” (FJ 4).

Tanmateix, a l'apartat de la decisió, els detalls de la designació del COPAR difereixen i es fa referència a la designació d'un psicòleg del llistat del Col·legi Oficial de Psicòlegs de Catalunya (COPC):

“Se acuerda como medida de refuerzo y seguimiento para la normalización del sistema de custodia establecido, la intervención de un psicólogo en calidad de COPA, a designar por ambas partes de los incluidos en la lista del colegio de psicólogos de Cataluña o, en su defecto, designado por el juez de primera instancia”.

La introducció d'aquesta figura al sistema judicial català i el seu ús en conflictes familiars va ser posteriorment avalada pel TSJC en la seva sentència núm. 11/2015 de 26 febrer. La seva Magistrada Ponent va ser la María Eugenia Alegret Burgués. La sentència resol un recurs de cassació contra la designació d'un COPAR en la SAPr BCN (Secció 12) núm. 301/2014 de 7 de maig, de la

qual havia estat ponent, de nou el Magistrat José Pascual Ortuño Muñoz¹⁶. La intervenció del COPAR s'havia imposat per restablir la relació dels fills amb el pare, entre els qui s'havia fixat un règim de relacions. El professional concret s'hauria de designar d'entre el llistat del COPC. És el mateix pare qui recorre aquest extrem de la resolució al·legant la infracció de l'art. 233-13 i la Disposició Addicional (d'ara en endavant, DA) 7a CCCat. Segons l'argumentació del recurs, aquesta intervenció no podria ser imposada per la seva manca de regulació específica i la manca de concreció de la seva tasca.

El TSJC, però va permetre la seva intervenció, que va qualificar de peritatge, en virtut de la DA 6: *“La medida encuentra amparo legal en la normativa citada en anteriores fundamentos, singularmente en los artículos 236,3 , 236-4 1 y 3 y 233-13, 1 del CCCat y no es en absoluto arbitraria ni desproporcionada en el presente caso aunque conviene precisar y concretar en mayor medida su ámbito y extensión habida cuenta la injerencia que supone en la vida de la familia”* (FJ 8). Així va avalar la intervenció amb les següents premisses:

“El profesional que ha de intervenir ha de contar, para llevar a cabo su labor, con facultades para mantener entrevistas con los progenitores, con lo menores, con los miembros de la familia extensa, profesores y con los médicos psiquiatras o psicólogos que atiendan a los padres o a los hijos, sin perjuicio de lo dispuesto en la Disposición Adicional sexta nº 4 in fine. Debe intentar consensuar con los padres las medidas de aproximación (calendario, pautas y condiciones para la normalización de la relación paterno-filial), que entienda adecuadas, informando al Juzgado de los acuerdos a los que las partes hayan llegado con su intervención o, en caso de desacuerdo, haciendo las propuestas de relaciones personales o estancias de los menores con el padre que estime convenientes al Juez de la ejecución para que éste adopte la oportuna decisión. Su intervención ha de ser lógicamente temporal por lo que cesará en el plazo de tres meses, salvo que el juez de la ejecución disponga fundadamente una prórroga.

¹⁶ ECLI:ES:APB:2014:4979

Otras dos precisiones deben ser realizadas para ajustar la medida al marco normativo vigente: a) el especialista que debe actuar será alguno de los adscritos en los servicios técnicos del Juzgado tal como dispone la DA 6 nº 3, pero teniendo en cuenta que la actuación no admite demora, dada su finalidad, de no poder aceptar y realizar el trabajo en forma inmediata, la designación podrá recaer en un profesional de las listas proporcionadas por el Colegio de Psicólogos de Cataluña de entre los especialistas en parentalidad, de conformidad con el art. 341 LEC 1/2000; b) que, como se ha dicho, los gastos que su actuación comporte deberán ser satisfechos por las partes en la forma dispuesta por el artículo 241 y ss. de la LEC 1/2000” (FJ 8).

I respecte els principis que haurien de guiar l'actuació d'un COPAR, va destacar que aquest professional “[s]e organiza bajos los principios de especialidad, neutralidad, eficacia y confidencialidad, salvo la información que deba darse al tribunal” (FJ 4).

Aquesta sentència és sens dubte el pronunciament judicial més important en matèria d'intervenció COPAR a l'àmbit català, també freqüentment citat a altres contextos territorials, per suposar la seva legitimació jurisprudencial tot i la manca de regulació legal. En paraules incloses al document de conclusions del Programa Pilot del CMDPC: “La sentència citada del TSJCat ha suposat doncs un punt d'inflexió respecte al reconeixement de la figura de coordinació parental i les particularitats de la mateixa, essent el referent jurisprudencial en el que es fonamenten posteriors resolucions” (CMDPC, 2017, p. 18).

Posteriorment, l'any 2019, el Centre de Mediació de Catalunya va impulsar un grup de treball per a l'estudi de la figura del coordinador de parentalitat, la seva formació, les seves funcions, els seus límits, la seva designació i, si esqueia, la regulació jurídica¹⁷. El grup va trobar certs avantatges en la intervenció com la millora de la coparentalitat i la consegüent repercussió positiva en els NNA, la finalització de la via judicial com a via de comunicació parental i l'estalvi de recursos que es destinen a aquests progenitors amb un litigi crònic, reduint de

¹⁷ Informació disponible a la Memòria del CMC de l'any 2021, accessible aquí: https://justicia.gencat.cat/web/.content/home/ambits/mediacio_dret_privat/memoria-CMC-2021.pdf

manera significativa la càrrega de treball del jutjat (CMC, 2021, p. 10). Tanmateix, al llarg del document de conclusions no es proporcionen evidències en cap d'aquests sentits. D'altra banda, els membres del grup van acordar "la necessitat i la vàlua de potenciar al màxim els recursos ja existents, així com proposar als organismes competents de dotar-los de més eines per poder prevenir les situacions conflictives que es generaran posteriorment i que segurament acabaran sent objecte de coordinació de parentalitat: teràpia familiar, punt de trobada, mediació" (CMC, 2021, p.6). Majoritàriament, també es va considerar com a gran dificultat la manca de regulació jurídica de la figura, així com la manca de l'adequada preparació del COPAR i manca de la definició de protocols de qualitat (CMC, 2021, p. 10). A continuació, es reproduïxen les conclusions del document:

- "La figura és interessant.
- El perfil no encaixa amb el perfil de la mediació. Si la funció principal del CP és la intervenció directa amb les famílies, aquesta funció intervencionista superaria les funcions atribuïdes legalment a les persones mediadores.
- Si la figura esdevé un col·laborador necessari del jutge, aquesta figura hauria de dependre de l'ordre jurisdiccional i assumir-ne el cost.
- Atès que la figura no està regulada, entenem que com depèn de l'ordre jurisdiccional, caldria la seva regulació a través de la normativa processal de competència estatal.
- Per cobrir totes les necessitats per a les qual es considera oportú la creació del CP, seria més eficient potenciar, optimitzar, coordinar els serveis transversals ja existents d'intervenció en NNA dins l'administració."

Finalment, val la pena destacar un dels últims desenvolupaments per part d'algunes de les principals organitzacions professionals en la matèria: l'organització d'un Fòrum d'Experts per a consensuar els criteris per al correcte desenvolupament de la COPAR (d'ara en endavant Fòrum d'Experts). D'aquesta iniciativa ha resultat la publicació de Rosales et al. (2019), la qual serà referenciada al llarg del treball.

5.2. Els processos judicials de família i la violència masculista

D'acord amb les persones que defensen la intervenció de la COPAR, aquesta es desenvolupa al nostre context socio-jurídic pels mateixos motius que als seus països d'origen: per una suposada sobrecàrrega del sistema judicial per atendre a les famílies en processos de divorci i separació (Terrats et al, 2019, p. 3).

En paraules del TSJC: *“no nos es ajeno el problema que el coordinador de parentalidad intenta solucionar en derecho comparado; esto es, la efectiva implantación de las medidas judiciales que afecten a las relaciones personales entre la familia conflictiva de la manera más consensuada y pacífica posible, en evitación de todo riesgo emocional en los menores que pueda perjudicar su vida presente y condicionar el desarrollo futuro de su personalidad. Con ello se trata de orillar una intervención continua y forzada de los tribunales que no suelen ser capaces de solventar esta especial problemática con los medios de ejecución clásicos (apercibimientos, multas, o la intervención de la fuerza pública)”*¹⁸.

Així, és una afirmació reiterada en múltiples fonts que es refereixen al context espanyol o català que el 10% de les separacions son considerades altament conflictives i que aquestes consumeixen el 90% del temps dels professionals involucrats i dels jutjats de família (CMDPC 2017, p. 7; Fariña et al., 2017, p. 159; Vilella Llop, 2021, p. 302). Les vegades que es proporciona una font per aquestes dades, es fa referència a (Neff i Cooper, 2004) i (Coates, Deutsch, Starnes, Sullivan, i Sydlik, 2004).

A Catalunya, el percentatge de demandes de divorci contencioses és 7 punts inferior a la xifra de l'estat espanyol i s'ha mantingut relativament estable al voltant del 30% de tots els divorcis tramitats judicialment¹⁹. Respecte a la

¹⁸ STSJC 11/2015, FJ 5.

¹⁹ Elaboració pròpia a partir de les dades facilitades pel CGPJ, “Demandas presentadas de nulidades, separaciones y divorcios” i disponibles aquí: <https://www.poderjudicial.es/cgpj/ca/Temes/Estadistica-Judicial-/Estadistica-per-temes/Dades-penals--civils-i-laborals/Civil-i-laboral/Demandes-presentades-de-separacions--nul-litats-i-divorcis/>

determinació de mesures de guarda i aliments de fills menors d'edat no matrimonials, la xifra de procediments contenciosos també és inferior a la xifra estatal (48% front 54,5% l'any 2022) i en ambdós casos s'aprecia una tendència a la baixa des de 2007.

S'acostuma a assenyalar, però, que els veritables problemes es donen en seu d'execució de les resolucions judicials (Martínez de Careaga García, et al., 2020, p. 357), atès que la naturalesa de les obligacions familiars personals complica la seva execució forçosa (Sambola, 2014, p. 13). Així, la intervenció del COPAR entraria en joc, especialment, en la fase d'execució de sentències per “canviar comportaments endèmics o educar en una parentalitat responsable” (Avedillo et al., 2015, p. 44). Tanmateix, els discursos COPAR semblen centrar-se únicament en la necessitat “d'execució forçosa” de relacions personals quan és el NNA qui es nega a relacionar-se amb un progenitor, però no a la inversa. És a dir, quan un progenitor es desentén de les seves responsabilitats personals envers el seu fill o filla tot i ser titular de la potestat parental.

5.2.1. Alta conflictivitat i violències masclistes

En tot cas, qui defensa i promou la intervenció COPAR ho fa en relació amb les famílies amb “alta conflictivitat”. Segons Capdevila Brophy, en les famílies usuàries de COPAR, el conflicte s'ha cronificat, la relació s'ha judicialitzat i els factors per l'alta conflictivitat són individuals i contextuals (2016, p. 42). Segons Fariña et al.:

“Las situaciones de “alto conflicto” hacen referencia a las disputas intensas que se prolongan en el tiempo, que requieren considerables recursos judiciales y comunitarios, y que se caracterizan por falta de confianza entre los progenitores, elevados niveles de enfado entre ellos, incapacidad para comunicar sus sentimientos y necesidades de manera apropiada y uso frecuente del sistema judicial” (2017, p. 158).

Al Programa Pilot del CMDPC es va definir el concepte d'alta conflictivitat parental com “aquelles situacions on la comunicació entre els progenitors és nul·la o disfuncional, hi ha hostilitat i enfrontament persistent, s'utilitza la via

judicial com a mitjà de comunicació i, amb la repercussió directa en els drets dels fills que se'n deriva" (CMDPC, 2017, p.29). Es reitera la mateixa definició al document del Grup de Treball del Centre de Mediació de Catalunya (CMC, 2021, p.3).

La guia de criteris per l'atribució de la guarda compartida també proposa una sèrie de criteris per identificar les famílies amb una "alta conflictivitat" (Martínez de Careaga García, et al., 2020, p. 358):

- Ràbia i desconfiança entre els progenitors;
- Necessitat d'una alta intervenció judicial: conflicte verbal i comunicació insuficient entre progenitors;
- Hostilitat cap a l'exparella;
- Impossibilitat de separar les qüestions que afecten als fills/filles de les que afecten als progenitors;
- Reiterades referències a les conductes reprovables o negligents de l'altre;
- Escalada de conflicte que deriva en denúncies per incompliments de deures familiars o "d'episodis" de violència;
- Reticència a les propostes d'ajuda psicològica;
- Cada progenitor creu que l'altre no és apte.

La mateixa publicació reconeix que aquesta alta conflictivitat sol ser font de situacions de violència però insisteix a separar els conceptes (Martínez de Careaga García, et al., 2020, p. 358). D'acord amb aquest mateix document:

"La mera denuncia por violencia de género o violencia doméstica no parece suficiente para denegar la posibilidad de custodia. Parece más indicado hacer una valoración sobre la existencia de indicios fundados de violencia. En muchos casos se confunde la alta conflictividad con la violencia" (Martínez de Careaga García, et al., 2020, p. 369).

Ara bé, tal i com assenyala Reyes Cano:

"Cuando se habla de los desajustes en los niños y niñas tras la ruptura,

como consecuencia del nivel de conflicto entre sus progenitores, es necesario que nos preguntemos: ¿en cuántos de estos conflictos lo que realmente está aconteciendo es una situación de violencia de género?” (Reyes Cano, 2022, p. 268).

L'informe “*Violencia institucional contra la Madres y contra la infancia. Aplicación del falso síndrome de alienación parental en España*” publicat recentment pel Ministeri d'Igualtat (Ávila et al., 2023) conclou que:

“Se abandona la exploración de la experiencia de niñas, niños y adolescentes para desplazar el caso hacia un «conflicto» doméstico o de pareja y, por tanto, como parte del plan de la madre en su litigio con el padre. El contexto de violencia machista que atraviesa estos casos resulta también banalizado a consecuencia de este desplazamiento, con recomendaciones a los progenitores para que «limen tensiones y asperezas», «busquen el entendimiento» y «eviten que afloren resentimientos o rencores hacia la expareja».”

I de fet, les recents estadístiques sobre violències masclistes a Catalunya i a l'estat espanyol posen de manifest que aquestes continuen sent un fenomen molt present arreu de la nostra societat.

En primer lloc, segons els resultats de la *Macroencuesta de Violencia contra la Mujer de 2019* (Gobierno de España, 2019), el 57,3% de les dones residents a Espanya de 16 anys o més, han sofert algun tipus de violència al llarg de la seva vida pel fet de ser dona. El 77,4% d'aquestes afirmen haver trencat alguna parella passada com a conseqüència d'un episodi de violència.

En concret, l'11,0% ha sofert violència física d'alguna parella actual o passada en algun moment de la seva vida. L'1,6% de les dones que tenen parella en l'actualitat afirma haver patit violència física d'aquesta parella. Entre les dones que han tingut parelles en el passat, el 17,1% ha patit violència, i s'apunta aquesta violència com a causa de la ruptura de parella. El 8,9% ha sofert violència sexual d'alguna parella actual o passada en algun moment de la seva vida, i el 23,2% ha sofert violència psicològica emocional d'alguna parella. El

8,4% de les dones que tenen parella en l'actualitat afirma haver patit violència psicològica emocional d'aquesta. Entre les dones que han tingut parelles en el passat, el 32,4% ha sofert violència psicològica emocional d'alguna d'aquestes parelles passades. El 27% ha sofert violència psicològica de control d'alguna parella actual o passada en algun moment de la seva vida. Un 10,8% de la parella actual i un 37,1% de parelles anteriors. Crida l'atenció la diferència en percentatges de violència revelada entre parella actual i parelles passades, el que pot indicar que la violència hagi estat motiu de ruptura amb una parella passada.

En conjunt, el 32,4% ha sofert almenys algun tipus de violència de la parella actual o de parelles passades en algun moment de la seva vida. Les dones que han tingut parelles en el passat, el 43,4% ha sofert violència d'alguna d'elles.

El 54,1% de les dones que han sofert Violència Física, Sexual, Emocional o Por (d'ara en endavant, VFSEM) de qualsevol parella, actual o passada, i tenien fills/as en el moment en què va tenir lloc la violència, afirmen que els seus fills i filles van presenciar o van escoltar els episodis de violència. El 89,6% d'aquests eren menors d'edat. Considerant les dones que han sofert VFSEM d'alguna parella, que tenien fills/as en el moment dels episodis de violència, que responen que els seus fills/as van presenciar o van escoltar la violència contra la mare, i que aquests eren menors d'edat, el 51,7% afirma que els fills/as van sofrir ells mateixos violència a les mans de la parella violenta.

Els resultats de l'enquesta evidencien diferències estadísticament significatives en relació amb el fet de tenir o no fills o filles menors d'edat i haver sofert violència física i/o sexual d'alguna parella en els últims 12 mesos. Així el 38,8% de les dones que han sofert violència física i/o sexual d'alguna parella tenen fills o filles menors d'edat, enfront del 28,9% de les dones que no han sofert violència física ni sexual en els últims 12 mesos. Paral·lelament, el 42,6% de les dones que han sofert violència física i/o sexual d'alguna parella diuen que en la seva llar hi ha algun menor d'edat (fill d'elles o un altre menor) enfront del 32,6% de les dones que no han sofert violència física ni sexual en els últims 12 mesos.

El 21,7% de les dones que han sofert VFSEM d'alguna parella actual o passada ha denunciat (la pròpia dona o una altra persona o institució) alguna d'aquestes agressions en la policia o en el jutjat. Si es té en compte exclusivament a les que han sofert violència física i/o violència sexual, el percentatge de denúncia se situa en el 32,1%: 12,5% en el cas de la parella actual i 34,3% en el cas de parelles passades. El 27,3% dels que van denunciar diuen que a conseqüència de la denúncia va acabar la relació. El 72,1% de les dones que van denunciar la violència de parelles passades responen que no la van retirar. Entre les que sí, el motiu més citat per a retirar la denúncia és la por (24,7%), seguit de “és/era el pare dels meus fills/as” (21,9%), “li va prometre que no anava a succeir més” (19,0%), “sentia pena de la seva parella” (19,0%) i “es van separar” (18,1%).

En segon lloc, segons els resultats de l'Enquesta de Violència Masclista a Catalunya de 2021 (Generalitat de Catalunya, 2021), el 79,3% de les dones residents a Catalunya han patit alguna forma de violència masclista²⁰ al llarg de la seva vida. En concret, l'any 2021, 1 de cada 4 dones van patir alguna forma de violència masclista. I el 65,2% de les dones diuen haver patit alguna forma de violència sexual al llarg de la seva vida.

D'altra banda, el Dossier Estadístic “Violències Masclistes 2022” de l'Observatori de la Igualtat de Gènere (Generalitat de Catalunya 2022) deixa constància que des del gener fins al novembre de l'any 2022 s'han produït 10 feminicidis a Catalunya, 6 en l'àmbit de la parella o exparella i 4 en l'àmbit familiar. En relació amb els delictes contra la llibertat i la indemnitat sexuals en un sentit ampli, fins al tercer trimestre de 2022 s'havien comptabilitzat 1.404 delictes. És important assenyalar que el 43,3% de les dones eren menors d'edat i un 17,2% tenien menys de 13 anys.

Finalment, segons la recent Enquesta Europea de Violència de Gènere 2022 (Subdirección General de Sensibilización, Prevención y Estudios de la

²⁰ L'enquesta de Violència masclista de Catalunya recull més àmbits i formes de violència que la Macronecuesta de Violencia de Género que basa en la llei estatal, i per tant les dades entre ambdues no són comparables.

Violència de Gènere, 2022), són més de 4,8 milions de dones en Espanya a les que la seva parella o exparella les ha humiliat, pegat, violat o amenaçat, això és, el 28,7% de les dones que han tingut una relació. La prevalença varia entre el 38,4% de les dones entre 18 i 29 anys i el 19% de les que tenen entre 65 i 74 anys, fet que s'explica principalment pel major coneixement de la violència, com opera i la capacitat d'identificar-la entre les més joves.

Així doncs, les violències masclistes segueixen sent una realitat freqüent. Aquestes afecten especialment tant a les dones més joves com a les més grans, però presents en els motius de ruptura de les relacions de parella. Sovint s'intenta acabar amb la violència acabant amb la relació de parella, però molts cops aquesta violència s'intensifica amb la ruptura. A més a més, el fet que hi hagi fills o filles menors d'edat intensifica el fet que la dona pugui sofrir violència física o sexual, estant aquests fills i filles molt sovint presents en els episodis de violència. Les violències masclistes, constitueixen una vulneració dels drets humans que interpel·la tots els poders públics, i és, per tant, responsabilitat d'aquests la seva eradicació.

Pel que fa a la violència que poden patir els NNA en aquests contextos, l'informe del Síndic de Greuges de Catalunya sobre drets de l'infant de 2022 assenyalava que:

“[...] la violència vers els infants segueix estant molt desatesa, i es continuen detectant dèficits en la formació dels professionals relacionats amb el coneixement dels indicadors de maltractament, i també dèficits en la consulta i el seguiment dels circuits que estableixen els protocols. La invisibilitat de la violència és una de les principals denúncies que fan les entitats i els centres de recerca que estudien el fenomen de la violència vers els infants. moltes de les situacions no s'arriben a denunciar mai o es denuncien anys després, com ha succeït en molts casos de víctimes d'abusos sexuals, gràcies a les campanyes de conscienciació i sensibilització que s'han dut a terme” (Síndic de Greuges de Catalunya, 2022, p. 103).

Aquesta qüestió enllaça amb el concepte de violència vicària (Vaccaro, 2016). És a dir, la violència que s'exerceix sobre els fills i filles per fer mal a les mares, especialment en un procediment de divorci o separació. La Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, va modificar la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere per introduir algunes referències a aquest tipus de violència.

Per últim s'ha de fer referència al concepte de "síndrome d'alienació parental" que és definit pel seu creador com:

"un trastorno infantil que surge casi exclusivamente en el contexto de disputas por la custodia de los niños. Su manifestación primaria es la campaña de denigración del niño contra un padre, una campaña que no tiene justificación. Ello resulta de la combinación de una programación (lavado de cerebro) de adoctrinamiento parental y de las propias contribuciones del niño para el vilipendio del padre objetivo. Cuando un 'maltrato/abuso sexual' está presente, la animosidad puede estar justificada y así la explicación del síndrome de alienación parental para la hostilidad del niño no es aplicable" (Gardner, 1991).

És sobradament conegut que aquesta suposada síndrome manca de suport científic (Ávila et al., 2023, p. 56) i que s'utilitza sovint contra les mares que denuncien violències masclistes. En paraules del Grup d'Expertes en la Lluita contra Violència contra les Dones i contra la Violència Domèstica (GREVIO): "Aquesta noció d'alienació parental comporta que es deixi sense abordar tant la violència exercida per part de la parella o exparella com els riscos de seguretat que aquesta comporta envers les dones i els nens, amb les greus conseqüències que porta aparellada, inclosa la mort" (GREVIO, 2020, p. 57)²¹.

Per aquest motiu, el CGPJ en la seva guia pràctica de la Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere de 2016 va considerar que l'aplicació d'aquests postulats suposa sotmetre als NNA a una "teràpia coactiva i una vulneració dels seus drets per part de les institucions que precisament tenen com a funció protegir-los"

²¹ Per a veure una relació dels diferents posicionaments d'organismes internacionals en relació amb l'aplicació del suposat SAP a Espanya, *vid.* Avila et al. (2023).

(CGPJ, 2016, p. 272). En l'àmbit de Catalunya, la Llei 5/2008, de 24 d'abril, del dret de les dones a eradicar la violència masclista, des de la seva reforma operada per la Llei 17/2020²², contempla la utilització del SAP com un dany que poden patir les dones i llurs fills i filles com a conseqüència de la violència masclista [art. 7.e)] així com també reconeix que la seva utilització constitueix violència institucional (art. 5 sisè).

Ara bé, els postulats que es defensen des d'aquestes teories han continuat fent-se servir amb terminologia alternativa. En un article sobre el rebuig dels fills o filles cap a un progenitor se situa al SAP dins d'un continu evolutiu de conceptes i teories al respecte (Molina i Capdevila, 2019). Així, a Espanya, atès la controvèrsia en torn a la denominació de la figura, es constata la utilització d'altres com "interferències parentals", "pràctiques alienadores familiars" o "dinàmiques de rebuig i resistència" (Molina i Capdevila, 2019, p. 149). Les autores d'aquesta revisió sobre el tema citen també altres teories o conceptes com el "*maternal gatekeeping*" que tot i, segons elles reporten, en l'actualitat s'ha intentat conceptualitzar-lo com un procés neutre en quant al gènere del progenitor²³, es definit com:

"la resistencia de las madres a renunciar a la responsabilidad sobre los asuntos de familia/hogar mediante el establecimiento de normas rígidas, la validación externa de la identidad maternal y las concepciones diferenciadas de los roles familiares" (Molina i Capdevila, 2019, p. 150 amb cita a Allen i Hawkins, 1999)

5.2.2. Incidència de les violències masclistes en els procediments de família

En relació amb les violències masclistes en l'entorn familiar, l'art. 29 de la Llei Orgànica 1/2004 disposa que:

"1. Las administraciones públicas deberán prestar especial atención a la protección del interés superior de los niños, niñas y

²² Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a eradicar la violència masclista.

²³ En un sentit similar, les autores també citen com un concepte similar la "síndrome de la mare maliciosa" de Turkat (Molina i Capdevila, 2019, p. 148).

adolescentes que conviven en entornos familiares marcados por la violencia de género, garantizando la **detección** de estos casos y su **respuesta específica**, que garantice la plena protección de sus derechos.

2. Las actuaciones de las administraciones públicas deben producirse de una forma integral, **contemplando conjuntamente la recuperación de la persona menor de edad y de la madre, ambas víctimas de la violencia de género**. Concretamente, se garantizará el apoyo necesario para que las niñas, niños y adolescentes, de cara a su protección, atención especializada y recuperación, **permanezcan con la mujer**, salvo si ello es contrario a su interés superior.

Para ello, los servicios sociales y de protección de la infancia y adolescencia asegurarán:

a) La **detección** y la **respuesta específica** a las situaciones de violencia de género.

b) La derivación y la coordinación con los servicios de atención especializada a menores de edad víctimas de violencia de género.

Asimismo, se seguirán las pautas de actuación establecidas en los protocolos que en materia de violencia de género tienen los diferentes organismos sanitarios, policiales, educativos, judiciales y de igualdad.”
(èmfasi afegit)

D'aquesta manera, més enllà de les possibles conseqüències penals de les violències masclistes, la seva constatació també hauria de tenir conseqüències en matèries civils de família²⁴. Així ho disposa la nostra legislació civil en establir que, en cas de violència familiar o masclista, l'autoritat judicial competent de determinar els efectes de la nul·litat, separació o divorci, ha d'adoptar, a més de les mesures habituals, les que estableix la legislació específica (art. 233-1.2 CCCat).

²⁴ No només això, sinó que la jurisdicció civil també hauria de tenir una funció de detecció de violències (Martínez de Careaga García, et al., 2020, p. 229).

Les principals mesures poden agrupar-se en tres matèries: les relatives a la potestat parental, les relatives a la guarda i relacions entre fills i filles i progenitor que exerceix la violència, i la limitació o prohibició del recurs a mètodes de resolució alternativa de conflictes com la mediació. Per últim, també val la pena assenyalar les disposicions normatives que preveuen la intervenció de professionals externs al poder judicial en casos de risc.

5.2.2.1. Potestat parental

Així, en relació amb la primera qüestió, la possible suspensió o privació de la potestat parental, trobem diverses disposicions legals que la permeten. De manera preliminar, però, s'ha de destacar el fet que, d'acord amb l'art. 233-8 CCCat, la nul·litat del matrimoni, el divorci o la separació no alteren, a priori, l'exercici de les responsabilitats parentals i que, en la mesura que sigui possible, aquestes s'han d'exercir conjuntament.

Ara bé, d'acord amb la legislació específica en matèria en violència de gènere, els arts. 61 i 65 Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere permeten la privació o la suspensió de la potestat parental de qui ha estat inculpat per violència de gènere. Si no es fa, l'autoritat judicial haurà d'adoptar les mesures necessàries per garantir la seguretat, integritat i recuperació dels NNA i la dona, i realitzar un seguiment periòdic de la seva evolució.

D'una banda, d'acord amb legislació penal, la privació de la potestat parental és una pena greu privativa de drets (arts. 33, 39, 46 del Codi Penal²⁵). Pot ser imposada per la comissió de diversos delictes com els d'homicidi si els fills són comuns a autor i víctima (art. 140 bis CP), alguns de lesions (arts. 140 i 153 CP), amenaces (art. 171 CP), coaccions (art. 172 CP), contra la integritat moral (art. 173 CP), alguns contra la llibertat sexual (art. 192.3 CP), d'abandonament de família i de menors d'edat (arts. 226 i 233 CP). També pot ser imposada com a pena accessòria quan el delicte comès estigui relacionat amb el seu

²⁵ Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal (d'ara en endavant, CP).

exercici (arts. 55 i 56 CP). L'art. 544 quinquies LECrim²⁶ també permet la suspensió de la potestat com a mesura de protecció.

D'altra banda, la suspensió o privació de la potestat també és una conseqüència prevista en la legislació civil. Així, l'article 236-8 CCCat preveu que els progenitors puguin "ésser privats de la titularitat de la potestat parental per incompliment greu o reiterat de llurs deures. Hi ha incompliment greu si el fill menor [...] pateix abusos sexuals o maltractaments físics o psíquics, o si és víctima directa o indirecta de violència familiar o masclista. [...]".

La constatació de violència masclista també comporta alguns efectes en quant a l'exercici de la potestat. En aquest sentit, l'apartat d) del mateix article estableix que:

"Per a l'atenció i l'assistència psicològiques dels fills i filles menors d'edat, no cal el consentiment del progenitor contra el qual se segueix un procediment penal per haver atemptat contra la vida, la integritat física, la llibertat, la integritat moral o la llibertat i indemnitat sexuals de l'altre progenitor o dels fills i filles comuns menors d'edat, o contra el qual s'ha dictat una sentència condemnatòria, mentre no s'extingeixi la responsabilitat penal. Encara que no s'hagi formulat denúncia prèvia, el consentiment tampoc és necessari quan la mare rep assistència, acreditada documentalment, dels serveis d'atenció i recuperació integral per a dones que pateixen violència masclista establerts legalment. L'assistència psicològica als fills i filles majors de setze anys requereix llur consentiment."

Aquestes previsions responen a obligacions concretes internacionalment, com per exemple, a l'art. 31 del Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra la dona i la violència domèstica fet a Istanbul l'11 de maig de 2011, ratificat per Espanya el 2014 (d'ara en endavant, Conveni d'Istanbul)²⁷. El seu art. 31 obliga als Estats a legislar perquè en les decisions relatives a les responsabilitats parentals, guarda i relacions dels NNA s'hagin de tenir en compte els incidents de violència i perquè no es posin en perill els

²⁶ Reial Decret de 14 de setembre de 1882 pel qual s'aprova la Llei d'Enjudiciament Criminal.

²⁷ BOE núm. 137, de 06/06/2014.

drets i la seguretat de les víctimes de la violència ni dels NNA. També es troben incloses en recomanacions d'organismes internacionals com la Recomanació General núm. 33 del CEDAW sobre l'accés de les dones a la justícia (CEDAW/C/GC/33) que, en el seu paràgraf 45, fa referència a que els mecanismes judicials incorporin la perspectiva de gènere quan s'ocupin de qüestions com la dissolució del matrimoni i la guarda dels fills i filles.

5.2.2.2. Guarda/relacions

També trobem disposicions específiques pel que fa a l'exercici de la guarda i el manteniment de relacions entre el fill o filla i el progenitor que comet violències masclistes.

De nou en el marc penal, és una mesura de protecció prevista a l'art. 544.ter LECrim:

“[...] Cuando se dicte una orden de protección con medidas de contenido penal y existieran indicios fundados de que los hijos e hijas menores de edad hubieran presenciado, sufrido o convivido con la violencia a la que se refiere el apartado 1 de este artículo, la autoridad judicial, de oficio o a instancia de parte, suspenderá el régimen de visitas, estancia, relación o comunicación del inculcado respecto de los menores que dependan de él. No obstante, a instancia de parte, la autoridad judicial podrá no acordar la suspensión mediante resolución motivada en el interés superior del menor y previa evaluación de la situación de la relación paterno-filial.”

En l'àmbit civil, l'art. 236-5 CCCat habilita l'autoritat judicial a “denegar o suspendre el dret dels progenitors “[...] a tenir relacions personals amb els fills o filles, i també en pot variar les modalitats d'exercici, si incompleixen llurs deures o si la relació pot perjudicar l'interès dels fills o filles”. El seu apartat 3 és encara més taxatiu i estableix que “[e]l progenitor [...] quan hi hagi indicis fonamentats que han comès actes de violència familiar o masclista, no tenen dret a relacionar-se personalment amb els fills o filles. Tampoc hi poden establir relacions personals mentre es trobin incursos en un procés penal iniciat per atemptar contra la vida, la integritat física, la llibertat, la integritat moral o la

llibertat i la indemnitat sexual de l'altre progenitor o dels seus fills o filles, o en situació de presó per aquests delictes i mentre no s'extingeixi la responsabilitat penal". Si bé l'apartat 4 permet que, excepcionalment i havent escoltat el NNA, l'autoritat judicial pugui establir de forma motivada "un règim d'estades, relació o comunicacions en interès de la persona menor".

En el marc dels processos de crisi familiar, l'art. 233-11.3 CCCat estableix que "[e]n interès dels fills i filles, no es pot atribuir la guarda al progenitor, ni es pot establir cap règim d'estades, comunicació o relació, o si existeixen s'han de suspendre, quan hi hagi indicis fonamentats que ha comès actes de violència familiar o masclista. Tampoc no es pot atribuir la guarda al progenitor, ni es pot establir cap règim d'estades, comunicació o relació, o si existeixen s'han de suspendre, mentre es trobi incurs en un procés penal iniciat per atemptar contra la vida, la integritat física, la llibertat, la integritat moral o la llibertat i la indemnitat sexual de l'altre progenitor o els seus fills o filles, o estigui en situació de presó per aquests delictes i mentre no s'extingeixi la responsabilitat penal". El Codi Civil espanyol també conté disposicions similars, si bé lleugerament diferents als seus arts. 92.7 i 94 CCesp.

Ara bé, també val la pena destacar que dins dels criteris per a determinar el règim de guarda l'art. 233-11.1.3.c) CCCat contempla:

"L'actitud de cadascú dels progenitors per a cooperar amb l'altre a fi d'assegurar la màxima estabilitat als fills i filles, especialment per a garantir adequadament les relacions d'aquests amb tots dos progenitors".

Aquest criteri, si no es posa en relació amb la possibilitat que existeixi violència no denunciada o que no hagi pogut ser acreditada en un procediment penal, junt amb la possibilitat excepcional d'establir un règim de relacions en contextos de violències masclistes, poden comportar una penalització per les mares que, amb la voluntat de protegir els seus fills o filles o en observança dels desitjos i necessitats d'aquests, no mostren una actitud favorable cap al manteniment de relacions entre els fills i filles i l'altre progenitor.

És conegut en aquest sentit el Dictamen de la CEDAW de 16 de juliol en el cas *Ángela González Carreño c. Espanya*, en què es va constatar un incompliment del Conveni per part de l'Estat espanyol a l'imposar un règim de relacions entre una nena i el seu pare condemnat per violència de gènere, qui la va acabar assassinant en un d'aquests contactes no supervisats. El seu cas és, a més, un exemple de violència vicària.

En aquest sentit, diverses institucions s'han pronunciat sobre els problemes d'aplicació amb què es troben aquestes disposicions en la pràctica judicial. Per exemple, a l'informe GREVIO de 2019, tot i prenent nota favorable de les mesures anteriors, es lamenta del seu ús limitat a la pràctica (GREVIO, 2020, p. 56) i apunta:

“Malgrat la disponibilitat de mesures legals per garantir la seguretat de les dones i els nens víctimes de violència domèstica, les deficiències en la seva implementació donen com a resultat la custòdia compartida i la concessió de drets de visita en tota la seva extensió als agressors condemnats fins i tot en casos en els quals tant els nens com els professionals ofereixen evidències sobre l'existència de violència i abús. Tant el personal que treballa als punts de trobada familiar com els jutges, sovint sembla jutjar equivocadament les situacions d'abús, producte d'un desconeixement no només de les dinàmiques de gènere que són subjacents a la violència exercida en l'àmbit de la parella o exparella, sinó també de l'impacte que pateixen els nens que assisteixen a episodis d'abús sobre les seves mares, així com dels riscos que comporten els règims de custòdia i visites per pares violents com a via per a continuar cometent l'abús” (Ídem, pp. 6-7).

També el Síndic de Greuges de Catalunya s'ha pronunciat en un sentit similar:

“[...] en algunes ocasions s'han detectat dificultats a l'hora d'aplicar les últimes reformes legals que busquen protegir els fills de víctimes de violència masclista”. (Síndic de Greuges de Catalunya, 2022, p. 106)

I en el seu informe de 2022 sobre drets de l'infant va recomanar:

“Que el Departament de Justícia avanci en l'especialització dels jutjats d'infància i família, elabori una guia de bones pràctiques per a l'exploració dels infants i adolescents i garanteixi formació contínua sobre violència vicària als professionals de la judicatura, dels serveis penitenciaris, dels serveis tècnics de punt de trobada i del sistema de protecció en general” (Ídem, p. 113).

Per acordar aquestes mesures, les autoritats judicials poden requerir de dictàmens pericials, d'acord amb la Disposició Addicional Sisena del Llibre Segon del CCCat:

“1. Els dictàmens pericials relatius al règim d'exercici de la responsabilitat parental tenen per objecte primordial esbrinar o apreciar l'existència en el menor, o en algun dels progenitors o en altres membres de la família que hi convisquin, d'una malaltia mental o d'anomalies de conducta que incideixin, perjudiquin o interfereixin en les relacions familiars, per a establir el règim de guarda i de relacions personals. També poden tenir per objecte comprendre adequadament el sistema de relacions personals existent en la família o en els nous nuclis en què el menor s'ha d'integrar, i les mesures de seguiment que s'hagin d'adoptar per a garantir el dret dels menors a mantenir la normalitat en les relacions amb llurs progenitors.

2. Els dictàmens relatius al règim d'exercici de la responsabilitat parental que les parts aportin al procés equivalen als que elabora l'equip tècnic de suport judicial o els professionals que el jutge designa en lloc seu, sempre que el perit hagi estat designat per un col·legi professional o una entitat reconeguda per l'Administració a partir d'un cens d'especialistes i de manera que se'n garanteixi l'objectivitat, la imparcialitat i la capacitat tècnica.

3. Si els mitjans probatoris aportats per les parts relatius al règim de guarda, inclosa la compartida, i de relacions personals no ofereixen suficients elements de judici, el tribunal pot disposar que un perit judicial

elabori un informe. El perit s'ha de designar entre els especialistes dels equips tècnics de suport judicial, de la clínica de medicina forense o dels col·legis professionals corresponents si els serveis públics d'assessorament no existeixen o no poden assumir la designació.

4. Els especialistes integrats en els equips tècnics que donen suport als tribunals o els designats en lloc d'aquells són auxiliars dels tribunals. Les autoritats i els organismes públics i privats, i els professionals que hagin intervingut prèviament amb la família, tenen el deure de col·laborar-hi. Si la col·laboració sol·licitada fa referència a aspectes protegits pel secret professional, pel dret d'intimitat o per la normativa relativa a dades personals, es requereix una resolució expressa del tribunal.”

5.2.2.3. Prohibició de mediació i altres mètodes alternatius de resolució de conflictes

D'altra banda, l'existència de violències masclistes a l'àmbit familiar també exclou la possibilitat de poder sotmetre les controvèrsies familiars a mediació o a qualsevol altre mètode de resolució alternativa de conflictes.

L'art. 48 del Conveni d'Istanbul obliga els Estats a prohibir legislativament els mètodes de resolució alternativa de conflictes obligatoris en relació amb situacions de violència.

I en el mateix sentit es pronuncia la CEDAW en la seva Recomanació General núm. 35 sobre la violència per raó de gènere contra la dona, mitjançant la qual s'actualitza la Recomanació General núm. 19 (CEDAW/C/GC/35). El seu paràgraf 32.b) insta als Estats a:

“Velar por que la violencia por razón de género contra la mujer no se remita obligatoriamente a ningún tipo de procedimiento alternativo de arreglo de controversias, como la mediación y la conciliación. El uso de esos procedimientos debe regularse estrictamente y permitirse únicamente cuando una evaluación anterior por parte de un equipo especializado garantice el consentimiento libre e informado de las víctimas y supervivientes y no existan indicadores de nuevos riesgos

para las víctimas y supervivientes o sus familiares. Los procedimientos deberían empoderar a las víctimas y supervivientes y correr a cargo de profesionales especialmente capacitados para comprender e intervenir debidamente en los casos de violencia por razón de género contra la mujer, garantizando la protección adecuada de los derechos de las mujeres y los niños y que dichas intervenciones se realicen sin una fijación de estereotipos ni revictimización de las mujeres. Los procedimientos alternativos de arreglo de controversias no deberían constituir un obstáculo para el acceso de las mujeres a la justicia formal”.

En la legislació catalana, l'art. 233-6.2 CCCat exclou la possibilitat que els cònjuges, abans de presentar la demanda, en qualsevol fase del procés judicial i en qualsevol instància, puguin sotmetre les discrepàncies a mediació amb vista a aconseguir un acord, en casos de violència familiar o masclista.

5.2.2.4. Supervisions i ús de serveis extrajudicials

Per últim, el CCCat també conté diversos preceptes que preveuen una supervisió o control específic de situacions de risc, entre les quals es troben les situacions de violències masclistes, que permeten la intervenció de professionals diferents a l'autoritat judicial.

Així, l'art. 233-13 CCCat regula la supervisió de les relacions personals en situacions de risc:

“1. L'autoritat judicial pot adoptar, per raons fonamentades, mesures perquè les relacions personals del menor amb el progenitor que no exerceix la guarda o amb els avis, els germans o altres persones pròximes es desenvolupin en condicions que en garanteixin la seguretat i l'estabilitat emocional.

2. Si hi ha una situació de **risc** social o perill, es pot confiar la supervisió de la relació a la **xarxa de serveis socials** o a un **punt de trobada familiar**.” (èmfasi afegit)

La Disposició Addicional 7a del Llibre Segon del CCCat fa també referència a aquesta supervisió per part de la xarxa de serveis socials o el punt de trobada familiar:

“1. D'acord amb la Llei 12/2007, de l'11 d'octubre, de serveis socials, l'autoritat judicial pot confiar la supervisió del règim de relacions personals a la xarxa de serveis socials, si hi ha una situació de risc social o de perill, perquè es faci un seguiment de la situació familiar.

2. L'autoritat judicial, si disposa la intervenció d'un punt de trobada familiar d'acord amb el que estableix l'article 233-13 del Codi civil, ha de concretar la modalitat d'intervenció. La supervisió pot consistir en el control dels lliuraments i les recollides, en la vigilància de la relació dins del centre, en l'assistència per a facilitar la relació o en qualsevol altra modalitat d'intervenció que sigui adequada.

3. Els responsables del punt de trobada familiar han de presentar a l'autoritat judicial un **informe de seguiment** cada tres mesos o, sense esperar al finiment del termini, sempre que calgui. Han de **proposar** la modificació de la modalitat d'intervenció si aprecien que hi concorren circumstàncies que ho aconsellen i, així mateix, han de proposar al jutjat el cessament de la mesura si entenen que la relació que es pretén garantir pot ésser perjudicial per al menor.

4. **En els casos en què no hi hagi cap risc de violència, abusos o maltractaments**, quan la relació parental es consolidi, els responsables del punt de trobada familiar poden proposar a l'autoritat judicial la derivació del cas a una sessió informativa de mediació familiar.

5. El tribunal pot delegar al **servei tècnic de suport judicial** el seguiment de les mesures adoptades respecte al compliment del règim de relacions personals i a la seva supervisió.” (èmfasi afegit)

Per últim, la Disposició Addicional 8a regula la intervenció d'especialistes com a auxiliars dels tribunals, si bé en el control de les institucions de protecció:

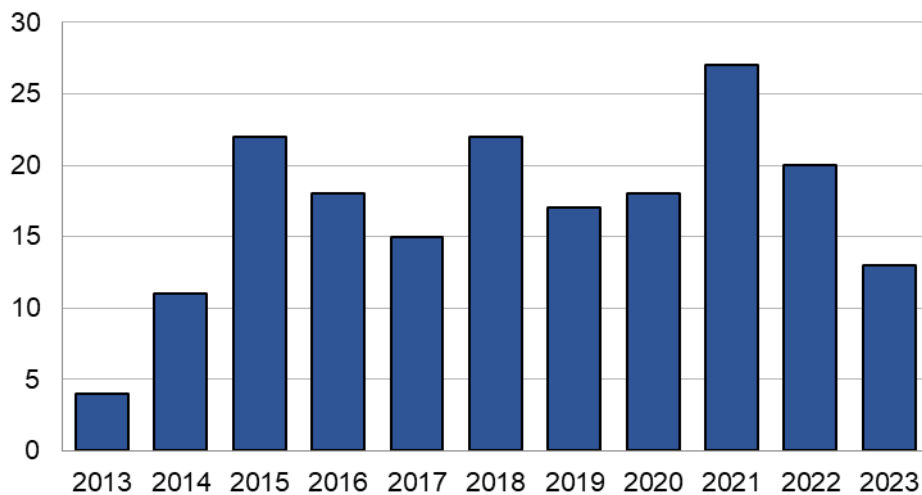
“Als efectes del que estableix l'article 221-5 del Codi civil, l'autoritat judicial pot requerir la intervenció d'especialistes en psicologia, psiquiatria, pediatria, geriatria, medicina de família, treball o educació social. L'autoritat judicial també pot requerir la intervenció d'agents de la propietat immobiliària, economistes, auditors o censors de comptes perquè facin el seguiment i el control de la gestió econòmica encarregada als òrgans tutelars i, específicament, perquè examinin la conveniència dels actes de disposició i gravamen de béns i drets de les persones protegides.”

6. Resultats

6.1. Trets principals de l'ús judicial del COPAR a Catalunya

Tal i com s'ha apuntat a l'apartat metodològic, aquest treball ha analitzat totes les resolucions judicials disponibles a la base de dades CENDOJ que, en l'àmbit territorial català, fan referència a la figura del COPAR. A data d'1 de setembre de 2023, s'han detectat un total de 189 resolucions, datant la primera de l'any 2013 i l'última, de l'any 2023.

Gràfic 1. Distribució temporal de resolucions judicials

Atesa la composició de la base de dades, la majoria de resolucions disponibles que fan referència a la figura del COPAR provenen d'Audiències Provincials. Aquestes resolen recursos d'apel·lació en procediments de divorcis contenciosos o de dissolució de parella estable, o en procediments de modificació de mesures personals relatives als fills o filles²⁸. En ambdós casos, l'apel·lació es pot haver fet respecte d'una resolució d'un JPI o d'un JVIDO. Destaca el fet que, en gairebé un 31% d'elles (n=58) el Magistrat Ponent va ser Jose Pascual Ortuño Muñoz, seguit per la Magistrada Raquel Alastruey Gracia, ponent en un 15,4% de les resolucions analitzades (n=29).

²⁸ En el cas del Programa Pilot CMDPC, en el marc del qual es van fer derivacions, majoritàriament, per JJPI, també hi havia procediments d'execució forçosa i de jurisdicció voluntària (CMDPC, 2017, p. 35).

De les 189 resolucions analitzades, 163 contenen una disposició favorable cap a la COPAR (86,7%). Amb disposició favorable, ens referim al fet que l'estableixen per primera vegada, la confirmen o mantenen quan s'havia establert en una instància anterior, la recomanen, la posen a disposició de les parts perquè l'assumeixin voluntàriament o adverteixen la seva imposició si es dóna alguna circumstància concreta en el futur (principalment, l'augment o reiteració dels conflictes o l'incompliment de mesures).

Les autoritats judicials, en la major part dels casos analitzats, estableixen o mantenen una COPAR acordada en una instància anterior (47,87%). La intervenció d'aquest professional pot ser sol·licitada per les parts²⁹ o acordada d'ofici per l'autoritat judicial. Sobre aquesta última possibilitat es pronuncia la SAPr TGN núm. 415/2019 de 25 de setembre (M.P.: Manuel Horacio Garcia Rodríguez)³⁰. De la nostra anàlisi jurisprudencial es desprèn que és majoritàriament l'autoritat judicial qui, d'ofici, imposa, recomana o posa a disposició de les parts la intervenció COPAR³¹. Pel que fa al qüestionari elaborat i distribuït en el marc d'aquesta recerca, gairebé el 70% dels COPAR enquestats responen que va ser l'autoritat judicial qui va sol·licitar d'ofici la seva última intervenció. En alguns dels casos es menciona que aquesta va ser sol·licitada pels Serveis Socials³², EATAF o Punt de Trobada.

També hi ha resolucions judicials que simplement posen la intervenció d'un COPAR a disposició d'un o dels dos progenitors (18,62%). Aquesta posada a disposició es fa en la major part dels casos de manera genèrica a ambdues parts (74,29%) o al pare (22,86%). Només en un cas (2,86%) es posava el

²⁹ De l'anàlisi de la jurisprudència s'aprecia que en els pocs casos que és així, majoritàriament és el pare qui ho sol·licita. Per exemple, a la IAPr GIR (Secció 2) núm. 1508/2021 de 25 de novembre (M.P.: Maria Isabel Soler Navarro; ECLI:ES:APGI:2021:1508AA); la SAPr BCN (Secció 18) núm. 250/2022 de 17 de maig (M.P.: Francisco Javier Pereda Gamez; ECLI:ES:APB:2022:5660); o la SAPr BCN (Secció 12) núm. 78/20203 de 6 de febrer (M.P.: Raquel Alastruey Gracia; ECLI:ES:APB:2023:1502). Aquesta és una dada que concorda amb el fet que en la majoria de casos analitzats està present, com a objectiu de la COPAR, el restabliment de les relacions paternofilials (vid. subapartat 6.4. *infra*).

³⁰ ECLI:ES:APT:2019:1234.

³¹ És una dada coherent amb l'anàlisi jurisprudencial del 2n Informe de Themis, en el qual s'apuntava que en la majoria de casos (n= 20) aquesta figura s'imposava d'ofici per les Audiències Provincials (especialment la de Secció 12 de la de Barcelona (Colom Vaquer et al., 2021, p. 8)

³² És així també en ocasions a les resolucions judicials. *Vid.*, per exemple, la SAPr Lleida (Secció 2) núm. 180/2022 de 4 de març (M.P.: Ana Cristina Sainz Pereda), ECLI:ES:APL:2022:223.

recurs del COPAR a disposició de la mare. Altres resolucions recomanen sense arribar a imposar aquest tipus d'intervenció (8,51%). Algunes adverteixen la seva imposició si persisteix la conflictivitat o els incompliments per part dels dos o un dels progenitors (7,45%), destacant entre aquest grup les que l'assenyalen com a mitjà prioritari al judicial per a la resolució de possibles futures controvèrsies en l'exercici de la potestat parental. És a dir, indiquen a les parts la necessitat d'adreçar-se prioritàriament a un COPAR en cas de donar-se controvèrsies en l'exercici de la potestat parental. Finalment, altres resolucions també deneguen la intervenció, cessen a un COPAR inicialment designat o fan referència a que la seva intervenció ha cessat (12,77%)³³.

Taula 3. Freqüències desglossades de resolucions judicials favorables a la COPAR

Resolucions "favorables"	86,70%	
Estableixen o mantenen	47,87%	
Habiliten al Jutjat d'execució	4,26%	
Posen a disposició	18,62%	
	del pare	22,86%
	de la mare	2,86%
	ambdues parts	74,29%
Recomanen	8,51%	
Adverteixen la seva imposició	7,45%	
Deneguen, cessen, ha finalitzat	12,77%	
Altres	1,60%	

Elaboració pròpia a partir de dades del CENDOJ.

De la informació disponible en aquestes resolucions s'infereix que la COPAR s'utilitza majoritàriament en el període d'execució de sentència. Pot ser així tant en un període d'execució voluntari, és a dir, l'autoritat judicial pot imposar o recomanar el COPAR en el procés declaratiu; com en el marc d'un procediment judicial d'execució forçosa. Hem inferit aquest últim supòsit³⁴ de la indicació que fan en aquest sentit les autoritats judicials del procés declaratiu cap al Jutge o Jutgessa d'execució. Aquest fet és coherent amb el que assenyala part de la

³³ Val la pena apuntar que en una d'aquestes resolucions denegatòries es valora també positivament la figura: "*es una figura cuya función es útil pero no para supuestos como el de autos*". En el supòsit, el pare, qui havia sol·licitat la intervenció havia estat privat de potestat parental. Es tracta de la SAPr BCN (Secció 18) núm. 60/2023 de 27 de gener (M.P.: Maria Dolores Viñas Maestre; ECLI:ES:APB:2023:477).

³⁴ Atès que no es disposa d'accés suficient a sentències de JPI competents en execució.

doctrina que ha estudiat o descrit el fenomen del COPAR i el Centre de Mediació de Catalunya (CMC, 2021, p.3). Aquesta l'indica principalment per al període d'execució, si bé defensa la seva utilitat en qualsevol moment per millorar les relacions entre "pare i fill" quan així resulti necessari (Vilella Llop, 2021, p. 280).

6.1.1. Fonaments normatius de la intervenció COPAR

Tot i la manca d'un marc normatiu específic, s'ha trobat que la intervenció d'aquest tipus de professionals en l'àmbit judicial de família a Catalunya s'ha fet i continua fent-se en base als següents preceptes normatius.

En alguns casos, especialment en la literatura relativa a la intervenció COPAR, se citen diversos preceptes de Convenis i Tractats internacionals com:

- Els articles 3.1, 4 i 9.3 de la Convenció sobre els Drets dels Infants, Adoptada per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 20 de novembre de 1989. Aquests preceptes fan referència de manera genèrica a l'interès primordial de l'infant, a l'obligació dels Estats de fer efectius els drets reconeguts per la Convenció i al dret dels NNA de mantenir relacions personals amb ambdós progenitors tret que això sigui perjudicial pel seu interès superior.
- L'article 13 de la Convenció Europea sobre l'Exercici dels Drets dels Infants, que insta als Estats a fomentar la pràctica de la mediació o qualsevol altre sistema de resolució de controvèrsies per arribar a un acord en els casos oportuns que els mateixos Estats determinin.

També és freqüent que les mateixes fonts citin la Recomanació núm. 19/2006 del Comitè de Ministres del Consell d'Europa als Estats Membres sobre polítiques de suport a la parentalitat positiva. Així com el cas resolt pel Tribunal Europeu de Drets Humans (d'ara en endavant, TEDH) *Lombardo c. Itàlia* (núm. rec. 25704/11), en què es va condemnar a Itàlia per una vulneració de l'art. 8 del CEDH, relatiu a la vida personal i familiar, al no poder garantir el compliment efectiu del règim de relacions fixats entre un pare i la seva filla.

Pel que fa a la normativa nacional, tant textos acadèmics com algunes resolucions judicials, fan referència a l'art. 39 de la Constitució Espanyola, relatiu a la protecció de la família i els fills i filles, i a l'art 17 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, relatiu als drets dels infants a rebre l'atenció integral necessària per al desenvolupament de llur personalitat i llur benestar en el context familiar i social. També en relació amb l'interès superior de l'infant, és freqüent la cita a l'art. 2 LOPJM i a l'art. 211-6 del CCCat. En relació amb el primer precepte, val la pena destacar que, a efectes de la interpretació i aplicació en cada cas de l'interès superior de l'infant, la pròpia norma assenyala que s'haurà de tenir en compte:

*[...] b) La consideración de los deseos, sentimientos y opiniones del menor, así como su **derecho a participar** progresivamente, en función de su edad, madurez, desarrollo y evolución personal, en el proceso de determinación de su interés superior*

*c) La conveniencia de que su vida y desarrollo tenga lugar en un **entorno familiar adecuado y libre de violencia**. Se priorizará la permanencia en su familia de origen y se preservará el **mantenimiento de sus relaciones familiares, siempre que sea posible y positivo para el menor [...]**³⁵.*

En el context de les relacions familiars, és freqüent la cita a alguns preceptes de la Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. En particular:

- Art. 12.2, que estableix que “Els poders públics han de proporcionar la protecció i l'assistència necessàries a les famílies perquè puguin assumir plenament llurs responsabilitats.
- Art. 38, que estableix el dret dels NNA a relacionar-se amb els progenitors. Aquest dret té el seu reflex també al CCCat, en concret, a l'art. 236-4, l'incís final del qual especifica que “[l]’autoritat judicial pot adoptar, en tot cas, les mesures necessàries per a garantir l'efectivitat d'aquestes relacions personals”.

³⁵ Èmfasi afegit.

Així, concretant respecte a l'exercici de les responsabilitats parentals, és freqüent la cita a:

- L'art. 233-8 CCCat, en relació amb el caràcter compartit de les responsabilitats parentals i l'obligació de l'autoritat judicial d'atendre de manera prioritària l'interès del menor en el moment de decidir sobre el seu exercici. Aquest caràcter compartit de les responsabilitats parentals hauria d'incidir en la manera d'exercir la guarda d'acord amb el també citat freqüentment art. 233-10 CCCat.
- L'art. 233-13 CCCat, relatiu a la supervisió relacions per part de la xarxa de serveis socials o a un punt de trobada:
 - “1. L'autoritat judicial pot adoptar, per raons fonamentades, mesures perquè les relacions personals del menor amb el progenitor que no exerceix la guarda o amb els avis, els germans o altres persones pròximes es desenvolupin en condicions que en garanteixin la seguretat i l'estabilitat emocional.
 - 2. Si hi ha una situació de risc social o perill, es pot confiar la supervisió de la relació a la xarxa de serveis socials o a un punt de trobada familiar”³⁶.
- La DA Setena de la Llei 25/2010, del 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família, que precisament regula aquesta supervisió del règim de relacions personals per la xarxa de serveis socials o el punt de trobada familiar
- La DA Sisena també de la Llei 25/2010, sobre els dictàmens pericials relatius al règim d'exercici de la responsabilitat parental.
- L'art. 236-3 CCCat, el qual habilita a l'autoritat judicial a, en qualsevol procediment, adoptar les mesures que estimi necessàries per a evitar qualsevol perjudici personal o patrimonial als fills en potestat. Aquesta habilitació en troba una d'anàloga a l'art. 158.6 CCesp, segons el qual

³⁶ Èmfasi afegit.

l'autoritat judicial pot acordar d'ofici en un procediment relatiu a les relacions parentals “*en general, las demás disposiciones que considere oportunas, a fin de apartar al menor de un peligro o de evitarle perjuicios en su entorno familiar o frente a terceras personas*”

Veiem doncs que la majoria són preceptes genèrics, bé en relació amb l'interès dels i les infants, bé en relació amb les mesures personals en contextos de crisi familiar o bé relatives a l'ús de mètodes alternatius de resolució de conflictes. Cap, evidentment, fa referència a l'ús de la COPAR, no sent aquesta una figura regulada. Els més específics mitjançant els quals es pretén l'habilitació legal de la intervenció COPAR són l'art. 233-13 i DDAA 6a i 7a CCCat, els quals fan, però, referència a Punts de Trobada Familiars o Pèrits, figures diferents al COPAR tal i com els professionals mateixos remarquen (Terrats Ruiz et al., 2019).

El Fòrum d'Experts, d'àmbit estatal, va proposar la modificació dels arts. 158 CC i 776 LEC per incloure referències específiques a la coordinació de parentalitat; així com també la seva inclusió en el que llavors era l'Avantprojecte de la Llei orgànica de Protecció Integral de la infància i l'adolescència (Rosales et al., 2019).

6.1.2. Característiques de les famílies usuàries

En l'actualitat, no es compta amb un protocol de derivació de casos a COPAR (Terrats et al, 2019, p. 7) amb la qual cosa la seva designació en un context familiar concret depèn enterament de la discrecionalitat judicial.

De l'anàlisi jurisprudencial realitzat, no pot extreure's cap sistematització de criteris que s'hagi desenvolupat jurisprudencialment més enllà de les referències a l'alta conflictivitat familiar i –en alguns casos– referències a una utilització prèvia d'altres recursos com el Punt de Trobada Familiar.

Entre els resultats del qüestionari, el 76,9% dels COPAR fan referència a la alta conflictivitat entre els progenitors quan es pregunta pel motiu pel qual es va aplicar la COPAR en la seva última intervenció. Dintre d'aquesta alta

conflictivitat, hi ha dos motius que es repeteixen entre les respostes obertes. D'una banda les "constants denúncies": "*judicializaban todas sus discrepancias*", "*todo era un conflicto entre ellos además de una alta cantidad de litigios*". En segon lloc, un 18,8% ha fet referència a l'incompliment de les mesures judicials, que en tots els casos es traduïa en què la criatura no volia veure el seu pare.

Com a part de les conclusions del Pilot del CMDPC, es va redactar una proposta de llistat de criteris de derivació (CMDPC, 2017, p. 53):

1. Que el cas es trobi en fase d'execució de sentència en processos de família.
2. Que la conflictivitat interparental es manifesti per l'existència d'un o més dels següents fets:
 - a. Inexistència o incompliment reiterat del pla de parentalitat.
 - b. Interrupcions prolongades de la relació paternofilial (relació i/o comunicació).
 - c. Incompliment reiterat de la pensió d'aliments.
 - d. Resistència o rebuig d'un fill a relacionar-se amb un progenitor o amb el seu llinatge familiar.
3. Tècnicament, que hi hagi un informe previ de l'EATAF en què es recomani la figura de coordinació parental, atenent els indicadors de risc pels menors detectats com a conseqüència directa la gestió conflictiva per part dels progenitors de la ruptura de parella.
4. Que s'hagi esgotat prèviament el recurs a la mediació, recurs al que la legislació catalana actual remet com a principal mecanisme per a la gestió de conflictes familiars³⁷.

En aquest sentit, el grup de treball del CMC va assenyalar la conveniència que els equips tècnics de l'EATAF que haguessin intervingut amb la família realitzessin un informe positiu sobre la conveniència de designar un COPAR (CMC, 2021, p.8).

³⁷ D'aquest últim requisit s'inferiria la prohibició de recórrer a una intervenció COPAR en els mateixos casos en què el recurs a la mediació està prohibit per raó de l'existència de violència masclista. *Vid.*, però, el subapartat 6.6. *infra* sobre el desenvolupament d'aquesta qüestió.

El Fòrum d'Experts també va concretar una llista de les situacions familiars que propiciarien la intervenció d'un COPAR (Rosales Álamo et al, 2019, pp. 15-17):

1. Història de resistència dels NNA a relacionar-se amb un progenitor, un altre familiar o persona pròxima. Necessitat de restablir el contacte o “revinciar” amb alguna d'aquestes persones. Casos de sostracció o retenció il·lícita de menors.
2. Necessitat de modificació dels sistemes de guarda o relacions en casos molt greus i de caràcter contenciós en què es produeixen les problemàtiques del punt anterior.
3. Reiteració de discrepàncies en l'exercici de la potestat parental i la seva judicialització.
4. No acceptació, rebuig o abandonament d'altres intervencions, especialment mediació familiar, teràpia forense o psicològica.
5. Conflictes familiars en situacions d'acolliment i adopció que interfereixin en el bon desenvolupament i benestar del NNA.
6. Necessitat d'aplicació o especificitat del Pla de Parentalitat en qüestions no substantives.
7. Necessitat de supervisió del Pla de parentalitat.
8. Existència d'addiccions que interfereixin en les relacions familiars.
9. Història de violència familiar (“violència de gènere, filioparental, maltractament infantil”)³⁸.
10. Trastorns psicològics o psiquiàtrics que interfereixin en les relacions familiars.
11. Situacions de privacions de llibertat d'alguns dels progenitors.

Al treball de camp, s'ha observat que les famílies respecte les quals es planteja la intervenció d'un COPAR són majoritàriament formades per un home i una dona com a progenitors. De les resolucions analitzades, només dues presenten la diferència de referir-se a una família formada per dues dones i els seus fills i filles: la SAPr BCN núm. 635/2022 d'1 de desembre de 2022 (M.P.: Maria Dolores Viñas Maestre)³⁹ i la SAPr BCN núm. 841/2018 de 3 de setembre

³⁸ Aquesta situació s'hi inclou com idònia, tot i que el document, a la vegada, exclou la intervenció en aquells casos en què hi ha risc per la integritat de les persones implicades.

³⁹ ECLI:ES:APB:2022:12743.

(M.P.: José Pascual Ortuño Muñoz)⁴⁰. D'entre les COPAR enquestades respecte la seva última intervenció, només dues responien que la configuració familiar atesa responia a una diferent. Una persona va indicar que el cas era relatiu a la relació entre avis materns i avis paterns i la segona, que es tractava d'una relació entre dues dones.

6.1.3. Detalls i metodologia de la intervenció

Les resolucions judicials que imposen o recomanen la intervenció d'un COPAR no fan cap referència a quina ha de ser la metodologia ni cap altre detall relatiu a la intervenció. Únicament podem inferir que es poden mantenir entrevistes amb els membres de la família⁴¹ i el fet que es nomena un sol professional per la intervenció i no així un equip.

En canvi, en els dos programes pilot que s'han realitzat a Catalunya s'ha intervingut en parella i treballat en equip (Logos Media, 2014, pp. 16-17). En el cas del CMDPC, es treballava en parelles on un membre tenia formació jurídica i l'altre psicosocial (CMPDC, 2017, p. 30). Les tres COPAR entrevistades també van manifestar treballar amb tàndems interdisciplinaris de COPAR, com a manera de supervisar la feina i evitar personificar en excés la intervenció. Tanmateix, les resolucions judicials fan referència a la designació d'un COPAR que, depenent de la seva metodologia de treball, podrà actuar en solitari.

De les conclusions del Fòrum d'Experts, se'n desprèn que la metodologia d'intervenció de la COPAR és encara incipient i que no n'existeix una unificada. Així, es va proposar la creació d'un grup de treball al respecte amb representants del CGPJ, del Grupo Europeo de Magistrados por la Mediación, de la Conferencia Universitaria Internacional para el Estudio de la Mediación y el Conflicto, de l'associació ANCOPA i de l'Asociación Española de Abogados de Familia (Rosales Álamo et al, 2019, p. 29). La proposta inicial que es fa des del document del Fòrum inclou una fase preparatòria i una fase d'intervenció pròpiament dita. D'aquesta última, es detallen algunes qüestions com la necessària recollida d'informació, l'avaluació de les necessitats familiars mitjançant un qüestionari i el disseny del pla d'intervenció. Seguidament es

⁴⁰ ECLI:ES:APB:2018:8369.

⁴¹ Vid. subapartat 6.5.2. *infra*.

descriuen els objectius genèrics de cada fase com que els progenitors assoleixin i desenvolupin habilitats parentals i socials, que la relació parental es pacifiqui, etc., però no es concreten les actuacions o metodologies d'aquestes intervencions (Rosales Álamo et al, 2019, pp. 29-32).

Així doncs, l'únic extrem que queda clar de la intervenció és el fet que els COPAR es reuneixen amb els diferents membres de la família. Pel que fa a les dades del qüestionari, s'observa que en la majoria dels casos, 24 sobre 26, es realitza almenys una reunió amb algun dels fills i filles, tanmateix la proporció de reunions entre les realitzades als progenitors i als NNA és ben diferent ja que els primers, progenitors, tenint en compte el nombre de membres de cada família, representen de mitjana el 75% de les reunions realitzades per la COPAR. És a dir, del total de reunions que realitza una COPAR en cada cas, de mitjana, el 25% son amb els NNA. En els casos en que no s'ha realitzat cap reunió amb el NNA, aquests tenien entre 6, 8 i 10 anys.

Taula 4. Nombre de reunions per cada membre de la unitat familiar

ID	Duració (mesos)	Nombre de vegades que s'ha reunit					Total
		Mare	Pare	Fill/-a 1	Fill/-a 2	Fill/-a 3	
Cas 1	12	8	8	4			20
Cas 2	12	2	10	1	15		28
Cas 3	11	11	13	3			27
Cas 4	12	10	10	2			22
Cas 5	24	9	9	3			21
Cas 6	15	2	3	2			7
Cas 7	12	12	16	8	10		46
Cas 8	1	1	4	1			6
Cas 9	18	18	15	3	2	0	38
Cas 10	8	5	5	3			13
Cas 11	6	17	17	2	2		38
Cas 12	9	6	6	1	1		14
Cas 13	2	10	10	5			25
Cas 14	12	8	11	9	9		37
Cas 15	12	12	15	3			30
Cas 16	12	11	11	1			23
Cas 17	12	24	24	2			50
Cas 18	12	15	20	15	15		65
Cas 19	36	27	51	108			186
Cas 20	6	0	0	0	0		0
Cas 21	24	24	24	0	0		48

Cas 22	6	5	10	4	4		23
Cas 23	2	3	4	3	3		13
Cas 24	4	2	2	1	1		6
Cas 25	3	4	5	2	2	2	15
Cas 26	18	6	6	3			15
Mitjana	12	9	10	3	2	1	23

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del qüestionari

6.2. Elecció dels professionals: mapeig d'agrupacions i professionals exercint a Catalunya

La manca de regulació de la figura i intervenció del COPAR en els processos judicials de família també té un impacte en la manera de la designació dels professionals que hauran d'intervenir a cada cas concret, més enllà de la qüestió sobre qui hagi sol·licitat en el procediment judicial la seva intervenció. A diferència de com succeeix amb altres serveis o intervencions regulades, no existeix una determinació normativa a tal efecte. Així, les vies per les quals un COPAR pot ser designat/da o contractat/da son diverses.

Segons les dades del qüestionari, entre les COPAR que han exercit, els seus serveis han estat designats principalment a través del llistat del COPC (50,0%), mitjançant contactes professionals particulars (19,2%), mitjançant el centre de Mediació (15,4%) o a través de pàgines web i mitjans propis (3,8%). Un altre 11,5% ha fet referència a altres canals que no contemplava el qüestionari com el CESMIJ (Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil) o directament per designa dels Jutjats i/o per “*designa del juzgado a solicitud de ambos abogados*”.

La mitjana d'intervencions per part dels i les coordinadors/es de parentilitat enquestats/des és de 7,9 intervencions. Aquesta mitjana és superior entre les persones que tenen major formació en intervenció i drets de la infància, que se situa en 10,3 intervencions de mitjana i entre les que tenen formació en gènere i igualtat, que si situa en 9,7 intervencions de mitjana, una dada que podria entendre's com que el fet de tenir aquesta formació et posiciona per davant d'altres candidatures, tot i que com ja s'ha vist, en cap cas la formació en gènere o infància esdevé un requisit.

Val la pena destacar que, segons la doctrina del TSJC al respecte, plasmada a la STSJC 11/2015, la designació del COPAR devia fer-se dintre dels propis professionals de l'EATAF i només en cas d'impossibilitat de proveir de manera adequada i a temps d'aquesta intervenció per part dels serveis tècnics de l'Administració de Justícia, es podria nomenar un professional del COPC.

Tanmateix, de la pràctica judicial observada es desprèn que gairebé mai es fa referència a què prioritàriament aquest servei hagi de ser proveït per l'EATAF⁴², suposant això una clara contravenció de la jurisprudència del TSJC i en particular de l'única font de l'ordenament jurídic que legitimaria el seu ús per part dels jutjats i tribunals. Així, molt freqüentment s'indica que, en defecte d'acord entre les parts, s'haurà de nomenar un professional d'entre el llistat del COPC⁴³. Algunes resolucions fan esment a l'art. 341 LEC, relatiu al procediment per a la designació judicial de pèrit quan fan aquesta remissió al llistat del COPC⁴⁴. Altres resolucions indiquen que la designació s'haurà de fer d'entre els i les professionals que figuren a la llista del Centre de Mediació de Catalunya⁴⁵. Puntualment, també se'n troben algunes que designen a professionals del Col·legi de Treball social⁴⁶ o de l'ICAB⁴⁷.

En aquest marc, els professionals de la COPAR es troben organitzats en diferents organitzacions, associacions i col·legis professionals.

⁴² Es detecten de manera puntual algunes que sí que ho fan com, per exemple, la SAPr Lleida (Secció 2) núm. 398/2022 de 10 de juny (M.P.: Albert Montell Garcia), ECLI:ES:APL:2022:482. O la SAPr BCN (Secció 12) núm. 110/2014 de 13 de febrer (M.P.: Myriam Sambola Cabrer), ECLI:ES:APB:2014:1126. Es mostren favorables a la realització d'aquestes funcions per part de serveis públics Rodríguez Dávila et al.: *“proponemos la integración de la figura del Coordinador de Parentalidad dentro de la administración de justicia, con dependencia administrativa del órgano competente en la justicia en cada comunidad autónoma, y con dependencia funcional del juzgado de familia al que se adscriba”* (2015, p. 186).

⁴³ *Vid.*, per exemple, entre moltes, la SAPr BCN (Secció 12) núm. 78/2023 de 6 de febrer (M.P.: Raquel Alastruey Gracia), ECLI:ES:APB:2023:1502; la SAPr TGN (Secció 1) núm. 262/2018 de 17 de maig (M.P.: Manuel Horacio Garcia Rodriguez), ECLI:ES:APT:2018:758; o la SAPr BCN (Secció 12) núm. 1158/2018 de 18 de desembre (M.P.: Maria Isabel Tomas Garcia), ECLI:ES:APB:2018:12369.

⁴⁴ Per exemple, la SAPr GIR (Secció 1) núm. 832/2022 de 24 de novembre (M.P.: Fernando Ferrero Hidalgo), ECLI:ES:APGI:2022:1554.

⁴⁵ És així, per exemple, a la IAPr BCN (Secció 12) núm. 15/2023 de 19 de gener (M.P.: Raquel Alastruey Gracia), ECLI:ES:APB:2023:854A; la SAPr BCN (Secció 12) núm. 248/2021 de 27 d'abril (M.P.: Ignacio Fernández de Senespleda), ECLI:ES:APB:2021:5103; o a la SAPr BCN (Secció 12) núm. 282/2015 de 6 de maig (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz), ECLI:ES:APB:2015:5029.

⁴⁶ Així és a la SAPr BCN (Secció 12) núm. 32/2019 de 18 de gener (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz), ECLI:ES:APB:2019:164.

⁴⁷ SAPr BCN (Secció 18) núm. 487/2016 de 14 de juny (M.P.: Francisco Javier Pereda Gamez), ECLI:ES:APB:2016:6002.

Destaca, en primer lloc, el COPC, per ser probablement l'organització a la qual, en l'actualitat, les resolucions judicials s'hi refereixen més sovint per designar la intervenció d'un COPAR en particular. Dins de la Secció "Alternatives per a la Resolució de Conflictes (ARC), hi figura el Grup de Treball "Coordinador de parentalitat en les separacions d'alta conflictivitat". Els objectius generals d'aquest són:

- "Introduir la figura del/a coordinador/a de parentalitat i la formació en coordinació de parentalitat per als psicòlegs especialitzats en gestió de conflictes/mediació a Catalunya.
- Fomentar la col·laboració entre els psicòlegs coordinadors de parentalitat i els professionals de l'àmbit judicial".⁴⁸

En aquest sentit, el COPC compta amb un llistat de COPAR al que s'hi refereix una gran part de les resolucions judicials per la designa del professional⁴⁹. Dins d'aquest llistat figuren un total de 48 professionals, dels quals 23 figuren inscrits al Registre del CMDPC i 8 acrediten l'Expertesa Gestió de Conflictes i Mediació oferta pel COPC. Pel contrari, 25 professionals que figuren a aquest llistat no acrediten cap de les dues circumstàncies.

En un plànol més interdisciplinari, trobem diferents associacions i agrupacions de professionals.

D'una banda, ANCOPA, fundada el 2018 per José Pascual Ortuño, Liliana Zanuso, María Sacasas i Francisca Fariña, es defineix com una associació de professionals de la coordinació de parentalitat l'objectiu de la qual és potenciar i difondre aquesta intervenció i garantir la seva qualitat. ANCOPA defensa una intervenció interdisciplinària, amb la qual cosa compta amb "professionals de la mediació" procedents de diferents disciplines⁵⁰. A la seva web es pot trobar un llistat de 47 socis, 8 dels quals radicats a Catalunya. L'associació organitza

⁴⁸ La informació relativa a aquest Grup de Treball pot consultar-se a la seva web:

<https://www.copc.cat/es/seccions/grupos-trabajo/454/gt-coordinador-de-parentalitat-en-les-separacions-d-alta-conflictivitat-454>

⁴⁹ El llistat es troba disponible online:

<https://www.copc.cat/web/content/378314?unique=dc448bc66ad7a7fe74f846e40996a53c0f1b8191>

⁵⁰ Tota aquesta informació pot trobar-se a la web de l'associació: <https://www.ancopa.org/>

formació específica en COPAR⁵¹ així com també congressos nacionals en la matèria. El segon va tenir lloc el mes de març de 2023 a la Facultat de Documentació de la Universitat Complutense de Madrid sota el títol “Escuchando la voz de la experiencia. 10 años de Coordinación de Parentalidad en España”⁵².

D'altra banda, la Fundació Filia té registrada com a marca la denominació de “Coordinador Parental” i va impulsar la formació d'ASECOP, com a associació espanyola de coordinadors parentals. En la seva web es presenta la Fundació de la següent manera:

“La Fundación Filia de Amparo al Menor, fue fundada por su presidenta Dña. Lucía del Prado y del Castillo en el año 2011. Es una entidad sin ánimo de lucro, independiente, desvinculada de cualquier ideología política y religiosa, [...] que nace con la vocación de ser voz y concienciar, en mayor grado, a la sociedad en general y a los poderes públicos en particular, de los efectos gravemente perniciosos y muchas veces irreversibles que causa en los hijos menores la animadversión, el rencor, y a veces el odio, con que frecuentemente se relacionan los progenitores antes, durante y después de finalizar los procesos judiciales de la alta conflictividad familiar”⁵³.

L'associació també ofereix formació específica i compta amb un llistat de professionals que ofereixen els seus serveis com a COPAR⁵⁴. En l'àmbit territorial de Catalunya, en figuren 2 a la província de Barcelona.

6.3. Formació dels professionals

Una qüestió de gran importància en relació amb la COPAR és la formació dels qui realitzen una intervenció tan especialitzada i complexa. En tant que no és una intervenció legalment reconeguda, jurídicament no s'han establert requisits

⁵¹ Vid. subapartat 6.3. *infra*.

⁵² La informació es troba disponible a:

<https://www.ancopa.org/congreso2023/#1546631716148-e2f1f343-e2cc>

⁵³ Informació disponible a la web de la pròpia Fundació:

<https://www.fundacionfilia.org/fundacion/>

⁵⁴ Disponible a <https://www.fundacionfilia.org/listado-de-coordinadores-parentales-fundacion-filia/#CoordinadoresParentalesFundacionFilia>

per la formació d'aquests professionals. Tampoc existeixen, però, directrius professionals úniques en aquest sentit. Tot això genera una gran dispersió tant d'oferta de cursos de formació com en relació amb la formació que efectivament ha assolit cadascun dels professionals que exerceixen com a COPAR⁵⁵.

6.3.1. Trets generals de la formació COPAR

Les *guidelines* més recents de l'AFCC, de 2020, indiquen que un COPAR hauria de tenir formació professional prèvia en salut mental, dret de família o ser un mediador en matèries de família oficialment reconegut. En tot cas, d'acord amb aquesta organització estatunidenca, ha de tenir formació i experiència en mediació i un llarg recorregut professional en intervenció en casos d'alt conflicte familiar. Respecte a la formació específica en COPAR que haurien de rebre, aquesta hauria d'incloure continguts respecte (Carter et al., 2020, pp. 646-647):

- El procés, mètodes i tècniques de COPAR.
- Dinàmiques familiars en la separació i el divorci, així com les dinàmiques familiars de progenitors que mai han estat casats.
- Desenvolupament infantil.
- Dret de família relatiu a la intervenció COPAR i procediments judicials específics.
- Violència en la parella (*intimate partner violence*), maltractament infantil i altres aspectes respecte seguretat que poden ser rellevants pel procés COPAR.
- Diversitat familiar que pugui afectar al procés COPAR.
- Desenvolupament de l'equip de coparentalitat.
- L'ús de la tecnologia en el procés COPAR.

Per la seva banda, el Cooperation Parenting Institute ofereix formació per a exercir com a COPAR de 24 o 26 hores que, segons la seva web, permet

⁵⁵ En aquest sentit, mostra l'associació Themis una de les seves preocupacions respecte la COPAR: "Queremos señalar que no hay ningún control de titulación previa que se requiera, de experiencia, de otros requisitos, nada, para que una persona pueda ser designada por un Juzgado como coordinadora de parentalidad, salvo haber hecho un máster ad hoc" (Alemany Rojo et al., 2020, p. 6).

exercir a la majoria d'estats d'E.E.U.U. i compleix amb les indicacions de l'AFCC. D'entre els temes del programa d'estudis, el qual no es troba més desenvolupat⁵⁶, trobem el de la violència familiar, "*Family Violence*", i el de l'alienació parental, "*Parent Child Contact Problems; Alienation, Estrangement, Alignment, Affinity and Developmental Issues*". D'entre els cursos puntuals que ofereix el mateix institut, també podem trobar un de 4 hores sobre alienació parental: "*Parental Alienation and Estrangement*", previst inicialment pel 28 d'abril de 2023, però posposat per una data indefinida de 2024⁵⁷.

A nivell català i espanyol, alguns professionals consideren que un professional que vulgui realitzar funcions de COPAR pot provenir de qualsevol àmbit professional sempre que tingui formació en mediació (Avedillo et al., 2015, p. 45). En aquest sentit era també la proposta resultant de la Prova Pilot de Sabadell segons la qual podria exercir de COPAR "*una persona física que tiene un título universitario oficial y que acredita una formación y una capacitación específicas en mediación, debidamente actualizados, auxiliar del ámbito legal, con formación y experiencia en mediación y práctica en la resolución de disputas parentales con alta conflictividad*", la qual també destacava la importància de la formació contínua (Logos Media, 2014, p. 14).

Altres redueixen la formació prèvia necessària als àmbits de la psicologia, el dret o el treball/intervenció social (García Herrera, 2016, p. 23; Vilella Llop, 2021, p. 288; Rosales Álamo et al, 2019, pp. 12-13, 43; CMC 2021, p. 6) però continuen destacant la formació i/o l'experiència en mediació o altres mètodes alternatius de resolució de conflictes com a element fonamental de la formació dels professionals que exerceixen funcions de COPAR: "*El rol más próximo puede ser el del mediador con formación especializada en familia*" (García Herrera, 2016, p. 23).

D'entre les conclusions del Programa Pilot CMDPC es va considerar imprescindible comptar amb una formació prèvia específica en COPAR, "a fi de

⁵⁶ La informació sobre la formació, inclosa la llista de temes referenciada, pot trobar-se aquí: <https://cooperativeparenting.com/training/> (última consulta: 10/10/2023).

⁵⁷ Aquesta oferta pot trobar-se aquí: <https://www.cooperativeparentinginstitute.com/courses/parental-alienation-and-estrangement> (última consulta: 10/10/2023).

ressituar als professionals respecte a les professions de base”. Aquesta es va impartir en el marc del programa, tenia una durada de només 24h i es va considerar insuficient (CMDPC, 2017, p. 52)⁵⁸. També al Fòrum d'Experts es va fer èmfasi en la necessitat de formació en COPAR: “*formación específica, basada en la evidencia científica, interdisciplinar y de posgrado, equivalente a un experto universitario, altamente especializada que deberá contener el desarrollo de competencias académicas mencionadas en este documento*” (Rosales Álamo et al, 2019, p. 7).

Per la seva banda, el grup de treball del Centre de Mediació de Catalunya assenyalava que la formació específica hauria de contemplar de manera preferent (CMC, 2021, p.7):

- Formació psico-social i socio-educatiu d'intervenció en famílies amb NNA. Coneixements psicològics, sobre famílies en situació d'alta conflictivitat post ruptura de parella i sobre violència en parella i familiar.
- Formació jurídica i en gestió de conflictes.
- Definició del rol: metodologia, protocols, avaluació i supervisió de la intervenció COPAR.
- Formació contínua.

A les resolucions judicials analitzades, es fan escasses, gairebé nul·les, referències a la qüestió de la formació que ha de tenir el professional que intervindrà com a COPAR amb la família en concret⁵⁹. Tampoc a la STJC 11/2015 en descriure i legitimar la intervenció COPAR en l'àmbit judicial català.

En aquest sentit, alguns professionals destaquen l'auge d'oferta privada de cursos que aquesta desregulació ha provocat i fan una crida a la seva homogeneïtzació (Vilella Llop, 2021, p. 312; Terrats et al, 2019, p. 7). Aquesta qüestió també va ser adreçada al Fòrum d'Experts:

⁵⁸ D'aquestes 24 hores, 20h van ser impartides pels Departaments de Benestar i Família i de Justícia; i les altres 4, per la Fundació Filia.

⁵⁹ Algunes resolucions, de passada, fan referència a que el COPAR en qüestió serà un psicòleg. Per exemple a la SAPr BCN (Secció 12) núm. 248/2021 de 27 d'abril (M.P.: Ignacio Fernández De Senespleda), ECLI:ES:APB:2021:5103 o la SAPr BCN (Secció 12) núm. 84/2018 de 3 de setembre (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz), ECLI:ES:APB:2018:8369. Així com també a la primera sentència que va fer referència a la figura del COPAR, la SAPr 602/2013.

“desde hace un tiempo observamos, con preocupación, la dispersión de opiniones y creencias sobre las funciones profesionales de este perfil, las dudas sobre la metodología de su implantación; así como, la proliferación de cursos y formaciones cuyos contenidos no se basan en el análisis de las competencias que ha de tener este profesional”
(Rosales Álamo et al, 2019, p. 7).

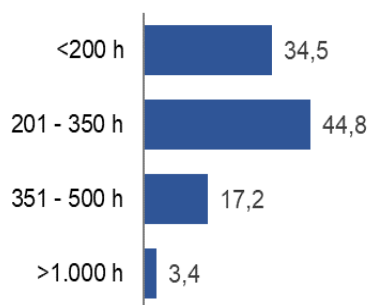
També es va mostrar preocupació respecte aquesta qüestió a les entrevistes realitzades a COPAR en el marc d'aquesta investigació. Per exemple, una de les entrevistades comparava la proliferació de cursos de COPAR amb la de cursos i formacions en mediació fa uns anys: *“Bueno, es todo muy teórico, hay muchas luchas, entonces empiezan a salir másters y másters y másters de mediación, de mediación escolar, mediación comunitaria, mediación familiar, mediación empresarial...”*

De nou d'acord amb les conclusions del Fòrum d'Experts, el pla formatiu específic de la COPAR hauria de complir els següents requeriments (Rosales Álamo et al, 2019, p. 7):

- Titulació universitària, sens perjudici de la participació d'associacions o col·legis professionals.
- Com a mínim, la titulació hauria de ser equivalent en hores a un curs d'expert universitari (300h), de les quals al menys un 30% haurien de ser pràctiques presencials.
- Les hores de docència no presencial o online no haurien de superar el 30% del total.
- Dels docents, almenys un 30% haurien de ser professors universitaris.

Pel que fa a les dades obtingudes al qüestionari realitzat als professionals que intervenen a Catalunya, el 79,3% d'aquests indiquen haver realitzat una formació específica de COPAR de menys de 350 hores. En el 34,5% dels casos, aquesta era de menys de 200 hores. D'altra banda, un 17,2% ha realitzat una formació de 351 a 500 hores i un 3,4%, de més de 1.000 hores. Pel que fa al format, la meitat del total d'enquestats ha realitzat la formació en format presencial, l'altra meitat en línia o en ambdues formes.

Gràfic 2. Durada total de la formació en hores

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del qüestionari

Segons la informació obtinguda al qüestionari, les principals entitats formadores de les persones entrevistades van ser el COPC (10 casos), la Universitat Rovira i Virgili (6 casos) i ANCOPA (5 casos). El 72% de les persones entrevistades havien rebut formació d'alguna d'aquestes tres entitats.

Pel que fa a la formació que imparteix el COPC, no s'ha trobat el programa docent però sí un manual de bones pràctiques redactat pel mateix col·legi⁶⁰. El document fa referències expresses als conceptes de violència familiar, violència domèstica, violència en la parella o violència de gènere. També, la “detecció de casos potencials de violència en la parella” és una de les qüestions a tenir en compte en relació amb la “Promoció de la Seguretat i la Capacitat”. A un dels seus annexos, s'inclou una directriu en relació amb la formació necessària d'un COPAR. En aquest, un dels blocs és el de “*Formación y conocimientos sobre violencia en la pareja y familiar*”, en el qual s'inclou:

- *“Aspectos psicológicos de la violencia en la pareja, abuso infantil y trauma*
- *Detección de violencia, tipos, signos de alerta y efectos a largo plazo*
- *Superposición de violencia en la pareja y separaciones de alta conflictividad*

⁶⁰ El document pot consultar-se a la web del COPC. Concretament, a la següent adreça: https://psiaracopc.cat/wp-content/uploads/2021/06/2020_ACTUALIZACION_DIRECTRICES_DEL_COPC_PARA_LA_COORDINACION_DE_PARENTALIDAD-1.pdf

- *Intervenciones de coordinación de parentalidad seguras, adopción de parámetros de seguridad para la prevención*
- *Maltrato infantil*
- *Legislación vigente en materia de violencia familiar*

D'altra banda, el programa de la URV té una duració de 64 hores en format virtual, i el títol al que dona dret és un certificat d'aprofitament⁶¹. El seu pla docent no fa cap menció sobre com abordar el casos de violències masclistes ni inclou cap aspecte en relació al gènere, sinó que únicament fa referència a "*Familias con elevado nivel de conflicto y altamente judicializadas*". Per contra, sí que inclou un cas pràctic per tractar la qüestió dels "*Hijos mediatizados por las interferencias parentales*", una altra de les noves formes per a referir-se a la falsa SAP.

En tercer lloc, el curs d'especialització en Coordinació de parentalitat que ofereix ANCOPA té una duració de 150 hores i un format online⁶². Pel que fa al programa, en la part introductòria, recull la violència en la família com un concepte clau, i inclou un punt sota el títol "*Violencia y no violencia en las familias, efectos del litigio en los miembros de la familia*". Al llarg del programa no es fa cap més esment a aquest tema.

Pel que fa al contingut de la formació, podem observar a la següent taula que aquelles persones que s'han format al COPC són les que més diuen haver rebut formació tant en igualtat i/o violències masclistes com en drets i intervenció amb la infància. Per contra, aquelles que s'han format a la URV són les que menys diuen haver rebut formació ni en l'àmbit de la igualtat i/o les violències masclistes ni en drets i intervenció amb la infància. Finalment, entre les persones formades a ANCOPA, si bé diuen no haver rebut formació en igualtat i/o violències masclistes pel que fa a drets i intervenció amb la infància no hi ha consens entre les opinions. En aquesta sentit, crida l'atenció la divergència de criteris respecte el contingut de la formació rebuda entre les persones que diuen haver estudiat el mateix.

⁶¹ Pot trobar-se tota la informació relativa a aquest curs aquí: https://www.fundacio.urv.cat/furvext/generapdf/pdfgen_generador_nou.php?codi=CCOPEP-A1-2021-6&lang=CAS

⁶² La informació pot trobar-se aquí: <https://formacion.ancopa.org/>

Taula 5. Tipus de formació que incloïa segons l'entitat formadora que organitza

Formació assolida		Entitat formadora		
		COPC n=10	URV n=6	ANCOPA n=5
Formació en igualtat i/o violències masclistes	Sí	6	0	1
	No	4	6	4
Formació en drets de la infància	Sí	7	2	3
	No	3	4	2
Formació en intervenció amb la infància	Sí	10	2	3
	No	0	4	2

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del qüestionari.

Finalment, val la pena destacar que també la Fundació Filia té i ha tingut una àmplia oferta de formacions en matèria de COPAR. En l'actualitat ofereix, en col·laboració amb la Universidad Católica de Murcia, la cinquena promoció del curs d'*Experto en Coordinación Parental*, amb una duració de 625 hores en format online⁶³. D'acord amb la informació proporcionada al web, “[c]on este curso podrá registrarse sin cuota de ingreso en el Colegio Corporativo de Peritos Judiciales (PEJUBA) dentro de la Especialidad de Coordinadores Parentales, cursando después de forma gratuita el ciclo formativo de Perito Judicial”. A la descripció del curs que surt al web no es menciona la formació en gènere o violències masclistes, però sí que el mòdul psicològic és impartit per Asunción Tejedor Huerta. A la pròpia web professional d'aquesta psicòloga consta la seva participació en diverses publicacions en relació amb la suposada síndrome d'alienació parental com, per exemple:

- Molina, A.; Vázquez, N. i Tejedor, A. (2019). *Síndrome de Alienación Parental, Alienación Parental, Interferencias Parentales. De dónde venimos y a dónde vamos. En el libro Estudio multidisciplinar sobre Interferencias Parentales, de diversos autores.* Dykinson.
- Tejedor Huerta, A. (2017). Como intervenir ante las interferencias parentales. En Fernández Cabanillas, F.J., *Manual del Síndrome de Alienación Parental*, (pp.149-177). Paidós.

⁶³ Informació disponible aquí: <https://coordinadorparental.org/experto-en-coordinacion-parental/>

6.3.2. Formació en gènere, infància i violències

En general, entre totes les persones enquestades són més les que indiquen que la seva formació específica com a COPAR no incloïa formació en igualtat i/o violències masclistes (55,1%) que les qui indiquen que sí. D'aquestes, es constata una mitjana de formació en gènere, dins del marc de la formació específica de COPAR, de 16 hores.

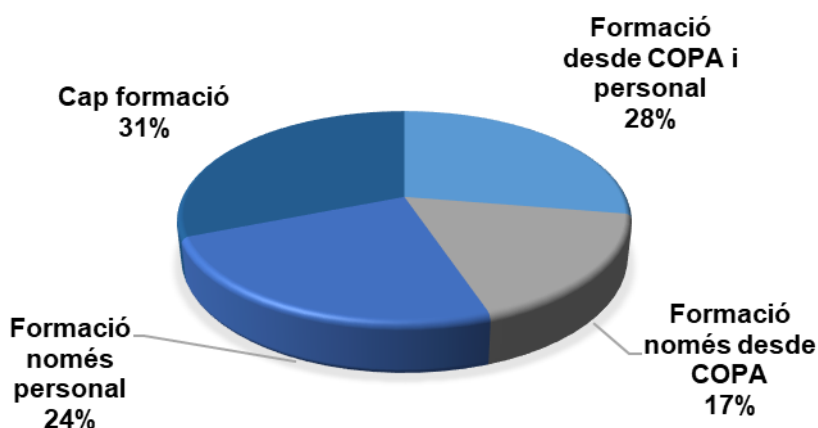
Algunes de les persones enquestades contesten haver rebut formació en gènere i/o violències masclistes en un context diferent del de la formació específica COPAR. En concret, contesten haver rebut el següent tipus de formació:

- *“Agente de igualdad*
- *COPC 200h*
- *Curso de especialización en defensa jurídica para víctimas de violencia machista*
- *Curso sobre violencia vicaria impartido por COPV*
- *Doctorat en Psicologia Social*
- *Habilitación especial ICAB vido, 10h*
- *Institut Català de les Dones*
- *Justicia en violencia de género, 60h. Instituto de la mujer*
- *Más de 400 horas de cursos de la Generalitat, COPC, UB*
- *Máster en Ciencias Forenses UNED 700h*
- *Máster oficial en psicopatología forense UIC*
- *Mediació i Psicologia Forense. Masters UNED i COPC*
- *SOC. FCO003 30h*
- *UFAM 60h*
- *Violencia de Género evaluacion e intervencion 20h COPC”.*

Si tenim en compte tant la formació que les persones enquestades han adquirit de manera personal en termes de gènere i/o violències masclistes a més de la rebuda en la formació per a exercir com a tal, es detecta que **un 31% dels**

COPAR no ha rebut cap formació ni en igualtat ni en violències masclistes.

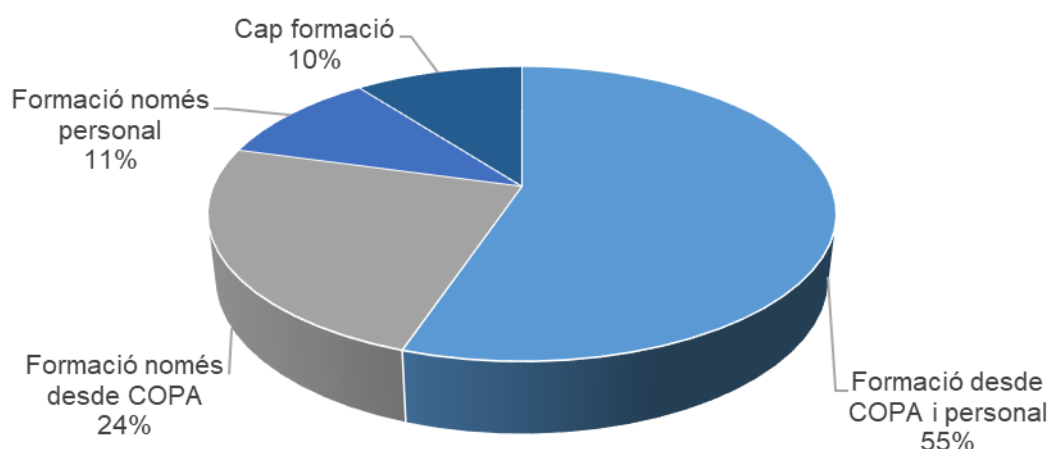
Gràfic 3. Formació en gènere i/o violències masclistes

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del qüestionari.

D'altra banda, un 38% indica que la seva formació específica com a COPAR no incloua formació en drets de la infància; i un 28% que no incloua formació en relació amb intervenció amb la infància. En conjunt, **un 10,3% indica que no ha rebut cap formació en drets de la infància ni en intervenció, ni en la formació específica com a COPAR ni mitjançant altres formacions.** Un extrem preocupant en tant que la defensa del benestar dels NNA en el marc del conflicte familiar és l'al·legada raó de ser de la funció del COPAR.

Gràfic 4. Formació en drets o intervenció amb la infància

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del qüestionari.

6.4. Objectius de la intervenció

Solen citar-se com objectius de la COPAR alguns com reduir la conflictivitat familiar, implementar el Pla de Parentalitat (Vilella Llop, 2021, p. 278), garantir el compliment de les resolucions judicials en matèria de mesures personals familiars, la protecció i el benestar integral dels NNA (Rosales Álamo et al, 2019, p. 11) o restablir el vincle del NNA amb el progenitor rebutjat (Molina i Capdevila, 2019, p. 153).

Tot i que no en totes les ocasions s'explicita com a tal, s'ha observat que en la majoria dels casos un dels objectius principals de la intervenció COPAR és aquest últim i, en concret, el de restablir la relació paterno-filial⁶⁴. Així, de l'anàlisi jurisprudencial, s'ha detectat aquest objectiu principal en un 34,04% del total de resolucions i en un 39,26% de les resolucions favorables a la COPAR. Si ho comparem amb les resolucions que tenen per objectiu específic restablir les relacions materno-filials, aquestes només suposen un 11,7% del total i un 13,5% de les resolucions favorables a la COPAR.

Taula 6. Objectiu de la intervenció COPAR

	Restablir relacions paterno filials	Restablir relacions materno filials
Sobre total (n=188)	34,04%	11,70%
Sobre favorables (n=163)	39,26%	13,50%

En les conclusions del programa Pilot CMDPC, s'especifica que, en un 85% dels casos que es van derivar a COPAR, hi havia una interrupció prolongada d'una relació parento-filial. En el 75%, aquesta interrupció era de la relació amb el pare, amb la qual cosa en més d'un 63,5% dels casos restablir la relació parental era un dels objectius de la intervenció.

D'altra banda, els COPAR que van respondre al qüestionari, afirmaven que l'objectiu principal de la seva intervenció era, en el 53,8% dels casos, restablir

⁶⁴ Això és coherent amb el que observa Reyes Cano en casos de violències masclistes (Reyes Cano, 2022, p. 278).

la relació paternofilial; en un 3,8% restablir la maternofilial. Un 19,2% dels COPAR feia referència al compliment del pla de parentalitat en relació amb horaris, metges, extraescolars, i un 23,1% menciona altres objectius, com disminuir la conflictivitat o aconseguir una comunicació mínima entre progenitors.

Puntualment, algunes resolucions també designen la intervenció d'un COPAR per restablir les relacions del NNA amb altres membres de la família diferents als seus progenitors. Per exemple, a la SAPr BCN núm. 133/2021 de 4 de març (M.P.: José Pascual Ortuño Muñoz)⁶⁵, la relació que es pretén consolidar és la dels menors amb el nou nucli familiar del pare; de la mateixa manera que a la SAPr BCN núm. 887/2017 de 17 d'octubre (M.P.: José Pascual Ortuño Muñoz)⁶⁶ s'intenta fer en la relació entre el pare i la família materna.

En altres resolucions, s'estableix un COPAR per tal de decidir o tenir un impacte en les mesures personals acordades judicialment o per les pròpies parts (p.e. assistint a la redacció d'un Pla de Parentalitat conjunt). Així és, d'entre d'altres, a la SAPr BCN (Secció 18) núm. 229/2023 de 20 d'abril (M.P.: Maria Jose Pérez Tormo)⁶⁷; SAPr BCN (Secció 12) núm. 593/2022 de 18 d'octubre (M.P.: Raquel Alastruey Gracia)⁶⁸; o la SAPr BCN (Secció 12) núm. 162/2020 de 12 de març (M.P.: Raquel Alastruey Gracia)⁶⁹.

Per últim, un altre objectiu freqüent que planteja seriosos dubtes és el de reduir la judicialització. Trobem un exemple de la consecució d'aquesta finalitat a l'IAP BCN (Secció 12) núm. 158/2019 de 3 de maig (M.P.: Raquel Alastruey Gracia)⁷⁰:

“[Referint-se als progenitors] (...) no han utilizado el recurso que el Tribunal puso a su disposición: el coordinador de parentalidad, que es el adecuado cuando se está manteniendo una confrontación continuada que afecta al desarrollo y equilibrio de los hijos, máxime cuando este tipo

⁶⁵ ECLI:ES:APB:2021:2791.

⁶⁶ ECLI:ES:APB:2017:13615.

⁶⁷ ECLI:ES:APB:2023:4755.

⁶⁸ ECLI:ES:APB:2022:12614.

⁶⁹ ECLI:ES:APB:2020:3418.

⁷⁰ ECLI:ES:APB:2019:2052A.

de desacuerdos (...) no hallan su mejor acomodo en el trámite judicial (...). Por lo que dicho recurso deberá imponerse de forma que sea utilizado previamente a cualquier nuevo procedimiento judicial”.

També estableix aquest ordre processal la l'SAPr BCN (Secció 12) núm. 575/2016 de 20 de juliol (M.P.: Raquel Alastruey Gracia)⁷¹:

“Ante cualquier desacuerdo que padre y madre manifiesten, (...) deberán acudir a un mediador-COPA para resolver las diferencias y, en último término, solicitar decisión judicial por controversia en el ejercicio de la potestad”.

Aquest propòsit comportaria el suposat avantatge de descàrrega del sistema judicial. A la vegada, però, imposar una intervenció privada com a via prèvia a la judicial suposa una privatització de la justícia (recordem, sense habilitació legal específica) amb un cost que no sempre pot ser assumit per les parts, i una afectació important al dret a la tutela judicial efectiva.

6.5. Característiques de la designació

Pel que fa a les característiques de la designació d'un professional a un cas concret, trobem que continua havent-hi disparitat de criteris, tant a la teoria com a la pràctica, en relació amb certes qüestions com l'obligatorietat de la intervenció, les potestats per realitzar-la, la relació i comunicació amb l'òrgan judicial, la durada de la intervenció i el seu cost.

6.5.1. Obligatorietat

No existeix un criteri clar a la literatura respecte la COPAR sobre si la seva intervenció pot ser imposada, de manera obligatòria, a les parts per l'autoritat judicial, inclús en contra de la seva voluntat. Tant és així que, en el grup de treball del CMC, aquest és un tema que va produir desacord entre els membres: “En aquest sentit, es justifica la obligatorietat en que no pot deixar-se a les parts la decisió de la seva participació atès que vulneraria el dret de protecció cap els NNA, altrament es justifica el contrari ja que la voluntarietat

⁷¹ ECLI:ES:APB:2016:8887.

esdevé una base sòlida de predisposició positiva encaminada a resoldre la situació” (CMC, 2021, p.4). Entre els COPAR enquestats en el marc d'aquesta recerca, el 61,5% considera que pot ser imposada judicialment i les parts estan obligades a sotmetre's; un 19,2% considera que un cop hi accedeixen, és obligatòria per a les parts; i només un 19,2% diu que és sempre voluntària.

El CGPJ, en la seva guia de criteris d'atribució de la guarda compartida, respecte a aquesta qüestió recomanava el caràcter voluntari de la COPAR: “*se ha de recomendar que, en tanto en cuanto no se lleve a cabo una regulación completa de la figura a nivel nacional, la coordinación de parentalidad tenga carácter voluntario para las partes implicadas, y no sea impuesta si las partes se oponen motivadamente a la misma*” (Martínez de Careaga García, et al., 2020, pp. 364 i 365).

Tanmateix, de l'anàlisi de la pràctica judicial, veiem que la intervenció d'un COPAR pot ser perfectament imposada per l'autoritat judicial. Dada que també es corrobora al 2n Informe Themis, tot destacant-hi contradiccions i disparitat de criteris entre Audiències Provincials (Colom Vaquer, 2021, pp. 8 i 9). Així, per exemple, trobem una menció explícita al caràcter obligatori de la COPAR a la SAPr GI (Secció 1) núm. 167/2019 de 6 de març (M.P.: Fernando Ferrero Hidalgo)⁷²: “*el Coordinador Parental es de obligado cumplimiento y viene determinado por un Juez*”.

Troblem que l'opció de la obligatorietat és també defensada per molts professionals. Per exemple, el Fòrum d'Experts recomana que la COPAR tingui un caràcter obligatori quan és l'autoritat judicial qui designa la seva intervenció (Rosales Álamo et al, 2019, p. 21). En la mateixa línia, d'acord amb Vilella Llop, mentre que la mediació és voluntària, la intervenció COPAR podria ser imposada per l'autoritat judicial (Vilella Llop, 2021, p. 298). A les conclusions del Pla Pilot de Sabadell també es va recomanar que es valorés la possibilitat d'establir la obligatorietat de la COPAR en casos greus (Logos Media, 2014, p. 27). Així com també a les conclusions del Programa Pilot del CMDPC (2017, p. 56), tot i haver apuntat prèviament que “la voluntarietat de participació [entre

⁷² ECLI:ES:APGI:2019:252.

d'altres] han estat elements clau per l'acceptació de participar en el programa" (CMDPC, p. 54).

Tanmateix, no totes les resolucions fixen o reconeixen un caràcter obligatori a la intervenció COPAR. Així, per exemple, a la SAPr BCN (Secció 18) núm. 497/2021 de 15 de juliol (M.P.: Francisco Javier Pereda Gamez)⁷³, es relata que la COPAR no s'havia pogut dur a terme en el passat per negativa de la mare: *"la madre se opuso a la continuidad de la coordinadora de parentalidad, de manera que lo pactado no puede persistir como obligatorio"*.

Encara si es defensa la postura que la COPAR no pot ser una intervenció imposada, s'ha de tenir en compte el poder coercitiu de l'autoritat judicial per determinar la seva acceptació per les parts. Aquest aspecte es recull en la literatura jurídica sobre la COPAR: *"una actitud no colaborativa de los padres puede acarrear consecuencias negativas sobre su propio proceso, con lo que podría decirse que existe un cierto grado de coerción en cuanto a la aceptación de la medida"* (García Herrera, 2016, p. 24). Així com també en diversitat de resolucions. Per exemple, a la SAPr BCN núm. 284/2022 de 3 de maig (M.P.: Ana Maria Hortensia Garcia Esquius)⁷⁴, trobem en la reproducció de la resolució del jutjat el següent advertiment: *"Se percibe expresamente a las partes que la falta de colaboración o cooperación con el parentalidad (sic), o la obstrucción u obstaculización del desempeño de su función, podrá dar lugar a la imposición de multas coercitivas por incumplimiento de una obligación de carácter personalísimo"*. De manera similar es pronuncia la SAPr BCN núm. 221/2021 de 6 d'abril (M.P.: José Pascual Ortuño Muñoz)⁷⁵: *"percibiendo a las partes de que la no colaboración con el mismo se podría interpretar como actitud contumaz en orden a la modificación del régimen de custodia"*. En alguna resolució veiem com aquestes advertències es fan únicament en relació amb la mare. És així a la SAPr TGN núm. 262/2018 de 17 de maig (M.P.: Manuel Horencio García Rodríguez)⁷⁶: *"La falta de colaboración de la madre podrá dar lugar a su exclusión de la guarda de los menores"*.

⁷³ ECLI:ES:APB:2021:8273.

⁷⁴ ECLI:ES:APB:2022:4780.

⁷⁵ ECLI:ES:APB:2021:4612.

⁷⁶ ECLI:ES:APT:2018:758.

També s'ha de tenir en compte que, com ja s'ha avançat, algunes resolucions estableixen la intervenció COPAR com a pas necessari previ al plantejament d'una futura acció judicial per resoldre controvèrsies en l'exercici de la parentalitat⁷⁷. Així és, per exemple, a la SAPr BCN núm. 575/2016 de 20 de juliol abans citada: *“ante cualquier desacuerdo que padre y madre manifiesten, ya sea respecto de actividades de la hija, terapias, tratamientos médicos o cualquier otra controversia en relación con Coro, deberán acudir a un mediador-coordinador de parentalidad”*. Així com també a la SAPr BCN núm. 76/2016 de 9 de febrer (M.P.: Raquel Alastruey Gracia)⁷⁸: *“Ante cualquier desacuerdo que padre y madre manifiesten, ya sea respecto de actividades de la hija, terapias, tratamientos médicos o cualquier otra controversia en relación con Jacinta, deberán acudir a un mediador-COPA para resolver las diferencias y, en último término, solicitar decisión judicial por controversia en el ejercicio de la potestad”*.

Aquesta manera de configurar la intervenció COPAR, a més de suposar una intromissió en el dret a la tutela judicial efectiva, també implica la seva obligatorietat.

6.5.2. Potestats i qualificació de la intervenció

En tant que no es troba explícitament regulada, tampoc no existeix consens respecte quines són les potestats d'un professional que intervingui en un procediment com a COPAR. D'acord amb García Herrera (2016, p. 23), el COPAR:

“habrá de evaluar el historial del caso y revisar los informes de otros profesionales, promover la comunicación y el consenso entre los padres, gestionar los conflictos que impiden ejecutar los términos de la sentencia, educar a las partes, recomendar la derivación a programas específicos (escuela de padres, cursos de gestión de emociones, programas de violencia de género...), coordinarse con el resto de

⁷⁷ En aquests casos, la intervenció COPAR té un objectiu de reducció de la judicialització en el sentit que s'exposa a l'apartat 6.4. *supra*. En aquest sentit, en el document de conclusions del Pla Pilot de Sabadell, també s'inclouïa la recomanació de no interposar accions judicials mentre duri la COPAR (Logos Media, 2014, p. 27).

⁷⁸ ECLI:ES:APB:2016:13406.

profesionales implicados en el caso o incluso decidir en los términos acordados en la resolución judicial o en el contrato de parentalidad cuando éste se realice”.

Per la seva part, algunes resolucions judicials fan referència també aquesta qüestió. Així per exemple, la SAPr BCN núm. 248/2021 de 27 d'abril (M.P.: Ignacio Fernández de Senespleda)⁷⁹ estableix que “*el profesional designado tendrá las facultades precisas para examinar los autos, entrevistarse con los litigantes y con las representaciones letradas de los mismos, con todos los miembros de la familia, profesionales de la psicología, miembros de los equipos psicosociales, médicos, pediatras y profesores del hijo; y supervisará el proceso de normalización referido*”. La SAPr BCN núm. 284/2022 de 3 de maig (M.P.: Ana Maria Hortensia Garcia)⁸⁰, que “[e]l profesional que ha de intervenir contará, para llevar a cabo su labor, con facultades para mantener entrevistas, reuniones o contactos (presenciales, telemáticos o telefónicos) con los progenitores, con los menores, y con cualquier miembro de la familia extensa si fuese preciso, profesores, tutores, directores o responsables del centro escolar en que cursen sus estudios) así como con los servicios médicos, psiquiátricos o psicológicos que atiendan a los padres o al hijo”.

Val la pena assenyalar que aquest accés tan ampli que els òrgans judicials semblen donar als COPAR ha merescut el plantejament recent d'una qüestió prejudicial davant el Tribunal de Justícia de la Unió Europea. La qüestió s'ha plantejat mitjançant la IJPI 19 de Barcelona de 10 d'octubre de 2023⁸¹. En el cas, la mare havia sol·licitat la designació judicial d'un COPAR davant d'un suposat incompliment per part del pare de les mesures personals pactades. El pare, per la seva part s'hi oposava al·legant que és una petició improcedent que li generaria indefensió i una vulneració del seu dret a la tutela judicial efectiva. La jutgessa planteja la qüestió en relació amb, a més de la tutela judicial efectiva i els drets de la infància, la protecció de dades. Així, les preguntes que formula són les següents:

⁷⁹ ECLI:ES:APB:2021:5103.

⁸⁰ ECLI:ES:APB:2022:4780.

⁸¹ ECLI:ES:JPI:2023:466A.

“1. La cesión por el Juzgado de los datos personales de las partes, así como de niñas, niños y adolescentes al coordinador de parentalidad y la autorización para el acceso a sus datos personales tratados en archivos de terceros (incluso sanitarios) sin previsión legal ni previsión reglamentaria, ¿infringe el artículo 6.4 Reglamento (UE) 2016/679 del Parlamento Europeo y del Consejo de 27 de abril de 2016?

2. En el supuesto de que el Juzgado pueda ceder los datos personales de las partes y de las niñas, niños y adolescentes, ¿la cesión de dichos datos por el Juzgado al coordinador de parentalidad, infringe el art. 16 TFUE y los artículos 7 CDFUE (respeto de la vida privada y familiar), 8 CDFUE (protección de datos de carácter personal) y 52 CDFUE (alcance e interpretación de los derechos y principios)?

3. La cesión de datos al coordinador de parentalidad sin escuchar previamente al menor sobre este extremo y sin valorar el interés superior del menor, ¿es conforme al art. 6.4 del Reglamento de la UE (2016/679) en relación con el art. 24 CDFUE?

4. El hecho de que se cedan al coordinador de parentalidad los datos del menor para que tome decisiones que afectan al ejercicio de la patria potestad y/o guardia y custodia y/o régimen de visitas, en casos en los que haya una situación de violencia, ¿infringe el artículo 48.1 del Convenio de Estambul que prohíbe acudir a medios alternativos obligatorios de resolución de conflictos, todo ello en relación con los arts. 7 y 24 de la CDFUE?

5. En el supuesto de que el Juzgado pueda ceder los datos personales de las partes y que, como consecuencia de dicha cesión, los honorarios del coordinador de parentalidad deban ser necesariamente sufragado por las partes por el hecho de ser impuesto por el juzgado, aunque tengan reconocido el beneficio de justicia gratuita, ¿infringe el art. 47 CDFUE (derecho a la tutela judicial efectiva)?”

D'altra banda, tampoc existeix consens respecte quina qualificació mereix la intervenció COPAR en el procediment judicial. La discussió principal se centra

en torn a les opcions de qualificar-lo com a intervenció pericial o d'auxiliar dels jutjats i tribunals. La majoria de documents teòrics opten per aquesta última qualificació (Rosales Álamo et al, 2019, p. 22 i 24), en tant que té tasques clarament interventores (CMC, 2021, p.4) i tot i que comparteix amb el pèrit certes característiques en la seva actuació (Vilella Llop, 2021, p. 279).

Ara bé, aquesta confusió o indeterminació es troba àmpliament present a les resolucions judicials analitzades. Si bé el TSJC en la seva Sentència 11/2015 el va considerar un auxiliar o col·laborador dels jutjats i tribunals, algunes resolucions el consideren explícitament un pèrit⁸² o li atorguen un caràcter pericial en fer referència a l'art. 341 LEC per la seva designació⁸³ o a l'art. 241 LEC en relació amb els seus honoraris⁸⁴.

Ara bé, trobem que la figura del COPAR tal i com es planteja a la pràctica a Catalunya té un encaix complicat en qualsevol de les dues qualificacions. Si és considerat un auxiliar, és incoherent que sigui una intervenció el cost de la qual hagi de ser assumida per les parts⁸⁵. Si pel contrari fos considerat pèrit, les seves tasques interventores excedirien el seu rol i, d'altra banda, no es preveu a les resolucions judicials que s'hi estableixin garanties similars a les previstes legalment en torn a aquesta figura, com la possibilitat de recusació ni tampoc la possibilitat d'impugnació dels seus honoraris.

6.5.3. Relació amb l'òrgan judicial i autoritat del COPAR

Un dels trets que segons els experts en la matèria diferenciaria la intervenció COPAR del rol de mediador és la no confidencialitat, en relació amb l'autoritat judicial, de les seves actuacions. Així, el COPAR ha d'informar a l'autoritat judicial de totes les circumstàncies que observi durant la seva intervenció (Terrats et al, 2019, p. 7; Vilella Llop, 2021, p. 297-298). Així ho disposava

⁸² Així és, per exemple, a la SAPr Lleida (Secció 2) núm. 603/2019 de 17 de desembre (M.P.: Ana Cristina Sainz Pereda), ECLI:ES:APL:2019:1006 o la SAPr BCN (Secció 12) núm. 32/2019 de 18 de gener (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz), ECLI:ES:APB:2019:164; entre d'altres.

⁸³ SAPr BCN (Secció 18) núm. 635/2022 d'1 de desembre (M.P.: Maria Dolores Viñas Maestre), ECLI:ES:APB:2022:12743.

⁸⁴ SAPr TGN (Secció 1) núm. 262/2018 de 17 de maig (M.P.: Manuel Horacio Garcia Rodriguez), ECLI:ES:APT:2018:758: "El coordinador [...], teniendo su intervención la consideración de intervención pericial, por lo que sus honorarios debían ser pagados por los progenitores conforme al art. 241 LEC".

⁸⁵ Vid. Subapartat 6.5.5. *infra*.

també el TSJC en la seva sentència 11/2015: “*Se organiza bajos los principios de especialidad, neutralidad, eficacia y confidencialidad, salvo la información que deba darse al tribunal*”⁸⁶.

Així, es desprèn d’algunes de les resolucions judicials analitzades⁸⁷ que aquesta comunicació es produeix mitjançant l’emissió d’informes per part del COPAR. Algunes en fan referència a aquesta qüestió i estableixen un termini per l’elaboració d’aquests informes. La periodicitat més freqüent és la dels informes trimestrals⁸⁸. Tanmateix també es troben resolucions que fan referència a terminis diferents, per exemple, de 4 mesos⁸⁹. O que només requereixen un informe final de la intervenció⁹⁰. En relació amb les dades obtingudes mitjançant el qüestionari, el 85% dels COPAR contestava haver emès entre 1 i 3 informes al llarg de la seva intervenció. Tothom responia haver-ne fet almenys un, i la mitjana es situa en 2,7 informes.

En relació amb el contingut d’aquests informes i, especialment, amb el que els òrgans judicials en facin sorgir la qüestió de l’autoritat del COPAR per decidir certes qüestions en el procediment familiar. Alguns afirmen que l’autoritat per decidir qüestions relatives a la parentalitat quotidiana seria una funció primordial del COPAR (Fariña et al., 2017, p. 166; Terrats et al, 2019, p. 7). En aquest sentit, en l’AAP BCN núm. 181/2017 de 7 d’abril (M.P.: Gonzalo Ferrer Amigo)⁹¹ es fa referència a que la contínua adaptació de les mesures personals del NNA per part del JPI serà possible també gràcies a les “*indicaciones que efectúe especialmente el coordinador de parentalidad a quien se ha dotado de autoridad dentro de la ejecución de la normalización de las estancias*”.

⁸⁶ Èmfasi afegit.

⁸⁷ No són totes les que fan referència a aquesta qüestió, sinó que tal i com ja s’ha assenyalat en anàlisis jurisprudencials previs, la majoria no fan referència al degut seguiment judicial de la intervenció (Fariña et al., 2017, p. 166).

⁸⁸ Així ho fan, per exemple, a la SAPr BCN (Secció 12) núm. 78/2023 de 6 de febrero (M.P.: Raquel Alastruey Gracia), ECLI:ES:APB:2023:1502; a la IAPr BCN (Secció 12) núm. 15/2023 de 19 de enero (M.P.: Raquel Alastruey Gracia), ECLI:ES:APB:2023:854A; a la SAPr BCN (Secció 12) núm. 653/2016 de 21 de setembre (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz), ECLI:ES:APB:2016:13980; o a la SAPr BCN (Secció 12) núm. 110/2014 de 13 de febrer (M.P.: Myriam Sambola Cabrer), ECLI:ES:APB:2014:1126. Aquesta periodicitat coincideix amb la recomanació del Fòrum d’Experts (Rosales Álamo et al, 2019, p. 22).

⁸⁹ SAPr BCN (Secció 12) núm. 220/2014 de 26 de març (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz), ECLI:ES:APB:2014:2629.

⁹⁰ SAPr BCN (Secció 12) núm. 1158/2018 de 18 de desembre (M.P.: Maria Isabel Tomas Garcia), ECLI:ES:APB:2018:12369.

⁹¹ ECLI:ES:APB:2017:3555A.

Algunes veus, tanmateix, mostren preocupació davant el fet que se li puguin conferir al COPAR funcions que són pròpies i exclusives de l'autoritat judicial (Ortega Puente, 2022, p. 5). Per això alguns autors i/o organitzacions assenyalen la manca de capacitat decisòria del COPAR atès que la potestat jurisdiccional és indelegable (Vilella Llop, 2021, p. 288). En el mateix sentit, el document de F.A.Q. del COPC en relació amb la COPAR⁹² estableix que:

“No està previst que es puguin fer canvis en aspectes que depenen de la decisió judicial com la modificació de la guarda i règim d'estances, canvis de residència dels fills, modificacions de pensió d'aliments, canvis en cas que el contacte de progenitor i fill sigui supervisat per resolució judicial”.

Ara bé, sí que resulta relativament pacífic que el COPAR pot realitzar recomanacions, propostes o suggeriments mitjançant els informes adreçats a l'autoritat judicial (Vilella Llop, 2021, pp. 282, 288 i 298). Trobem que en algunes resolucions judicials es fa referència a aquesta qüestió. En la SAPr BCN (Secció 12) núm. 284/2022 de 3 de maig (M.P.: Ana Maria Hortensia Garcia Esquiús)⁹³, el COPAR havia de recomanar a l'Audiència Provincial els professionals de salut mental que havien d'atendre a la família. De manera similar, en la SAPr BCN núm. 15/2023 de 19 de gener (M.P.: Raquel Alastruey Gracia)⁹⁴ s'assenyala que el COPAR hauria d'informar al jutge sobre la conveniència que el NNA se sotmetés a teràpia psicològica, la qual era una qüestió controvertida entre els progenitors. També en algunes resolucions es reconeix que l'òrgan judicial es basarà en els informes del COPA per una possible modificació de mesures SAPr BCN núm. 248/2021 de 27 d'abril (M.P.: Raquel Alastruey Gracia)⁹⁵: “*informes preceptivos y que deberán ser evaluados por el juzgador a quo para en su caso poder modificar el régimen de guarda en ejecución de sentencia*”.

⁹² Aquest document es pot trobar a la web del Col·legi. En particular, aquí: https://arxiu.copc.cat/adjuntos/adjunto_12884/v/Preguntes%20freq%C3%BCents%20de%20CP.pdf?tm=1617182930

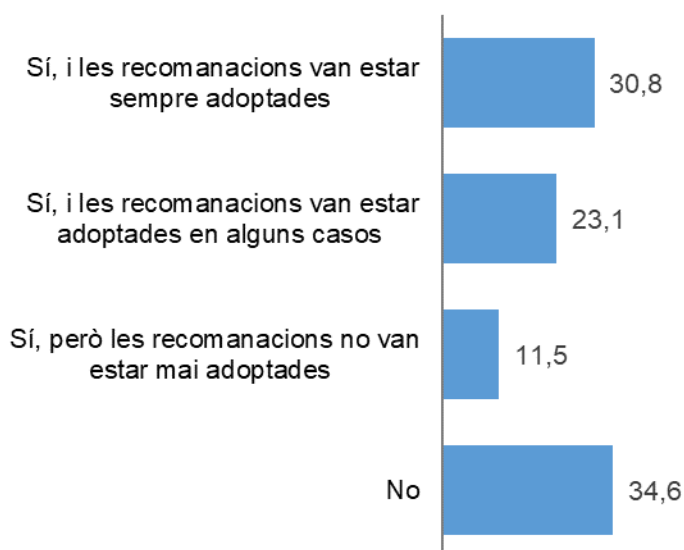
⁹³ ECLI:ES:APB:2022:4780.

⁹⁴ ECLI:ES:APB:2023:854A.

⁹⁵ ECLI:ES:APB:2021:5103.

Pel que fa a les respostes obtingudes al qüestionari, en concret, es va demanar pel contingut dels informes i si aquests incloïen recomanacions a l'autoritat judicial sobre canvis de mesures personals. Un 35% de les persones enquestades indica que no incloïen recomanacions, és a dir, entenem que els informes eren simplement informatius. Pel contrari, un 65% va incloure recomanacions als informes. Tal i com mostra la gràfica, entre els que sí van emetre informes amb recomanacions, un 30,8% afirma que les recomanacions sempre van ser adoptades, un 23,1% que les recomanacions van ser adoptades en alguns casos i un 11,5% que les recomanacions no van estar mai adoptades. L'impacte que tenen, per tant, aquests informes no és menor.

Gràfic 5. Respostes a la pregunta “va recomanar mitjançant informes a l'autoritat judicial un canvi en les mesures personals adoptades?”

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del qüestionari.

6.5.4. Durada

Respecte a la durada indicada de la intervenció, també s'ha trobat ambigüitat i divergència de criteris⁹⁶. La Fundació Filia, per exemple, recomana un període mínim de tres mesos prorrogable per l'Autoritat Judicial⁹⁷. Altres consideren aquest termini insuficient per poder realitzar canvis familiars profunds (Vilella Llop, 2021, p. 307). I n'hi ha que fins i tot recomanen que la intervenció tingui una durada d'entre 12 i 18 mesos prorrogables fins als dos anys o més (Terrats et al, 2019, p. 6). El Fòrum d'Experts de 2019, per la seva part, recomana una durada mínima de 12 mesos, prorrogables fins a 12 més (Rosales Álamo et al, 2019, p. 22).

A la Prova Pilot de Sabadell, el temps de les intervencions va variar de 3 a 24 mesos (Logos Media, 2014, p. 16). Mentre que al Programa Pilot del CMDPC, la durada de totes les intervencions es va fixar en 6 mesos prorrogables fins a 12 i la mitjana va resultar d'11,9 mesos (CMDPC, 2017, p. 30)

De les dades obtingudes al qüestionari a les preguntes relatives a l'última intervenció dels COPAR, s'observa que en el 30,8% dels casos aquesta va durar fins a 6 mesos. En el 46,2%, va tenir una durada de 6 a 12 mesos i, en el 23,1%, de més de 12 mesos. En els casos en què la durada va ser més alta, aquesta va ser de 18, 24 i 36 mesos.

A les resolucions judicials analitzades també trobem una disparitat de criteris. Des dels 3 mesos prorrogables⁹⁸, fins un any⁹⁹ o 13 mesos¹⁰⁰, passant per 6

⁹⁶ Aquesta conclusió és coherent amb les anàlisis de resolucions judicials del 2n informe Themis (Colom Vaquer et al., 2021, p.22) i amb el de Fariña et al. (2017, p. 166): “*tampoco se limita el período que durará la misma en el 85% de ellas, a pesar de que la duración no debería ser inferior a un año*”.

⁹⁷ Aquesta informació pot consultar-se aquí: <https://www.fundacionfilia.org/intervencion-del-coordinador-parental/>

⁹⁸ Com per exemple a la IAPr GIR (Secció 2) núm. 1508/2021 de 25 de novembre (M.P.: Maria Isabel Soler Navarro), ECLI:ES:APGI:2021:1508AA; o a l'IAPr BCN (Secció 12) núm. 397/2022 de 8 de novembre (M.P.: Ana Maria Hortensia Garcia Esquius), ECLI:ES:APB:2022:4765A.

⁹⁹ Com per exemple, a la SAPr TGN (Secció 1) núm. 434/2021 de 9 de juny (M.P.: Raquel Marchante Castellanos), ECLI:ES:APT:2021:926, a la qual es fa referència que el JPI va designar COPAR per aquest termini.

¹⁰⁰ SAPr BCN (Secció 12) núm. 181/2017 de 7 d'abril (M.P.: Gonzalo Ferrer Amigo), ECLI:ES:APB:2017:3555A.

mesos¹⁰¹. Alguna resolució no fixa un període màxim, sinó que estableix que aquest dependrà del criteri del COPAR¹⁰².

6.5.5. Cost econòmic i forma de pagament

Llevat dels Plans i Programes pilot desenvolupats, la intervenció de la COPAR a Catalunya es fa per professionals del sector privat els quals facturen els seus honoraris als membres de les famílies usuàries, tot i que la intervenció sigui imposada judicialment. Així, els òrgans judicials, majoritàriament, consideren el cost d'aquesta intervenció com una despesa familiar extraordinària i que, per tant, s'haurà de sufragar de la manera en què s'hagi disposat aquesta qüestió¹⁰³. Algunes resolucions estableixen, tal i com s'ha apuntat més amunt, que la despesa s'haurà de fer front d'acord amb l'art. 241 i seg. LEC. És a dir, segons el règim previst pels pèrits¹⁰⁴. A una resolució s'ha trobat que el cost li era imposat íntegrament al pare amb l'argument que l'objectiu de la intervenció era, precisament, el de restablir les relacions d'aquest amb el fill¹⁰⁵.

És una qüestió preocupant perquè, com a intervenció intensiva i especialitzada, la COPAR té uns costos econòmics elevats (Vilella Llop, 2021, p. 274). Per exemple, tot i que, com apuntàvem, la Prova Pilot de Sabadell va ser oferta pels professionals de manera gratuïta, a les seves conclusions figura una estimació del seu cost. De les dades proporcionades, es deriva que el cost mitjà de les intervencions va ser de 3.828€ aproximadament (Logos Media, 2014, p. 23)¹⁰⁶.

¹⁰¹ SAPr BCN (Secció 12) núm. 1158/2018 de 18 de desembre (M.P.: Maria Isabel Tomas Garcia), ECLI:ES:APB:2018:12369.

¹⁰² SAPr BCN (Secció 12) núm. 610/2021 de 12 de novembre (M.P.: Ana Maria Hortensia Garcia Esquius), ECLI:ES:APB:2021:13318; citant les disposicions del JVIDO d'instància.

¹⁰³ SAPr BCN (Secció 18) núm.229/2023 de 20 d'abril (M.P.: Maria Jose Perez Tormo), ECLI:ES:APB:2023:4755; SAPr BCN (Secció 12) núm. 200/2023 de 30 de març (M.P.: Raquel Alastruey Gracia), ECLI:ES:APB:2023:4619; i SAPr BCN (Secció 12) núm. 162/2020 de 12 de març (M.P.: Raquel Alastruey Gracia), ECLI:ES:APB:2020:3418. Alguna resolució simplement fixa que cost vagi a càrrec d'ambdós progenitors per meitat: SAPr GIR (Secció 1) núm. 832/2022 de 24 de novembre (M.P.: Fernando Ferrero Hidalgo), ECLI:ES:APGI:2022:1554.

¹⁰⁴ IAPr GIR (Secció 2) núm. 1508/2021 de 25 de novembre (M.P.: Maria Isabel Soler Navarro), ECLI:ES:APGI:2021:1508AA; i SAPr TGN (Secció 1) núm. 262/2018 de 17 de maig (M.P.: Manuel Horacio Garcia Rodriguez), ECLI:ES:APT:2018:758.

¹⁰⁵ SAPr TGN (Secció 1) núm. 434/2021 de 9 de juny (M.P.: Raquel Marchante Castellanos), ECLI:ES:APT:2021:926.

¹⁰⁶ La xifra resulta de dividir el cost total del programa 26.800€ per un total de 7 casos atesos.

Segons les dades recollides al qüestionari, podem observar que el cost total mitjà de la intervenció d'una COPAR se situa al voltant dels 2.591€, tal com es mostra a la taula, variant principalment en funció de la duració de la intervenció. Quan la intervenció és inferior o igual a 6 mesos, el cost mitjà és de 1.457€, quan la intervenció és d'entre 7 i 12 mesos, el cost mitjà és de 2.912€, i quan la intervenció és superior als 12 mesos, el cost s'enfila fins als 3.463€ de mitjana.

Pel que fa al preu de les sessions, la mitjana se situa en els 87,50€, però amb una àmplia variabilitat que va des dels 40 als 120€/sessió.

Taula 7. Quantitat i preu de les reunions per tipus de duració de la intervenció

Durada	Nombre total de reunions	Mitjana del preu per reunió	Mitjana preu total intervenció
Fins a 6 mesos (n=8)	16	81,86 €	1.457,50 €
De 7 a 12 mesos (n=12)	31	93,33 €	2.911,67 €
Més de 12 mesos (n=6)	53	82,63 €	3.463,33 €
Mitjana (n=26)	31	87,55 €	2.591,54 €

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del qüestionari.

En el Programa Pilot del CMDPC (que era gratuït), el 26% de les famílies tenia reconeguda la justícia gratuïta (CMDPC, 2017, p. 37). Tenint en compte que en la pràctica actual aquest cost s'exigeix a les famílies, la COPAR, pot tenir implicacions econòmiques importants per les famílies. De fet, a una pregunta del qüestionari elaborat que feia referència a si l'última intervenció del COPAR enquestat havia acabat amb èxit o fracàs, una persona va indicar que havia conclòs sense èxit perquè un dels progenitors havia incomplert l'obligació de pagament mensual dels seus serveis. Tot i que entenem que podria explorar-se la seva inclusió en el contingut del dret a la assistència jurídica gratuïta en virtut de l'art. 6.6 de la Llei 1/1996, de 10 de gener, d'assistència jurídica gratuïta¹⁰⁷,

¹⁰⁷ El precepte diu així, referint-se al contingut material del dret:

“Asistencia pericial gratuita en el proceso a cargo del personal técnico adscrito a los órganos jurisdiccionales, o, en su defecto, a cargo de funcionarios, organismos o servicios técnicos dependientes de las Administraciones públicas.

Excepcionalmente y cuando por inexistencia de técnicos en la materia de que se trate, no fuere posible la asistencia pericial de peritos dependientes de los órganos jurisdiccionales o de las Administraciones públicas, ésta se llevará a cabo, si el Juez o el Tribunal lo estima pertinente, en resolución motivada, a cargo de peritos designados de acuerdo a lo que se establece en las leyes procesales, entre los técnicos privados que correspondan.

no hem trobat cap resolució que així ho disposi. Només en una s'hi fa referència, si bé per imposar el cost a les parts atès la seva manca de dret reconegut a la gratuïtat de la justícia:

“sus honorarios habrán de ser pagados en la proporción del 75 % por el padre y el 25 % por la madre, toda vez que ninguno de los dos litigantes tienen reconocido el beneficio de justicia gratuita” (SAPr BCN núm. 808/2013 de 22 de novembre (M.P.: José Pascual Ortuño Muñoz)¹⁰⁸.

Davant d'aquesta situació, alguns proposen que el cost de la intervenció COPAR sigui assumit per les administracions públiques competents (García Herrera, 2016, p. 24). Al Fòrum d'Experts es va plantejar que només fos així quan les parts tinguessin reconeguda la justícia gratuïta (Rosales Álamo et al, 2019, p. 24).

A les conclusions del grup de treball del CMC tampoc hi va haver consens respecte a la possible gratuïtat de la intervenció “atès que va íntimament relacionat amb el tema de la obligatorietat i la regulació que se'n faci” (CMC, 2021, p.4). Però es va formular com una preocupació generalitzada la “[g]ran incertesa en quant a qui assumeix el cost de la intervenció, perill en quant a que només puguin accedir famílies amb economia sanejada, depenent de la regulació pública o privada que acabi tenint” (CMC, 2021, p. 10).

6.6. Ús del COPAR en casos de violències masclistes

Precisament l'ús de COPAR en casos de violència a la parella va ser una de les qüestions que l'AFCC va identificar com a necessària a tractar en l'actualització de les seves *guidelines*:

“The dispute resolution process central to a PC's role may be inappropriate and potentially misused by perpetrators of intimate partner violence (IPV),

El Juez o Tribunal podrá acordar en resolución motivada que la asistencia pericial especializada gratuita se lleve a cabo por profesionales técnicos privados cuando deba prestarse a menores y personas con discapacidad psíquica que sean víctimas de abuso o maltrato, atendidas las circunstancias del caso y el interés superior del menor o de la persona con discapacidad, pudiendo prestarse de forma inmediata” (èmfasi afegit).

¹⁰⁸ ECLI:ES:APB:2013:12523.

who have exhibited or are continuing to exhibit patterns of violence, threat, intimidation, and coercive control over their coparent. Accordingly, each jurisdiction should have in place a clearly delineated process to develop specialized parenting coordination protocols, screening, procedures, and training in cases involving IPV” (Carter et al., 2020, p. 645)

Dins l'àmbit estatal i català, existeix una diversitat de criteris en torn a aquesta qüestió. Alguns defensen la intervenció COPAR quan hi ha hagut un historial de violència, però no així quan es troba activament perpetrant-se (Fariña et al., 2017, p. 160; Capdevila Brophy, 2016, p.42). Altres no només n'admeten la possibilitat sinó que inclouen dins la funció de la intervenció COPAR la de prevenir violència de gènere o de qualsevol tipus (Vilella Llop, 2021, p. 283; Rosales Álamo et al, 2019, pp. 11 i 16)¹⁰⁹. Aquesta primera autora realitza una distinció entre violència circumstancial o sobrevinguda i cronificada i exclou la COPAR en el segon dels casos (Vilella Llop, 2021, p. 285). Altres veus, en canvi expressen que existeixen seriosos dubtes jurídics d'aplicar COPAR en casos de violència familiar (Ortega Puente, 2022, p. 8). En el grup de treball del CMC, aquest va ser també un dels temes que va produir desacord entre els membres (CMC, 2021, p.4)

En la pràctica judicial, s'ha de partir de la base que, de l'anàlisi jurisprudencial realitzat, s'aprecia que és comú l'establiment d'almenys un règim de relacions amb el pare que és sospitós de perpetuar violències masclistes o contra els NNA¹¹⁰. De fet, és freqüent que en els casos en què no existeix una condemna penal, les al·legacions de violències o la seva denúncia presenten una escassa o nul·la rellevància en la fonamentació de les resolucions judicials que determinen les mesures civils personals dels fills i filles¹¹¹. Amb la qual cosa, no

¹⁰⁹ La indicació que es fa al respecte és que si existeix un historial de violència, el més convenient seria realitzar la primera sessió separada (Vilella Llop, 2021, p. 307).

¹¹⁰ “La custòdia compartida i els drets de visita extensius sovint s'atorguen als agressors convictes, malgrat que la llei civil espanyola prohibeix la custòdia compartida en els casos en què un pare està subjecte a procediments penals per violència domèstica. Els drets i règims de visita s'ordenen o mantenen amb freqüència malgrat l'evidència de violència i abús proporcionada pels propis nens o professionals.” (GREVIO, 2020, p. 57)

¹¹¹ Trobem un exemple d'això a la SAPr BCN (Secció 12) núm. 200/2023 de 30 de març (M.P.: Raquel Alastruey Gracia), ECLI:ES:APB:2023:4619. En aquesta resolució, no es fa cap esment a possible violència tot i que la instància era un JVIDO. Això és coherent amb una de les conclusions de la investigació de Save the Children sobre decisions judicials en matèria de guarda i relacions en casos de violència de gènere (Save the Children, 2011, p. 62).

és estrany que es pretengui imposar un COPAR o es recomani la seva intervenció per tal de facilitar el desenvolupament d'aquestes relacions, atès que es pot considerar la situació familiar com una “d'alta conflictivitat”¹¹².

En la memòria de conclusions de la Prova Pilot de Sabadell ja es va indicar que, en un parell dels casos derivats a la Prova, s'havien incoat procediments penals per violència¹¹³ (Logos Media, 2014, pp. 19 i 20):

- (“cas: Félix”) s'havia incoat un procediment penal per maltractament; sense detallar cap altra circumstància addicional, més enllà de l'apropament entre pare i fill després de la intervenció COPAR.
- “cas: José Luis” la història judicial s'inicia a un JVIDO en un “procediment penal per violència de gènere”, sense detallar cap altra circumstància addicional, més enllà de la reducció del nivell de rebuig dels fills cap al pare.

També en el Programa Pilot del CMDPC, implícitament, s'admetia la possibilitat que la COPAR es dugués a terme en casos en què hi haguessin hagut denúncies penals¹¹⁴. El que és més: en el Programa, l'existència de denúncies penals per violència era considerat un indicador de risc que provocava la intervenció d'un COPAR¹¹⁵. El document de conclusions indica que les que s'havien produït en les famílies usuàries havien estat “generalment” arxivades i que responien a “situacions de conflicte relacional dins el divorci” (CMDPC, 2017, p. 31, 39).

¹¹² En aquest sentit s'expressa la guia de criteris d'actuació judicial en matèria de custòdia compartida del CGPJ: “*Si no hay circunstancias que hagan precisa la suspensión de la patria potestad se mantendrá el ejercicio compartido para los dos progenitores y ello, pese a haber estimado las medidas penales cautelares más habituales, como son la orden de alejamiento y la orden de incomunicación del investigado padre del menor, respecto a la madre denunciante. Se plantea un problema evidente ya que los progenitores no pueden comunicarse y sin embargo se imponen decisiones conjuntas respecto de sus hijos e hijas. En estos casos, que son los más frecuentes, se impone una previsión clara en la resolución judicial sobre cómo poder comunicarse y decidir las cuestiones relativas a sus hijos e hijas sin incumplir la orden de incomunicación penal impuesta. La derivación a un Punto de Encuentro Familiar, la designación de un tercero que controle las comunicaciones, o el control por los propios letrados de las partes son algunas de las medidas posibles a adoptar*” (Martínez de Careaga García, et al., 2020, p. 209).

¹¹³ D'un total de 6; *vid.* subapartat 3.1.3. *supra*.

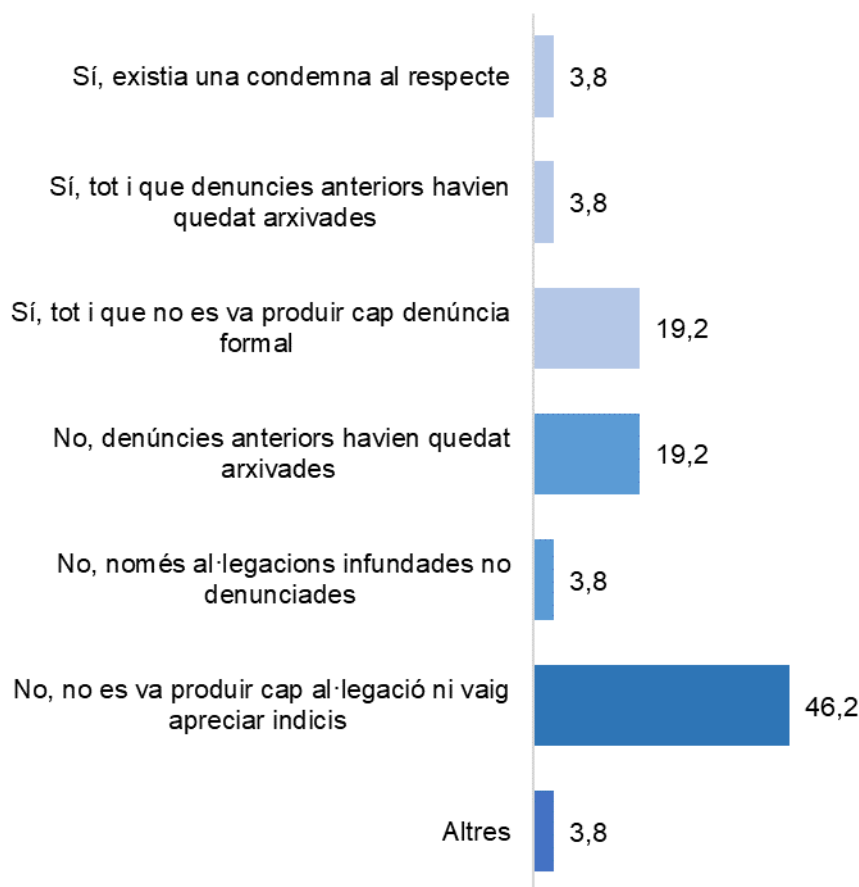
¹¹⁴ De fet, va ser així en un 69% de tots els casos (CMDPC, 2017, p. 45).

¹¹⁵ Això és coherent amb el que indiquen Avedillo et al. amb cita als autors estatunidencs Johnston i Roseby: d'entre les situacions en què ha de o pot actuar un COPAR es troben les potencialment abusives o amb sospita d'abús entre els progenitors (Avedillo et al., 2015, p.46).

Entre els resultats del qüestionari, en preguntar si hi va haver violència en l'última intervenció com a COPAR, el 19,2% d'enquestats va contestar que sí tot i que no s'havia produït cap denúncia formal. El 3,8% va contestar que sí tot i que denúncies anteriors havien quedat arxivades. Un altre 3,8% dels enquestats va contestar que sí i que existia una condemna penal al respecte. En total, en un 26,9% de les últimes intervencions realitzades pels COPAR entrevistats, aquests indiquen que hi havia algun tipus de violència contra alguns dels progenitors, infants o adolescents.

Per altra banda, un altre 19,2% indica que no hi havia violència tot i que denúncies anteriors havien quedat arxivades, i un 3,8% reporta que només hi va haver al·legacions infundades no denunciades. Si considerem aquests dos supòsits com a possibles situacions indiciàries de violència, es pot considerar que en un 50% de les últimes intervencions portades a terme pels COPAR hi podria haver violència d'acord amb el seu propi criteri.

Gràfic 6. Respostes a la pregunta “hi havia alguna tipus de violència contra algun dels progenitors, infants o adolescents?”

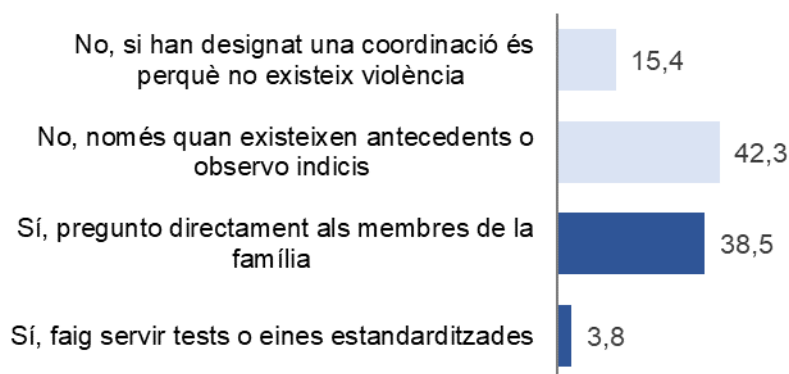
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del qüestionari.

Finalment, un 46,2% dels COPAR indica que no es va produir cap al·legació ni va apreciar indicis. Cal tenir present però, que la detecció rutinària de violències no forma part de la pràctica habitual de la majoria de COPAR entrevistats. Així el 57,7% declara que no forma part de la seva pràctica habitual la detecció de possibles violències masclistes en l'àmbit familiar. De fet, d'aquests, un 15% afirma que si l'han designat un COPAR és perquè no existeixen violències masclistes a la família. Per contra, un 38,5% diu preguntar directament als membres de la família, i només un cas fa servir tests o eines estandarditzades. En preguntar sobre els test que utilitza, aquest són “Tests projectius gràfics” o, també, preguntes directes als membres de la família.

Tot i així, el 73% dels COPAR entrevistats declara que almenys un cop en el seu exercici com a COPAR ha detectat violències masclistes i el 53% ha

detectat almenys un cop violències contra un NNA. De mitjana, han detectat violències masclistes en el 22% dels casos i violència contra un NNA en el 17,6% dels casos.

Gràfic 7. Respostes a la pregunta “forma part de la seva pràctica habitual la detecció de violències en l'àmbit familiar?”

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del qüestionari.

De l'anàlisi de la jurisprudència realitzada, en primer lloc, s'ha de fer referència a la dificultat d'accés a dades sobre aquesta qüestió en tant que en els repositoris públics no es compta amb un nombre suficient de resolucions de Jutjats i, particularment, de JVIDO¹¹⁶. És en les resolucions d'aquestes primeres instàncies on es podria trobar més informació sobre l'existència de violències masclistes en el si de la família. Les resolucions de les AAPP, generalment, només contenen vagues referències a aquesta qüestió i, com ja s'ha dit, en la majoria d'ocasions no fan cap referència explícita a al·legacions de violència tot i que el procediment s'hagués iniciat a un JVIDO.

En qualsevol cas, aquesta anàlisi limitada aporta informació contundent sobre el fet que la COPAR s'ha vingut utilitzant a Catalunya en casos en què hi ha o hi ha sospites de violències masclistes. Sense anar més lluny, la SAPr BCN núm. 284/2022 de 3 de maig (M.P.: José Pascual Ortuño Muñoz)¹¹⁷ admet aquesta possibilitat expressament:

¹¹⁶ Aquest extrem també es posa de manifest a la investigació de Save the Children (2011, p. 62).

¹¹⁷ ECLI:ES:APB:2022:4780.

*“La finalidad de instituciones como el Punto de Encuentro o el **coordinador de parentalidad** es la de dotar a los tribunales medios idóneos para facilitar la recuperación de las relaciones entre padres e hijos en casos de grave conflictividad de la pareja, así como la de facilitar los encuentros de los progenitores con los hijos cuando existen problemas en la relación paterno o materno filial por causas muy diversas, incluidas las anomalías conductuales de los propios hijos, las alienaciones parentales, los problemas de adicciones, sospechas de malos tratos, e **incluso en casos de rupturas en procesos de VIDO.**”*
(èmfasi afegit)

En una vessant quantitativa de l'anàlisi, s'ha dissenyat un indicador d'existència o sospita de violència on s'han inclòs totes les resolucions en què s'esmenta:

- el fet que s'han fet al·legacions o existeixen indicis sobre violències familiars o masclistes;
- l'existència d'un procés penal arxivat o finalitzat amb absolució;
- l'existència d'un procés penal en curs;
- l'existència d'una condemna penal;

Així com també s'han creat les subcategories específiques corresponent.

D'aquesta manera, en un 37,6% de les resolucions s'ha trobat l'indicador de violència. En un 5,3% del total de les resolucions, consta l'existència d'almenys una condemna penal prèvia per violència de gènere.

Taula 8. Freqüència del marcador de violència a les resolucions analitzades pel tipus d'indicador

Violència	Sobre el total	Sobre les resolucions amb violència
Marcador	37,6%	
Condemna	5,3%	14,8%
Procés en curs	1,6%	4,2%
Procés finalitzat	23,9%	63,4%
Al·legacions o indicis	6,3%	16,9%

Des d'una vessant qualitativa, val la pena ressenyar una sèrie de casos exemplificadors de la intervenció de COPAR en situacions familiars altament

complexes per la presència de violència. Així, en la SAPr BCN núm. 610/2021 de 12 de novembre (M.P.: Ana Maria Hortensia Garcia Esquius)¹¹⁸, l'AP manté el COPAR designat per supervisar el règim de relacions dels fills amb el pare que ha estat condemnat per maltractament a la mare. En la SAPr BCN núm. 654/2015 de 28 de setembre (M.P.: Ana Maria Hortensia Garcia Esquius)¹¹⁹ existeixen condemnes al pare, entre d'altres, per trencament d'ordre de protecció en relació amb la mare, però l'APr acorda COPAR si el pare ho proposa per tal de supervisar les visites paternofiliars. En la SAPr BCN núm. 110/2014 de 13 de febrer (M.P.: Myriam Sambola Cabrer)¹²⁰ s'imposa COPAR a petició del Punt de Trobada (d'ara en endavant, PdT) per reprendre les relacions paternofiliars atesa la conflictivitat observada, el relat de la qual inclòs a la resolució es reproduïx a continuació:

“El Sr. Leandro (...) en presencia de las hijas comunes golpeó a su mujer y le dijo que se mataría y mataría a las hijas si no le perdonaba. (...) Ha sido condenado penalmente (...) por un delito de lesiones en el ámbito familiar y un delito de amenazas a 10 meses de prisión y 9 meses de prisión respectivamente, con orden de alejamiento de dos años”.

En la SAPr BCN núm. 282/2015 de 6 de maig (M.P.: José Pascual Ortuño Muñoz)¹²¹, existeixen diverses condemnes al pare. Tanmateix, d'acord amb l'APr, “[n]o existen elementos probatorios de que la relación con el padre resulte perjudicial”. En conseqüència, davant de qualsevol incident en el desenvolupament de les relacions, l'APr indica que el Jutjat competent haurà de designar un COPAR. En la SAPr BCN núm. 281/2014 de 29 d'abril (M.P.: José Pascual Ortuño Muñoz)¹²², el pare havia estat condemnat per violència de gènere contra la mare i se li havia imposat una ordre d'allunyament. Una situació de conflicte que l'AP considera una “batalla legal”. Així, l'autoritat judicial considera que el procés de normalització de les relacions paternofiliars

¹¹⁸ ECLI:ES:APB:2021:13318.

¹¹⁹ ECLI:ES:APB:2015:8977.

¹²⁰ ECLI:ES:APB:2014:1126.

¹²¹ ECLI:ES:APB:2015:5029.

¹²² ECLI:ES:APB:2014:3275.

s'haurà de supervisar per COPAR i posa aquesta intervenció a disposició del pare per normalitzar la relació paternofamiliar.

En la SAPr BCN (Secció 12) núm. 236/2018 de 21 de febrer (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz)¹²³, es té per provat el desinterès històric del pare per la seva filla. A més, aquest havia estat condemnat per diversos delictes i s'havien produït contra la mare “*insultos y faltas de respeto y consideración, los allanamientos de morada, los seguimientos y persecuciones, los daños en el vehículo de la mujer, los reiterados quebrantamientos de condena, los acosos telefónicos y las amenazas graves*”. Tot i així, es considera que:

“Lo anterior no impide que se aprecie la conveniencia de propiciar en el futuro el establecimiento de un sistema razonable, supervisado y progresivo de relación entre la hija y el padre, siempre que se constate el sincero propósito del actor de ejercer sus funciones parentales, y no exista ningún género de dudas de que no se utiliza tal derecho para inferir nuevas molestias ni acosos a la madre, como se desprende de las amenazas que reiteradamente profirió y por las que incluso resultó condenado, con sucesivas órdenes de alejamiento y prohibición de acercamiento que han estado vigentes hasta fecha reciente”.

Així, es fixa la possibilitat de tenir relacions en un Punt de Trobada Familiar sempre que el pare acrediti haver-se sotmès a un procés terapèutic que garanteixi un tracte respectuós cap a la mare i la filla. De ser aquest el cas, el jutjat d'execució podrà nomenar un COPAR.

Resulta especialment interessant la SAPr BCN (Secció 12) núm. 220/2014 de 26 de març (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz)¹²⁴ en la qual s'imposa una intervenció COPAR, explícitament, en defecte de mediació. Es reconeix la impossibilitat de fixar aquest mètode alternatiu de resolució de conflictes, atès l'ordre d'allunyament que té el pare fixada respecte de la mare. En conseqüència, s'hi imposa COPAR com a mètode substitutiu. La possibilitat d'imposar aquesta intervenció en un supòsit en què la mediació està legalment

¹²³ ECLI:ES:APB:2018:1894.

¹²⁴ ECLI:ES:APB:2014:2629.

prohibida es justifica en el fet que la COPAR no requereix de sessió conjunta entre les parts.

Precisament, aquesta confusió entre mediació i COPAR també està present en algunes resolucions judicials en les quals es fa referència al coordinador-mediador o mediador-COPA¹²⁵. Així com també entre les respostes del qüestionari. A la pregunta sobre com es va procedir en possibles situacions de violència en què els COPAR havien intervingut, una persona va contestar “*Mediando entre ellos*”.

En la SAPr Lleida (Secció 2) núm. 180/2022 de 4 de març (M.P.: Ana Cristina Sainz Pereda)¹²⁶, el pare havia estat condemnat per un delicte continuat d'amenaques contra la mare i tenia una ordre d'allunyament. La intervenció d'un COPAR hi apareix com a recomanació feta en etapes anteriors del procediment judicial. Tot i així, l'AP no imposa COPAR en aquesta instància, però sí que les relacions entre els tres NNA i el pare es reprenquin en un Punt de Trobada Familiar. En la SAPr Lleida (Secció 2) núm. 420/2017 de 26 d'octubre (M.P.: Alberto Guilaña Foix)¹²⁷, tot i haver un procediment penal obert per amenaces del pare cap a la mare, l'AP manté la intervenció COPAR que havia fixat el Jutjat.

En la SAPr BCN (Secció 12) núm. 260/2016 de 14 d'abril (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz)¹²⁸, s'havien produït multitud de denúncies i processos que mai havien acabat amb condemna, però en els informes del PdT o de l'EATAF constava:

- [referint-se a la conducta del pare al PdT] “*besos en la boca a la menor, pese al rechazo e incomodidad mostrada por la niña, o la tendencia a examinarle la ropa interior*”
- “*trazos indiciariamente patológicos en la personalidad del padre, compatibles con una posible patología psicológica de signo pedófilo*”

¹²⁵ SAPr BCN (Secció 12) núm. 575/2016 de 20 de juliol (M.P.: Raquel Alastruey Gracia), ECLI:ES:APB:2016:8887; i SAPr BCN (Secció 12) núm. 583/2016 de 20 de juliol (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz), ECLI:ES:APB:2016:8888.

¹²⁶ ECLI:ES:APL:2022:223.

¹²⁷ ECLI:ES:APL:2017:797.

¹²⁸ ECLI:ES:APB:2016:14113.

L'AP manté la suspensió de les relacions entre la filla i el pare i indica als progenitors que se sotmetin a processos terapèutics paral·lels. En execució de sentència, el pare podrà sol·licitar COPAR per normalitzar les seves relacions amb la filla, sempre que s'hagi compromès a fer teràpia.

En la SAPr BCN (Secció 18) núm. 250/2022 de 17 de maig (M.P.: Francisco Javier Pereda Gamez)¹²⁹, trobem una posada a disposició del pare de la intervenció d'un COPAR. Aquest progenitor havia estat acusat per la mare d'abusar sexualment de la filla i tot i que no es va produir cap condemna, aquestes són algunes de les conclusions dels informes d'experts:

“En febrero de 2021 la pediatra Sra. Susana recoge del historial clínico la existencia de irritaciones en zona perineal y anal, manifestaciones de la menor de juegos con hielo con el padre en la zona genital y otros extremos. Este informe dio lugar al parecer a actuaciones penales que se archivaron y activó la actuación de la UFAM.

[...] La Unidad [UFAM] concluye que no concurre información suficiente para determinar que el relato de Juana corresponda a una experiencia sexual abusiva.

[...] En otro informe de junio de 2021 [EBASP] considera que es necesaria la valoración de profesionales especializados sobre posible riesgo por abusos.

[...] sin que tampoco haya quedado acreditado el origen de las irritaciones que presentaba la niña”

Destaca en un sentit contrari la SAPr BCN (Secció 18) núm. 60/2023 de 27 de gener (M.P.: Maria Dolores Viñas Maestre)¹³⁰. Es tracta de la resolució d'una petició de modificació de mesures instada pel pare. Aquest havia estat privat de potestat parental, no coneixia el seu fill i havia mostrat molt poc interès prèviament. En la seva demanda, instava també la intervenció d'un COPAR.

¹²⁹ ECLI:ES:APB:2022:5660.

¹³⁰ ECLI:ES:APB:2023:477.

L'autoritat judicial la denega i assenyala que l'informe de l'EATAF destaca que aquesta petició és només una manera que el pare troba d'afectar a la mare.

En conclusió, s'aprecia que la utilització de COPAR en casos en què existeix violència o indicis de violència contra les dones o els NNA és comú. La qual cosa contrasta amb la disparitat de criteris en torn a aquesta qüestió per part dels professionals i especialment amb la manca de formació en gènere que afirma tenir una part important de les persones enquestades¹³¹. A més, resulta molt preocupant que una part important dels COPAR afirmen no practicar de manera rutinària cap tipus de detecció de violència. I, especialment, resulta qüestionable la seva imposició, sense previsió legal, en aquests casos tenint en compte la prohibició d'imposar mètodes alternatius de resolució de conflictes en casos de violències masclistes.

6.7. Estereotips de gènere identificats

Un dels avantatges de la COPAR que es van assenyalar des del grup de treball del Centre de Mediació de Catalunya era el de poder “evitar el maltractament institucional que pot comportar la multiplicitat de serveis que reben aquestes famílies i que les desempoderen (CMC, 2021, p. 10), però precisament el que s'assenyala per part de la societat és la capacitat de la intervenció COPAR de provocar violència institucional sobre les dones que pateixen o han patit violències masclistes o que denuncien les violències patides pels seus fills¹³².

Aquest treball, mitjançant les respostes dels propis professionals al qüestionari, així com també com a resultat de l'anàlisi jurisprudencial, ha detectat una

¹³¹ Aquesta constatació és coherent amb allò observat pel GREVIO en relació amb serveis com el Punt de Trobada Familiar: “No tots els professionals estan prou capacitats per a gestionar les visites dels nens als pares que han participat en episodis d'abús i per a reflectir les conseqüències de tals episodis en els informes que elaboren. [...] observa amb preocupació que aquests serveis es contractin amb freqüència a **entitats que no incorporen una perspectiva de gènere** de la violència exercida per la parella o exparella en els seus centres. Això sembla donar lloc a pràctiques que passen per alt els biaixos de gènere que emmarquen les dinàmiques de violència en l'àmbit de la parella i que comporten la retirada dels drets de custòdia a les mares sobre la base dels informes dels llocs de trobada familiar perquè s'ha considerat que elles no s'han prestat a col·laborar” (GREVIO, 2020, p. 58).

¹³² En aquest sentit, vid. la cita a Ávila et al. (2023) a l'apartat 3 *supra* així com el ressò que part de la premsa es fa d'aquesta qüestió. Per exemple: Cabrera, E. (2019, 25 d'agost) La nueva figura del coordinador parental en los divorcios despierta objeciones feministas y adhesiones en jueces. *Eldiario.es*. https://www.eldiario.es/nidos/coordinador-divorcios-objeciones-feministas-adhesiones_1_1393643.html

presència important d'estereotips de gènere preocupants en la intervenció COPAR.

6.7.1. Posicionaments feministes, o no, dels COPAR

D'acord amb el document del Fòrum d'Experts, les actuacions dels professionals de la COPAR s'han d'inspirar, d'entre d'altres principis, en la igualtat de gènere (Rosales Álamo et al, 2019, p. 25). De les respostes al qüestionari, en primer lloc veiem que el 86,2% dels COPAR enquestats es mostren poc o gens d'acord amb l'afirmació que "La discriminació cap a les dones ja no és un problema a Catalunya" i que el 51,7% està molt o bastant d'acord en que "És fàcil entendre el malestar dels grups de dones a Catalunya". Ara bé, el 34,5% estan molt o bastant d'acord en que "El món és un lloc just"; el 20,7% estan molt o bastant d'acord en que "Algunes lleis beneficien especialment les dones i permeten comportaments oportunistes"; i el 27,6% creuen fermament que "Les injustícies a tots els àmbits de la vida (professional, familiar, polític) són l'excepció i no la norma".

Davant l'afirmació "Soc una persona feminista o que dona suport a les manifestacions feministes", un 55,2% ha dit estar molt o bastant d'acord, un 24,1% entre poc i gens i un 20,7% ni d'acord ni en desacord. És interessant, en aquest sentit, comparar les dades amb el recent Baròmetre d'Opinió Política (Centre d'Estudis d'Opinió, 2023), que recull que "Set de cada deu persones enquestades asseguren que se senten molt o força feministes. Un 17% diu que se sent poc feminista i un 9%, gens".

6.7.2. Visions tradicionals de la família

D'altra banda, de les respostes als qüestionaris, de les resolucions judicials o genèricament dels recursos elaborats pels professionals que exerceixen la COPAR, s'ha identificat la presència de visions tradicionals de la família que, d'aplicar-se acríticament en la intervenció, podrien provocar efectes nocius en totes aquelles famílies que no conformen l'ideal de família nuclear cisheteronormativa unida de manera permanent.

Per exemple, en primer lloc, a les dades obtingudes del qüestionari, quan es pregunta pel grau d'acord de les persones enquestades amb la frase “Un NNA necessita un referent de pare i un referent de mare per créixer i desenvolupar-se adequadament”, un 62,1% afirmen estar molt o bastant d'acord. Crida l'atenció el fet que, entre les persones enquestades que reporten tenir més formació en gènere, tant la rebuda en la formació de COPAR i altres a nivell personal, aquest percentatge d'acord amb l'afirmació s'eleva fins el 75%. Dada que no pot fer més que posar en qüestió l'efectivitat o els continguts d'aquesta formació atès que l'afirmació reflecteix uns valors tradicionals i heteronormatius de la família que no es corresponen amb una visió pluralista i respectuosa de l'heterogeneïtat del fet familiar que predica el nostre ordenament (art. 231-1 CCCat).

En segon lloc, el 96,6% de les persones enquestades estan molt o bastant d'acord amb l'afirmació “En un divorci o ruptura familiar, se separen els progenitors però no els fills/es”. No és d'estranyar en tant que aquesta afirmació és un dels principals lemes de la intervenció COPAR, com es pot comprovar en la literatura al respecte i en les principals webs i materials d'organitzacions que promouen la intervenció¹³³. En la mateixa línia, el 69% diuen estar molt o bastant d'acord en que “Mantenir relacions amb ambdós progenitors sempre és beneficiós pel NNA” (87,5% quan tenen algun tipus de formació en gènere). I de fet, dos de cada tres COPAR enquestats (65,5%) es mostren molt o bastant d'acord amb què “S'ha de premiar la predisposició del progenitor perquè el NNA es relacioni amb l'altre”. Aquesta última afirmació pot veure's en línia amb un dels criteris d'atribució de la guarda que conté l'article 233-11.1 CCCat¹³⁴ el qual, d'aplicar-se acríticament i categòrica, pot tenir

¹³³ En aquest sentit es pronuncia la presidenta de la Fundació Filia: “*Los padres se divorcian, los hijos no' es nuestro lema. Desde los inicios y hasta hoy, este lema ha traspasado fronteras, logrando visibilizar el dolor de miles de niños, niñas y adolescentes, padres, madres y familias, que pierden el vínculo con los menores tras la ruptura familiar*”. Carta de la presidenta disponible aquí: <https://www.fundacionfilia.org/carta-presidenta/>. Vid., en el mateix sentit: “*En una crisis conyugal, es la pareja lo que quiebra, pero lo que nunca se debe romper es el nexo familiar, y los poderes públicos deben utilizar todos los medios posibles a su alcance para que la base de la sociedad, que es la familia, se mantenga unida a pesar de las desavenencias conyugales*” (Vilella Llop, 2021, p. 273).

¹³⁴ En concret, el de la seva lletra c): “L'actitud de cadascú dels progenitors per a cooperar amb l'altre a fi d'assegurar la màxima estabilitat als fills i filles, especialment per a garantir adequadament les relacions d'aquests amb tots dos progenitors”.

l'efecte de perjudicar a aquells progenitors (generalment, les mares) que intenten protegir els seus fills i filles de violències perpetrades per l'altre.

No és d'estranyar, doncs, que aquest tipus de pensament també pugui observar-se en les resolucions judicials que precisament avalen la intervenció d'un COPAR. Com, per exemple en la SAPr BCN (Secció 12) núm. 76/2016 de 9 de febrer (M.P.: Raquel Alastruey Gracia)¹³⁵:

“La ruptura de la pareja se refiere y debe afectar sólo a los progenitores, pues los hijos no se separan de sus padres y, en beneficio de los menores deben todos comportarse de forma proactiva hacia el reconocimiento del otro en su rol de progenitor, sin que las diferencias a nivel de pareja deban trascender al rol parental” (FJ 3)¹³⁶.

Si bé aquestes afirmacions poden semblar alineades amb la coresponsabilitat en l'exercici de les responsabilitats parentals, la seva afirmació categòrica respon a una concepció de la unió familiar com a element superior el manteniment del qual és més important que els membres que la conformen¹³⁷. En aquest sentit, un 58,6% dels nostres enquestats es mostraven molt o bastant d'acord amb l'afirmació “Un procés de separació familiar sempre és un esdeveniment traumàtic per un NNA”. Aquestes idees poden donar lloc en múltiples ocasions, especialment tenint en compte la seva prevalença a la societat espanyola i catalana, a la negació de l'existència de violències masclistes. En aquest sentit, el 82,8% de les COPAR enquestades afirma estar

¹³⁵ ECLI:ES:APB:2016:13406.

¹³⁶ També, trobem un passatge pràcticament idèntic a la SAPr BCN (Secció 12) núm. 685/2015 de 23 d'octubre, de la mateixa ponent.

¹³⁷ En aquest sentit, vid. (Reyes Cano, 2022, p. 266): “bajo el paraguas del modelo de familia tradicional, la ausencia del padre tras la separación tendrá como consecuencia disfunciones y carencias para la prole, por la falta de un “modelo sexual” que permita a los hijos y a las hijas un adecuado desarrollo de sus identidades de género, así como por la falta de autoridad paterna (Barrón, 2004, pp. 245 y 246). Por lo tanto, se defiende la importancia de la figura paterna y los perjuicios que se producen en las familias en las que existe solo la madre. Bajo esta premisa, lo mejor para el interés superior del menor es el derecho a estar con el padre, relación absolutamente necesaria para su desarrollo. En este modelo, la relación madre-hijos/as no constituye una familia, se engrandece la unidad familiar compuesta por la pareja heterosexual y los hijos y las hijas, aunque no hayan contraído matrimonio. De este modo, encontramos posicionamientos del ámbito de la psicología en que se afirma que el divorcio puede deteriorar gravemente el sistema familiar, produciéndose un empeoramiento en la salud física y emocional de los hijos y de las hijas. Se entiende que el desajuste en los niños y en las niñas no deriva tanto de la ruptura, como del mal funcionamiento de la familia tras la misma y el nivel de conflicto entre los progenitores” (cites omises).

molt o bastant d'acord amb què “Durant el procés de divorci, és molt probable que les víctimes de violència masclista intenten allunyar els fills/es de l'altre progenitor”. Si bé, el 75,9% es mostren molt o bastant d'acord amb què “Els progenitors/es qui permeten que el NNA no es relacioni amb l'altre progenitor no actuen en l'interès superior dels infants”.

A banda, pot donar-se un paternalisme excessiu envers els fills i filles que pot arribar a la seva invisibilització com a subjectes quan unes idees preconcebudes sobre la família s'imposen sobre els seus desitjos de no seguir vinculats a un determinat progenitor. Així, tal i com assenyala la pròpia guia de criteris del CGPJ en relació amb els casos de determinació de la guarda quan existeixen violències masclistes:

“Los deseos de los hijos y las hijas se acatan o se rechazan sin una fundamentación suficiente y sin relacionarlo en conjunto con el resto de las circunstancias que concurren” (Martínez de Careaga García, et al., 2020, p. 237)

A tall d'exemple, comptem amb la IAPr TGN (Secció 1) núm. 119/2023 de 23 de febrer (M.P.: Manuel Horacio Garcia Rodríguez)¹³⁸, en la qual es va imposar un COPAR per restablir relacions familiars sense atendre a les raons de la nena i la mare de no voler les dur a terme el règim de relacions fixats amb el pare:

“no se puede aceptar que la menor, por decisión propia o respaldada o instigada por la madre, tanto da, no cuente con la figura paterna en su desarrollo vital y más teniendo en cuenta que es un buen padre y puede ofrecerle el apoyo para responder a las situaciones de dificultad o tensión que la vida pueda presentarle y facilitar la comunicación entre los miembros de la familia”.

Aquest paternalisme observat a aquesta interlocutòria, també es fa palès a les respostes obtingudes al qüestionari. Un 34,5% dels enquestats es mostra molt o bastant d'acord amb què “La majoria de NNA que es neguen a veure o relacionar-se amb un progenitors no saben el què els hi convé”. Ahora, un

¹³⁸ ECLI:ES:APT:2023:233

37,9% es mostra poc o gens d'acord i un 27,6% no es posiciona. D'altra banda, un 55,2% està molt o bastant d'acord amb l'afirmació "En un procés de separació, és millor no preguntar als NNA amb qui volen estar per evitar conflicte de lleialtats", fet que de nou posa en evidència el paternalisme que es pot exercir mitjançant aquesta intervenció, que pot arribar inclús a vulnerar els drets dels NNA a ser escoltats.

6.7.3. Minimització i/o negació de la violència i arguments sobre la seva instrumentalització

Pel que fa a la violència en l'àmbit familiar i en concret a les violències masclistes, veiem que en moltes ocasions aquesta és minimitzada o negada i que és freqüent l'al·legació de la seva instrumentalització per part de les mares.

En aquest sentit, un 34,5% de les persones enquestades està molt o bastant d'acord amb l'afirmació "Perquè una al·legació de violència tingui credibilitat sempre s'ha de denunciar". És a dir, una part important d'aquests professionals no dóna credibilitat a les al·legacions no denunciades. Fet preocupant si tenim en compte que gran part de les violències masclistes no són denunciades i si considerem que, més enllà del seu impacte en el procediment judicial, les al·legacions de violència haurien de ser tingudes en compte en una intervenció psico-social com la del COPAR.

Seguint amb la minimització de la violència, un 34,5% de les COPAR enquestades es mostren molt o bastant d'acord en que "Molts episodis violents entre els membres d'una parella són aïllats, sense arribar a constituir violència masclista". De nou, és preocupant que entre les COPAR que diuen tenir més formació en gènere, la xifra dels qui estan molt i bastant d'acord s'enfila al 50%.

Alhora i en aquesta mateixa línia sobre la minimització i negació de la violència masclista, més de la meitat dels COPAR enquestats (un 55,2%) diuen estar molt o bastant d'acord amb l'afirmació "És un mite que les dones són menys violentes que els homes en les relacions de parella". Lluny de pretendre afirmar concepcions essencialistes d'homes i dones, no es poden tampoc obviar les xifres de violències masclistes citades a l'inici del treball que mostren una elevada preponderància de la violència dels homes sobre les dones, així com

també d'altres dades que mostren la violència dels homes cap a altres homes. Constitueix així un argument de les ideologies negacionistes del concepte de violència masclista el que la violència és recíproca i es perpetua entre iguals.

En relació amb l'impacte de la violència sobre les relacions familiars, un 34,5% de les persones enquestades es mostra molt o bastant d'acord amb l'afirmació "Les decisions sobre custòdia i règim de visites només han de basar-se en com els pares tracten els fills/es i no en com tracten l'altre progenitor". En canvi, crida l'atenció que el 96,6% es mostren poc o gens d'acord amb què "Si els NNA no reben violència directa, no s'han de considerar víctimes de violència masclista".

En la jurisprudència també trobem pronunciaments que, com a mínim, semblen no tenir en excessiva consideració la presència de violències masclistes per intentar restablir les relacions familiars mitjançant l'ús d'un COPAR. Així, per exemple a la SAPr BCN (Secció 12) núm 593/2022 de 28 d'octubre (M.P.: Raquel Alastruey Gracia)¹³⁹. En el cas, la mare va retirar la denúncia contra el pare, fet que va portar a l'APr a afirmar que no hi havia, doncs, cap impediment en establir una guarda compartida; més aviat al contrari perquè aquesta és la modalitat pròpia d'una societat igualitària. Addicionalment, la resolució conté una crítica a la mare pel fet d'haver interposat denúncies contra el pare sense haver intentat realitzar una mediació. Així com també es produeix la seva culpabilització del fet que el pare hagués intentat obstaculitzar la relació dels fills amb la mare. La resolució acaba indicant que, de persistir la conflictivitat, el Jutjat competent haurà d'imposar COPAR:

*"[...] de lo actuado en el procedimiento no puede concluirse que exista tampoco violencia psicológica ni violencia económica que ejerza el Sr. Arsenio sobre la Sra. Mercedes. Sí se advierte que la madre desde el momento de la crisis se vio afectada psicoemocionalmente y esa situación de mayor fragilidad puede haber sido percibida por los hijos. De lo actuado en el procedimiento resulta, por una parte un exceso de litigiosidad pues **enseguida se procede a demandar o denunciar, sin haber agotado antes las posibilidades de diálogo, ya sea de forma***

¹³⁹ ECLI:ES:APB:2022:12614

*directa o a través de tercero facilitador, sobre lo que ocurre y, también que la madre inicialmente precisaba tener el control de los hijos, como si fueran exclusivamente suyos, incluso cuando están bajo la guarda de su padre, olvidando que las funciones de guarda corresponden al progenitor que en cada momento tenga a los hijos consigo (art. 236.11.5 CCCat) y que el padre, según informó el EATAF tiene plenas competencias parentales como las tiene la madre, por lo que no existía motivo para la desconfianza, que a la postre **ha provocado precisamente el efecto contrario al deseado, es decir, que el padre ante la necesidad de desarrollar la guarda de sus hijos libremente restrinja la interacción de éstos con la madre*** (èmfasi afegit).

D'altra banda, també s'han apreciat en diverses ocasions crítiques als circuits especialitzats en l'atenció a víctimes de violències masclistes a qui se'ls acusa de no treballar en vistes de pacificar el conflicte familiar. Per exemple, en la SAPr BCN (Secció 12) núm. 241

A la SAPr Barcelona (Secció 12) núm. 241/2020 de 14 d'abril (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz)¹⁴⁰, es diu del Servei d'Atenció, Recuperació i Acol·lida (SARA) que "*propicia [...en algunos casos] un incremento artificial de la conflictividad entre los progenitores al intervenir de forma conjunta como terapeutas de los hijos e hijas menores*". En la SAPr Barcelona (Secció 12) núm. 317/2019 de 15 de maig (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz)¹⁴¹, en relació amb el Servei d'intervenció especialitzada (SIE) s'afirma que: "*La falta de coordinación con este servicio es una muestra evidente de que la intervención del SIE no ha sido un elemento positivo para la necesaria pacificación del conflicto entre los litigantes, y no ha contribuido a la preservación de la relación entre el padre y la hija tan necesaria para la estabilidad psíquica de la menor*". En la mateixa línia, la SAPr Barcelona (Secció 12) núm. 214/2021 de 31 de març (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz)¹⁴²:

“Especial consideración merece el informe del SIE, que es severamente criticado por el juez de primera instancia en términos que, en parte,

¹⁴⁰ ECLI:ES:APB:2020:3261.

¹⁴¹ ECLI:ES:APB:2019:5803.

¹⁴² ECLI:ES:APB:2021:4279.

coinciden con las apreciaciones que este tribunal viene observando en reiterados casos similares. [...] las psicólogas que prestan sus servicios en estos organismos no son, precisamente, las profesionales más idóneas para prestar servicios terapéuticos a los hijos e hijas de las mujeres maltratadas después de que las causas penales hayan sido sobreseídas o las sentencias hayan sido absolutorias. [...] la asistencia psicológica a los menores y adolescentes es conveniente que las presten otros centros de terapia especializados para evitar que los y las profesionales del SIE estén condicionadas por los prejuicios que naturalmente se impregnan en su quehacer profesional por la atención directa que prestan a las víctimas”.

Algunes de les resolucions judicials també contenen argumentacions de les autoritats judicials que destaquen el caràcter instrumental d'algunes denúncies contra el pare presentades per la mare. Així per exemple en el cas de la SAPr Tarragona (Secció 1) núm. 262/2018 de 17 de maig (M.P.: Manuel Horacio Garcia Rodriguez)¹⁴³, en què l'APr imposa un COPAR per restablir un sistema de visites regularitzat amb el pare:

“La madre ha dado lugar a una serie de denuncias instrumentales para evitar la relación de los hijos con su padre, y de otra ha utilizado la guarda para desvalorizar y demonizar la figura paterna y su familia extensa”.

En relació amb les dades del qüestionari, un 48,3% de les persones enquestades afirma estar bastant d'acord o molt d'acord amb l'afirmació “Hi ha moltes dones que utilitzen al·legacions de violència masclista per obtenir avantatges en la separació”. I, aproximadament, una de cada quatre (24,1%) està molt o bastant d'acord amb l'afirmació “Molt sovint, es denega la custòdia compartida als pares perquè la seva ex-parella els acusa falsament de violència masclista”. Cal tenir present que l'última memòria anual de la Fiscalia General de l'Estat confirma que només el 0,0083% del total de denúncies presentades per violència masclista son falses.

¹⁴³ ECLI:ES:APT:2018:758.

6.7.4. Al·legacions de síndrome d'alienació parental

La presència de la falsa SAP es dibuixa també al darrere de les afirmacions del qüestionari doncs davant la pregunta “Generalment, el progenitor guardador és el responsable que els fills/es no compleixin amb el règim de visites acordat amb el progenitor no custodi”, el 34,5% diuen estar molt o bastant d'acord, un 31,0% poc o gens d'acord, i un 34,5% no es posiciona. És a dir, es responsabilitza a la progenitora, majoritàriament la mare, com si els actes del progenitor no custodi no tinguessin conseqüències.

En la mateixa línia, el 75,9% estan molt o bastant d'acord amb que “És un dret dels progenitors poder gaudir de passar temps amb els seus fills/es”. Sorpren però, entre les persones que tenen major formació en gènere, on el 100% diuen estar molt o bastant d'acord amb tal afirmació. En relació amb l'actitud obstructiva que afirmen que poden exercir els progenitors quan provoquen SAP, el 72% dels COPAR estan molt o bastant d'acord amb que “Els progenitors/es que es resisteixen a la COPAR no actuen en l'interès superior dels infants”, el 87,5% entre les persones que diuen tenir major formació en gènere. En aquest sentit, tal i com apunta Sanchis Juevas (2023), la coordinació de parentalitat esdevé un mecanisme d'amenaça i sanció que garanteix el silenciament d'allò que expressen infants i adolescents. En la pràctica, comunicar certes situacions i resistir-se-se a la COPAR, és llegit com quelcom negatiu pels infants i adolescents. L'aplicació de la COPAR i igual que l'aplicació de la falsa SAP, disfressa d'aparent intervenció professional tot un ventall d'estereotips de gènere i interseccionals sobre les dones que demanen accés a la justícia i protecció pels seus fills i filles davant les violències masclistes (Ávila et al., 2023).

Preguntades pel motiu pel qual es va aplicar la COPAR en la seva última intervenció alguns dels que van fer referència a la alta conflictivitat entre els progenitors especificaven qüestions com:

- *“la hija y la madre no cumplen”*; o
- *“Relación nula entre los progenitores y posible interferencia marental contra el padre”*.

Aquesta possible relació entre SAP i COPAR es mostra també en altres instàncies. Així, per exemple, en un article publicat a *Revista de Mediación* per dos membres del COPC, es descriu la COPAR com una intervenció “orientada a supervisar la protecció del menor de las interferencias parentales derivadas de un proceso de divorcio conflictivo” (Terrats et al, 2019, p. 7). Vilella Llop també relaciona el sorgiment i evolució de la COPAR amb intervencions similars d’entre les quals destaca la del “tractament del SAP” (Vilella Llop, 2021, pp. 283 i seg.). En la memòria del Programa Pilot del CMDPC, també es fa referència a que en el 50% dels casos hi havia *alienació* cap a un dels progenitors, principalment el pare (CMDPC, 2017, pp. 43 i 44). També en una de les entrevistes mantingudes amb algunes professionals de la COPAR a Catalunya, es va afirmar que els casos més difícils per treballar eren en els quals es produïa una alienació parental:

“O sea, lo habitual, lo más duro que hay es cuando, no se puede decir, pero... la alienación parental. Y existe. Esta situación, llámala “A”, llámala, “B”, llámala “No nos vemos”. Me da igual la palabra que utilices, pero que hay manipulación de uno de los progenitores hacia los hijos, o sea, con los hijos para que no vean a... Eso existe”.

També a les resolucions judicials analitzades que es refereixen a la COPAR es troben al·lusions a la SAP o l’ús de la seva terminologia. De fet, l’informe GREVIO fa referència al fet que “investigacions han identificat massa resolucions judicials que retiren la custòdia o els drets de visita de les dones víctimes de violència exercida per la parella o exparella per no complir amb les ordres de visita, ja que els tribunals van considerar que amb aquesta actuació una mare exerceix una influència negativa en la relació del nen amb l’agressor” (GREVIO, 2020, p. 57).

Per exemple, en la SAPr Barcelona (Secció 12) núm. 317/2019 de 15 de maig (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz)¹⁴⁴, el pare va al·legar interferències i manipulació per part de la mare que van ser apreciades per l’autoritat judicial, fins al punt d’advertir de possibles conseqüències jurídiques greus:

¹⁴⁴ ECLI:ES:APB:2019:5803.

“en este caso se aprecia como hecho probado por la magistrada de primera instancia que existen interferencias graves de la madre en la relación paterno-filial [...] especialmente, se apercibe a la recurrente de que si se mantiene la interferencia con la menor y no se obtiene la reanudación de la relación paterno filial por la exposición de la hija a la pérdida de la relación de la misma con el padre, podrá ser suspendida en el ejercicio de las funciones parentales, trasladando el tanto de culpa al Juzgado de Instrucción por el delito de desobediencia, del que es apercibida, así como a la Entidad Pública para que asuma la tutela de la hija”.

També trobem al·lusions similars a la SAPr Tarragona (Secció 1) núm. 262/2018 de 17 de maig (M.P.: Manuel Horacio Garcia Rodriguez)¹⁴⁵, en què l'APr assenyala que *“la relación paterno-filial ha estado **mediatizada** por la progenitora desde el inicio del planteamiento de la ruptura matrimonial para alejar al padre de sus hijos”*¹⁴⁶ després que el pare hagués al·legat pare l'existència d'una “síndrome d'alienació marental”. De manera semblant, a la SAPr Barcelona (Secció 12) núm. 542/2015 de 22 de juliol (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz)¹⁴⁷, el pare va al·legar que el fill es trobava en una situació de risc amb la mare, qui, segons ell, el manipulava i utilitzava després de la ruptura. L'APr va considerar que:

“La actitud del menor (que todavía no ha cumplido los 6 años) [...] no es razonable que se deban a un convencimiento autónomo del menor, sino que con toda evidencia es producto de una manipulación de la madre”.

En el cas de la IAPr Girona (Secció 2) núm. 1508/2021 de 25 de novembre (M.P.: Maria Isabel Soler Navarro)¹⁴⁸, l'APr accepta petició del pare d'establir un COPAR per normalitzar relació paterno-filial, atès que en l'escrit de la seva representació s'indicava que els fills *“repetían su discurso [el de la mare] y que estaban totalmente influenciados y manipulados por ella [...] denota hasta que punto se les está alienando en contra del padre [...] debido a la alienación*

¹⁴⁵ ECLI:ES:APT:2018:758.

¹⁴⁶ Èmfasi afegit.

¹⁴⁷ ECLI:ES:APB:2015:8106.

¹⁴⁸ ECLI:ES:APGI:2021:1508AA.

parental que sufren". Tot i que hi havia una denúncia interposada per la mare per un suposat maltractament dels fills per part del pare que havia quedat sobreseguda de manera provisional, l'APr acorda igualment l'establiment del COPAR, tal i com havia sol·licitat el pare.

En la SAPr BCN (Secció 12) núm. 269/2017 de 10 de març, l'APr va considerar que *"en cuanto al régimen de visitas paterno-filial no se aprecian circunstancias objetivas en la actualidad para suspender el mismo, ni para limitarlo, pues ha sido debida su falta de aplicación, principalmente, a la **actitud obstructiva de la progenitora**, interponiendo denuncia penal por malos tratos, recayendo auto de sobreseimiento de las actuaciones procesales devenido firme"* (èmfasi afegit). Prèviament, diversos informes del COPAR que havia intervingut en el procés i que es troben parcialment reproduïts a la resolució assenyalaven la responsabilitat de la mare en relació amb la manca de relació de la filla amb el pare: *"[...] para conseguir una relación normalizada. Se describe que la figura materna es clave para lograr tales objetivos, debido a la **influencia** que ejerce en la menor, aspecto que se irá trabajando en las próximas reuniones. [...] se observa en la madre la ausencia de una voluntad real de llevar a término el régimen de visitas paterno-filial, **boicoteando** las propuestas de los técnicos"*.

Altres serveis tècnics com l'EATAF també poden incloure raonament d'aquests tipus en els informes que realitzen en el procediment judicial. Així, per exemple en la SAPr Barcelona (Secció 12) núm. 284/2022 de 3 de maig (M.P.: Ana Maria Hortensia Garcia Esquius)¹⁴⁹, es reproduïx el següent fragment de l'informe:

*"en especial Carlota mantiene un lazo simbiotizado con la progenitora de forma que las vivencias filiales y las maternas no se pueden diferenciar. Así, los hijos, en especial la chica, incorporan como propias vivencias maternas relacionadas con la esfera conyugal. Esta polarización facilita la presencia de un intenso rechazo filial hacia el progenitor y la vivencia de una figura materna acogedora de sus necesidades [...] En este contexto, **se valora la existencia de una interferencia parental** concretamente un conflicto por invalidación, en que la progenitora no puede dar una imagen válida del*

¹⁴⁹ ECLI:ES:APB:2022:4780.

progenitor en el desarrollo de su rol y los hijos se adhieren a estos postulados” (èmfasi afegit)

La nena a la qual es fa referència comptava en el moment amb 11 anys d'edat i en el cas la mare havia interposat denúncia contra el pare per violència.

S'ha de destacar que no totes les resolucions accepten les al·legacions de l'existència d'una síndrome d'alienació parental. Per exemple la SAPr Barcelona (Secció 12) núm. 214/2021 de 31 de març (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz)¹⁵⁰, quan la representació processal del pare al·lega l'existència del SAP, l'autoritat judicial hi respon: *“incluso la comunidad científica mantiene serias dudas de la realidad de su existencia. Desde luego, en este caso, calificar de esta forma el comportamiento de Caridad es de una ligereza e irresponsabilidad reprochable”*. Ara bé, l'APr va designar la intervenció d'un COPAR per reduir la conflictivitat entre ells i, de la inexistència de condemnes i de l'escàs valor probatori que va atorgar als informes del SIE, no va tractar el cas com un amb indicis de violència masclista.

En conclusió, es troben diversos estereotips de gènere i en relació amb les dinàmiques de les violències masclistes que arriben a ser preocupants en el context d'una intervenció ordenada judicialment amb situacions familiars complexes on sovint pot haver violència. Aquests estereotips no són exclusius dels professionals de la COPAR, sinó que es troben presents en tot el sistema judicial. Ara bé, alguns postulats teòrics de la COPAR sí que poden reforçar l'assumpció i incorporació a la intervenció d'aquests estereotips.

6.8. Incertesa respecte la seva efectivitat

Ja als inicis de la seva implantació als E.E.U.U, els propis impulsors de la figura de la COPAR assenyalaven la falta d'evidència científica respecte de l'efectivitat d'aquest tipus d'intervenció (Coates et al, 2004, p. 247). A dia d'avui, més de 30 anys després del suposat inici de la intervenció a aquest país, la mateixa AFCC segueix assenyalant la manca d'evidència respecte a aquesta qüestió (Deutsch et al., 2018).

¹⁵⁰ ECLI:ES:APB:2021:4279.

D'altra banda, s'ha trobat un article acadèmic sobre l'efectivitat d'un projecte pilot dut a terme a l'àrea de Montreal (Quebec, Canadà). Els seus resultats no són significatius estadísticament, però, segons els seus autors, suggereixen una "disminució en la intensitat del conflicte entre els progenitors" (Quigley et al, 2017). Ara bé, en relació amb la percepció dels NNA, s'observa variabilitat. D'entre les raons dels qui valoraven negativament l'experiència destaquen no sentir-se escoltats pel COPAR i la manca de neutralitat d'aquest últim en el procés familiar (Quigley et al, 2017).

A Catalunya, i al conjunt de l'Estat espanyol, també manquen estudis en aquest sentit. Especialment, resulten necessaris estudis centrats en les experiències dels NNA, a qui la COPAR està suposadament dirigida. En els documents de conclusions de les diferents experiències pilot desenvolupades a Catalunya, es fa referència als resultats obtinguts. Pels que fa als de la Prova Pilot Sabadell, se'n fan poques referències, i generalment tangencials, als NNA¹⁵¹. Així, es va apreciar (Logos Media, 2014, pp. 25-27):

- Una millora de la comunicació parental en la "majoria de casos"
- Interrupció del nombre de processos judicials en tots els casos. No es van obrir nous procediments durant la intervenció COPAR.
- Una millora del "to" dels escrits judicials.
- Assoliments d'acords parentals en relació a detalls del Pla de parentalitat.
- Reorganització de les relacions familiars: entre progenitors i introducció de noves parelles.
- Promoció de l'interès d'iniciar i mantenir relació entre fill i progenitor no custodi.
- Activació "empatia parental": augment o generació de la conscienciació sobre la perspectiva de l'altre progenitor.
- Establiment de noves formes de comunicació.
- Transformació de rols parentals.

¹⁵¹ De fet, no es fa referència a la satisfacció dels usuaris tot i ser uns dels ítems d'anàlisi plantejats als objectius de la Prova.

- Recuperació de la capacitat de la presa de decisions de forma conjunta i consens parental amb relació a normes bàsiques de la vida dels fills i tancament de discrepàncies conjugals.
- Estalvi de cost econòmic (intervenció gratuïta) i emocional per a les famílies.
- Estalvi econòmic pel sistema, atesa la coordinació entre recursos destinats a les famílies. S'assenyala que és un estalvi per l'Administració de Justícia per la "possible" reducció de demandes, però no s'aporten més dades al respecte.

Al Programa Pilot del CMDPC, en canvi, sí que es fa alguna referència explícita als NNA. A més de la possible millora de les relacions amb el progenitors, uns dels indicadors mesurables va ser l'estat emocional dels menors, el qual es va constatar per la reducció de la simptomatologia ansiosa i les consultes mèdiques associades en un 57,14% dels casos. La resta d'indicadors es referien a:

- La comunicació entre els progenitors: millorava en un 50% dels casos.
- La relació entre progenitors i fills: millorava en un 57,14% dels casos.
- Les actituds dels progenitors: millorava en un 64,29% de pares i en un 42,86% dels pares.
- Els acords en matèries econòmiques: en un 21,43% dels casos es van assolir acords en matèria d'aliments i despeses extraordinàries i en un 14,29%, en altres aspectes patrimonials.

De les resolucions analitzades, tampoc en podem una extensa informació sobre el desenvolupament d'aquesta intervenció i la seva efectivitat. Sí que se n'han detectat algunes que només es poden qualificar d'anecdòtiques.

Per exemple, en la IAPr Barcelona (Secció 12) núm. 181/2017 de 7 d'abril (M.P.: Gonzalo Ferrer Amigo)¹⁵², es detallen alguns dels resultats obtinguts per la coordinació de parentalitat segons els propis COPA:

“Los coordinadores de parentalidad, Dª Nieves y D. Julián comenzaron su intervención el 3 de Noviembre de 2015 y la concluyeron el 21 de diciembre

¹⁵² ECLI:ES:APB:2017:3555A.

de 2016 emittiendo el informe final en el que se informa de los temas tratados incidiendo en los objetivos cumplidos entre los que se encuentran el refuerzo de la relación filoparental, el establecimiento de un régimen de relación y comunicación paternofamiliar de forma más fluida instaurándose el intercambio en el propio domicilio familiar sin interacción del Punt de Trobada, el establecimiento de relación directa entre los progenitores a través de correo electrónico, la menor instrumentalización de las relaciones de las hijas con sus padres dentro del conflicto, el avance en hacer más visibles las necesidades de las hijas y la neutralización de los efectos de conflictividad entre los progenitores”

En la SAPr Barcelona (Secció 12) núm. 221/2021 de 6 d'abril (M.P.: Jose Pascual Ortuño Muñoz) ¹⁵³, en canvi, es fa referència al fracàs de la intervenció, l'objectiu de la qual era restablir les relacions de les menors amb la mare:

“Por el equipo que había iniciado la coordinación se ha presentado un último informe poniendo en conocimiento de la sala que no se había obtenido resultado positivo alguno. En el mismo se analiza la situación de bloqueo en el que se encuentran las hijas, y se valora la falta de voluntad real del padre para revertir la situación.”

Per la seva banda, a la SAPr Barcelona (Secció 12) núm. 284/2022 de 3 de maig (M.P.: Ana Maria Hortensia Garcia Esquius)¹⁵⁴, es relata com el JPI, en imposar la intervenció COPAR havia imposat també l'exclusió d'altres intervencions terapèutiques que venien realitzant-se sobre els fills:

“Se acuerda que a partir de la presente sentencia cese de inmediato cualquier intervención terapéutica y psicológica que se esté llevando a cabo con los menores, hasta tanto no se autorice judicialmente. Del mismo modo, ninguno de los progenitores podrá iniciar con los menores intervención profesional alguna mientras no se autorice judicialmente”.

¹⁵³ ECLI:ES:APB:2021:4612. Aquest cas suposa un exemple de rebuig dels fills cap a la mare per haver denunciat aquesta la violència del pare. Es detecta que això succeeix especialment en situacions en què el procés penal és sobresegut o acaba amb sentència absolutòria: “Se detectan con frecuencia casos de hijos e hijas menores adolescentes que presentan una reacción de enfrentamiento con las madres tras haberse seguido un proceso de violencia contra el padre” (Martínez de Careaga García, et al., 2020, p. 229).

¹⁵⁴ ECLI:ES:APB:2022:4780.

Posteriorment, l'Audiència Provincial assenyala: *“Por consiguiente sólo se ha mantenido el tratamiento farmacológico y el estado de los menores se ha agravado de forma preocupante”*.

En la SAPr Barcelona (Secció 18) núm. 340/2020 de 2 de juny (M.P.: Francisco Javier Pereda Gamez)¹⁵⁵, la intervenció COPAR sol·licitada per la mare per enfortir les relacions del seu fill amb ella és denegada per l'autoritat judicial per considerar que no té possibilitats d'èxit:

“no tiene sentido el nombramiento de un COPA, pues si entre sus funciones estaría las que ya se han intentado y fracasado (advertencias a los progenitores, terapia familiar) serían grandes sus dificultades para tal labor y no es claro que el vínculo con la madre, que existe, se pudiera trabajar. Lo que sí es preciso es que la madre refuerce su posición y para ello es necesaria la intervención del CSMA, que recomendamos”.

En relació amb aquesta qüestió, al qüestionari es va incloure una pregunta sobre com va concloure l'última intervenció realitzada pel COPAR enquestat. Així doncs, de les 15 intervencions finalitzades, aproximadament la meitat de les persones enquestades consideren que la intervenció va acabar amb èxit i l'altra meitat que no va acabar amb èxit. Entre els que responen haver acabat sense èxit, un cas afirma que la conclusió sense èxit es va deure a l'expiració del termini fixat judicialment. La resta especifiquen motius diversos:

- Tres fan referència a la impossibilitat de restablir la relació paternofilial per part del pare,
- Dos assenyalen la no col·laboració per part de la mare, i
- Un fa referència a l'incompliment del pagament per una de les parts.

D'altra banda, 8 de les 15 COPAR amb intervenció finalitzada al·leguen haver conclòs la intervenció amb èxit. En els casos restants es reporta que la intervenció continua activa.

Aquest treball pretén indagar sobre la inadequació de la intervenció COPAR a contextos amb historials de violència i inclús la possibilitat de revictimització i la

¹⁵⁵ ECLI:ES:APB:2020:3945.

inadequació d'imposar, en la generalitat dels supòsits, una intervenció no prevista normativament, però no ha pogut avaluar una possible mesura d'efectivitat més general. En qualsevol cas, la qüestió de l'efectivitat de la intervenció és en sí complexa en tant que els seus objectius, com la revinculació de NNA amb progenitors que exerceixen o han exercit violència, poden ser qüestionables.

7. Conclusions

Aquest treball, en conjunt amb d'altres que s'han fet sobre aquest mateix tema o d'altres relacionats, posa de manifest evidències preocupants respecte al tractament dels NNA i de les dones en els processos judicials de família en relació amb la intervenció d'un COPAR, en particular si es tracta de situacions en què es viuen o es poden haver viscut situacions de violències masclistes.

No es tracta d'un problema aïllat: els biaixos de gènere i el tractament inadequat de les violències masclistes són presents a molts processos, capes i professionals que intervenen del procés judicial. Ara bé, referint-nos concretament a la intervenció COPAR, aquesta intervenció, almenys tal i com s'està desenvolupant en l'actualitat, pot resultar inadequada.

No existeix cap reglamentació o control sobre quins professionals estan realitzant intervencions complexes i delicades amb les famílies, per a les quals es dóna accés a professionals privats a informació confidencial i sensible de tots els membres. En aquest sentit, tampoc resulta clar quin és el règim de responsabilitat d'aquests professionals.

De la seva pràctica actual, se'n desprèn que en molts casos és un instrument centrat en els interessos dels adults i especialment els pares. A més, hi intervenen diversos biaixos de gènere i en relació amb la figura de la bona o mala mare.

S'ha observat la imposició judicial de la intervenció COPAR en casos on hi ha o pot haver violències masclistes, tot i la manca de consens professional al respecte i la prohibició d'imposició de mètodes alternatius de resolució de conflictes continguda al Conveni d'Istanbul i a la legislació nacional.

Adicionalment, no es garanteix que els professionals de la COPAR rebin formació suficient i adequada en gènere i violències que els permeti detectar-les, ni molt menys intervenir en contextos familiars en què s'hi donen. De fet, s'ha detectat un nombre important de professionals que afirma que no realitza detecció rutinària de violències o que no ha rebut cap tipus de formació en gènere.

Per últim, manquen estudis que confirmin científicament la seva efectivitat o conveniència per les famílies o el sistema judicial. En particular, no s'han realitzat estudis seriosos i situats a Catalunya o Espanya que permetin afirmar-la, sent inadequades les referències a estudis estatunidencs realitzats fa més de 15 anys. Calen, doncs, estudis sobre les necessitats de les famílies que s'adrecen al sistema judicial per resoldre els seus conflictes i, especialment, sobre la visió i necessitats dels NNA en aquestes.

8. Referències bibliogràfiques

AFCC (2006). Guidelines for parenting coordination. *Family Court Review*, 44(1), 164-181.

Alemaný Rojo, A., Colom Vaquer, C., de la Nuez Ruiz, M.P., Gonzalo Valgañón, A. (2020). *Posicionamiento de la Asociación de Mujeres Juristas Themis sobre la Coordinación Parental*. Asociación de Mujeres Juristas Themis.

Allen, S. M., i Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: Mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and the Family*, 61(1), 199–212. <https://doi.org/10.2307/353894>

Avedillo, M., Carrasco, L., Guitart, E., Sacasas, M. (2015) *La coordinación de parentalidad. Cuando las familias ya no saben qué hacer*. Huygens.

Ávila, D., Franzé, A., Peñaranda, M.C., Pérez, M., González Prado, P. (2023). *Violencia institucional contra la Madres y contra la infancia. Aplicación del falso síndrome de alienación parental en España*. Gobierno de España: Ministerio de Igualdad. https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/estudios/investigaciones/2022/pdf/Violencia_institucional_madres_infancia_SAP.pdf

Capdevila Brophy, C. (2016). La coordinación de coparentalidad. Una intervención especializada para familias en situación de alta conflictividad crónica post-ruptura de pareja. *Anuario de psicología* 46(1), 41-49. <https://doi.org/10.1016/j.anpsic.2016.06.005>

Capdevila Brophy, C., Carté Julià, M., Costa Lamenca, M.J., (2019). La figura del coordinador o coordinadora de coparentalidad (CP)* en el marco legal catalán y estatal. La designa del CP. *Anuario de psicología* 49(3), 128-138. <https://doi.org/10.1344/anpsic2019.49.13>

Carter, D. K., Ordway, A. M., Fieldstone, L., Bomrad, D., D'Abate, D., Fidler, B., Jones, A., Mitnick, M., Moran, J. A., Nau, D. T., Sullivan, M., Belcher-

- Timme, R., i Hunter, L. (2020). New AFCC guidelines for parenting coordination (2019). *Family Court Review* 58(3), 644-657.
- Centre d'Estudis d'Opinió (2023). *Baròmetre d'Opinió Política* (BOP 2a onada 2023). <https://ceo.gencat.cat/ca/barometre/detall/index.html?id=8848>
- Centre de Mediació de Catalunya (2021). *Document del resultat de les aportacions del grup de treball per a l'estudi del perfil del coordinador de parentalitat*. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia.
- Centre de Mediació de Dret Privat de Catalunya (2017). *Memòria del Programa pilot de coordinació de parentalitat*. Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia.
- CGPJ: Grupo de Expertos en Violencia Doméstica y de Género (2016) *Guía práctica de la Ley Orgánica 1/2004, de 28 de diciembre, de Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género*. Consejo General del Poder Judicial. <https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Violencia-domestica-y-de-genero/Actividad-del-Observatorio/Guias-practicas/Guia-practica-de-la-Ley-Organica-1-2004--de-28-de-diciembre--de-Medidas-de-Proteccion-Integral-contra-la-Violencia-de-Genero--2016->
- Coates, C. A., Deutsch, R., Starnes, H., Sullivan, M. J., i Sydlik, B. (2004). Parenting coordination for high-conflict families. *Family Court Review* 42(2), 246-262. <https://doi.org/10.1111/j.174-1617.2004.tb00647.x>
- Colom Vaquer, C., Gonzalo Valgañón, A., de la Nuez Ruiz, P., Reyes Cano, P., Bernández Morales, Y., Loredo García, A., Rodríguez Zárata, M., Sánchez Juan, F., i Vaccaro, S. (2021). *Segundo Informe sobre Coordinación de Parentalidad. Perspectiva feminista jurídica y psicològica*. Themis Asociación de mujeres juristas i Asociación de Psicología y Psicoterapia Feminista.
- Dale, M. D., Bomrad, D., i Jones, A. (2020). Parenting coordination law in the U.S. and Canada: review of the sources and scope of the PC's authority. *Family Court Review* 58(3), 673-709.

- Deutsch, R. M., Misca, G., i Ajoku, C. (2018). Critical review of research evidence of parenting coordination's effectiveness. *Family Court Review* 56(1), 119-134.
- Fariña, F., Parada, V., Novo, M. i Seijo, D. (2017). El coordinador de parentalidad: un análisis de las resoluciones judiciales en España. *Acción psicológica* 14(2), 157-170.
- García-Herrera, A. (2016), Reestructuración de la familia tras la separación parental: mediación intrajudicial, mediación en el punto de encuentro familiar y coordinación de parentalidad. *InDret* 2016(2), 1-33.
- Gardner, R. A. (1991). Legal and psychotherapeutic approaches to the three types of Parental Alienation Syndrome families. *Court Review of American Judges Association* 28(1), 14-21.
- Generalitat de Catalunya (2022). *Dossier estadístic sobre Violències Masclistes 2022 de l'Observatori de la Igualtat de Gènere*. Generalitat de Catalunya: Institut Català de les Dones.
https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/Observatori/03_dossiers_estadistics/2022Dossier_estadistic_VM_2022.pdf
- Generalitat de Catalunya (2021). *Enquesta de Violència Masclista a Catalunya 2021*. Generalitat de Catalunya.
https://interior.gencat.cat/ca/el_departament/publicacions/seguretat/estudis-i-enquestes/enquesta_de_violencia_masclista/enquesta-sobre-les-violencias-masclistes-a-catalunya-2021/
- Gobierno de España (2019). *Macroencuesta de Violencia contra la Mujer 2019*. Gobierno de España: Ministerio de Igualdad.
<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/macroencuesta2015/Macroencuesta2019/home.htm>
- GREVIO (2020). *Primer Informe de Evaluación. España* (GREVIO/Inf(2020)19). Secretaría del mecanismo de seguimiento del Convenio del Consejo de Europa sobre prevención y lucha contra la violencia contra las mujeres y la violencia doméstica. Consejo de Europa.

<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/marcoInternacional/informesGREVIO/docs/InformeGrevioEspana.pdf>

Higuchi, S.A. i Lally, S.J. (2014) *Parenting Coordination in Postseparation Disputes: A Comprehensive Guide for Practitioners*. American Psychological Association.

Logos Media (2014). *Servicio de Coordinación de Parentalidad en el partido Judicial de Sabadell*. Logos Media M Q Mediar S.L.

https://mediacionesjusticia.files.wordpress.com/2015/06/memoria-programa-de-coordinadic3b3n-de-parentalidad-logos_media.pdf

Maccoby, E.E. i Mnookin, R.H. (1992) *Dividing the Child. Social and Legal Dilemmas of Custody*. Harvard University Press.

Martínez de Careaga García, C., Martínez Tristán, G., Sáez Rodríguez, C. i Cuesta Martínez, A. (2020) *Guía de criterios de actuación judicial en materia de custodia compartida*. Consejo General del Poder Judicial.

<https://www.poderjudicial.es/cgpj/es/Temas/Igualdad-de-Genero/Guias-y-estadisticas/Guias-del-Consejo-en-la-materia/Guia-de-criterios-de-actuacion-judicial-en-materia-de-custodia-compartida>

Molina Bartumeus, A. i Capdevila Brohpy, C. (2019). Coordinación de coparentalidad cuando los niños y niñas se resisten o rechazan el contacto con uno de sus progenitores. *Anuario de psicología* 49(3), 147-155. <https://doi.org/10.1344/anpsic2019.49.15>

Neff, R. i Cooper, K. (2004) Parental Conflict Resolution. Six-, Twelve-, and Fifteen-Month Follow-Ups of a High-Conflict Program. *Family Court Review* 42(1), 99-114.

Ortega Puente, G. (2022) La coordinación de parentalidad: análisis, problemática y deficiencias de la figura. *Diario La Ley 10065*, Sección Doctrina.

Osborne, R. (2009). *Apuntes sobre violencia de género*. Edicions Bellaterra.

- Catherine Quigley & Francine Cyr (2017). Children's perspectives on parenting coordination: Insights from the montreal parenting coordination pilot project. *Journal of Child Custody* 14(2-3), 151-174.
<https://doi.org/10.1080/15379418.2017.1371093>
- Reyes Cano, P. (2022). El nuevo artefacto para la ocultación de la violencia de género: "la alta conflictividad". *Anales de la Cátedra Francisco Suárez. Protocolo II*, 253-291.
- Rodríguez Dávila, M.D. i Soto Esteban, R. (2015). El coordinador de parentalidad. Una propuesta desde dentro. *Psicopatología Clínica, Legal y Forense* 15, 171-187.
- Rosales Álamo, M., Fernández Alaya, R., Fariña Rivera, F. (2019). *Documento base para el desarrollo de la coordinación de parentalidad. I forum de expertos para el desarrollo de la coordinación de parentalidad y la gestión de la alta conflictividad familiar*. Andavira Editora.
- Johnston, J. R. i Roseby, V. (1997). *In the Name of the Child: A Developmental Approach to Understanding and Helping Children of Conflicted and Violent Divorce*. Free Press.
- Sambola Cabrer, M. (2014). La supervisión jurisdiccional de las medidas relatives a menores establecidas en proceso de familia: el coordinador de parentalidad. ¿El órgano crea la función?. *La Notaría* 3, 10-21.
- Sanchis Jueas, B. (2023). *Coordinació Parental i Síndrome d'Alienació Parental (SAP): continuïtats i ruptures* [Treball de Fi de Màster]. Universitat de Barcelona. <http://hdl.handle.net/2445/203178>
- Save the Children (2011). *Investigación sobre decisiones judiciales en materia de guarda y custodia y régimen de visitas. La violencia de género como variable de las decisiones judiciales en materia civil sobre guarda y custodia y régimen de visitas de hijos e hijas*. Delegación del Gobierno para la Violencia de Género.
<https://violenciagenero.igualdad.gob.es/profesionalesInvestigacion/juridico/estudios/custodia/home.htm>

Síndic de Greuges de Catalunya (2022). *Informe sobre els drets de l'infant desembre 2022*. Síndic de Greuges.

Síndic de Greuges de Catalunya (2021). *Informe sobre els drets de l'infant desembre 2021*. Síndic de Greuges.

Síndic de Greuges de Catalunya (2020). *Informe sobre els drets de l'infant desembre 2020*. Síndic de Greuges.

Síndic de Greuges de Catalunya (2020). *Els drets dels infants i adolescents: centre d'atenció en les separacions conflictives. Desembre 2020*. Síndic de Greuges.

Síndic de Greuges de Catalunya (2019). *Informe sobre els drets de l'infant. Novembre 2019*. Síndic de Greuges.

Síndic de Greuges de Catalunya (2018). *Informe sobre els drets de l'infant. Novembre 2018*. Síndic de Greuges.

Síndic de Greuges de Catalunya (2017). *Informe sobre els drets de l'infant. Novembre 2017*. Síndic de Greuges.

Síndic de Greuges de Catalunya (2016). *Informe sobre els drets de l'infant. Novembre 2016*. Síndic de Greuges.

Síndic de Greuges de Catalunya (2015). *Informe sobre els drets de l'infant. Novembre 2015*. Síndic de Greuges.

Subdirección General de Sensibilización, Prevención y Estudios de la Violencia de Género (2022). *Encuesta Europea de Violencia de Género 2022*. Delegación del Gobierno contra la Violencia de Género.
https://violenciagenero.igualdad.gob.es/violenciaEnCifras/Encuesta_Europea/docs/EEVG.pdf

Terrats Ruiz, G. i Carmona i Algueró, A. (2019). Características del rol del coordinador de parentalidad y sus diferencias con otras intervencions. *Revista de Mediación* 12(1, e5), 1-8.

Vaccaro, S. (2016). «Violencia vicaria: Las hijas/as que son víctimas de la violencia para dañar a sus madres», en Tribuna Feminista, 18 de marzo. Disponible en <https://tribunafeminista.org/2016/03/violencia-vicaria-las-hijas-y-los-hijos-victimas-de-la-violencia-contra-sus-madres/>

Vilella Llop, M.P. (2021). *Hacia un nuevo modelo de derecho de familia: análisis de las figuras y herramientas emergentes*. Dykinson.

9. Annex: qüestionari dissenyat i distribuït entre professionals de la COPAR

COORDINACIÓ DE PARENTALITAT: PERFILS PROFESSIONALS I EXERCICI A CATALUNYA

Qüestionari: Setembre 2023

Amb finançament atorgat pel Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Departament de Justícia) està duent-se a terme una enquesta a *persones que exerceixin com a coordinadors/es de parentalitat a Catalunya o hagin rebut la formació per a exercir-ne*, amb l'objectiu de conèixer amb profunditat la implementació de la figura al territori català. Respondre no li portarà més de 15 minuts.

L'informem que les dades que ens faciliti seran tractades sempre de manera anònima i només seran utilitzades amb finalitats estadístiques en el marc de l'esmentat projecte i amb absoluta confidencialitat. Per a qualsevol dubte o comentari, pot adreçar-se a laura.esteve@upf.edu.

Moltes gràcies!

Amb finançament atorgat per l'Observatori Català de la Justícia Masclista del Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (Departament de Justícia) està duent-se a terme el projecte "...". En el marc d'aquesta recerca, estem realitzant una enquesta a **persones que exerceixin o hagin exercit com a coordinadors de parentalitat a Catalunya** per conèixer amb profunditat la implementació de la figura a Catalunya. Respondre no li portarà més de 10 minuts.

L'informem que les dades que ens faciliti seran tractades sempre de manera anònima i només seran utilitzades amb finalitats estadístiques amb absoluta confidencialitat. Per a qualsevol dubte o comentari, pot adreçar-se a laura.esteve@upf.edu

Moltes gràcies!

0. Vostè ha exercit com a coordinador/a de parentalitat en els últims anys a Catalunya o ha rebut la formació necessària per a poder exercir-ne?

Sí, he exercit..... 1

He rebut la formació, però no he exercit2

No

.....

3 (Fi entrevista)

BLOC 01. FORMACIÓ PROFESSIONAL

En primer lloc, volem conèixer quina ha estat la seva trajectòria acadèmica fins a arribar aquí

1. Vostè està graduat/da o llicenciat/da en...?

Dret 1

Psicologia2

Treball Social3

Educació.....4

Altres (*Especificar*)..... 95

1.1. Formació coordinació de parentalitat

2. Ha rebut vostè formació específica per a poder exercir com a coordinador/a de parentalitat?

Sí 1

No.....2

3. Quin tipus de formació ha rebut?

Curs/ Expert en Coordinació de Parentalitat 1

Màster en Coordinació de Parentalitat i Mediació Familiar2

Altres (*Especificar*)..... 95

4. Quina era la duració total d'hores de formació? (si ha realitzat més d'una formació indiqui la durada total d'hores de formació que ha rebut)

<200 h	1
201 - 350 h	2
351 - 500 h	3
501 -1.000 h	4
>1.000 h	5

5. Era presencial o online/ streaming?

Presencial.....	1
Online/ streaming.....	2
Ambdues	3

6. Quina o quines entitats l'organitzaven? (si ha realitzat més d'una formació indiqui totes les entitats organitzadores que hi participaven)

7. En quin any va rebre aquesta formació? (si ha realitzat més d'una formació anoti l'any en que va rebre la primera)

(anotar any exacte i codificar)

8. Incloïa formació en igualtat i/o violències masclistes?

Sí (<i>Especificar nombre hores</i>)	1
No.....	2

9. Incloïa formació en drets de la infància?

Sí (<i>Especificar nombre hores</i>)	1
No.....	2

10. Incloïa formació en intervenció amb la infància?

Sí (*Especificar nombre hores*) 1
No.....2

1.2. Formació Complementària

11. Disposa d'alguna altra formació en igualtat o violències masculines? Quina/es? (*Especifiqui tantes com tingui*)

Sí (*Especificar títol, nombre d'hores i organització*) 1
No.....2

12. I en drets o intervenció amb la infància? Quina/es? (*Especifiqui tantes com tingui*)

Sí (*Especificar títol, nombre d'hores i organització*) 1
No.....2

13. Disposa d'algun altre títol de màster o postgrau? Quin/s? (*Especifiqui tantes com tingui*)

Sí (*Especificar títol, nombre d'hores i organització*) 1
No.....2

BLOC 02. EXPERIÈNCIA PROFESSIONAL

(Si només ha rebut formació però no ha exercit (P0=2), passar directament al BLOC 04)

En segon lloc, ens agradaria conèixer quina ha estat la seva experiència professional en relació amb la coordinació de parentalitat.

14. Des de quin any exerceix com a coordinador/a de parentalitat?

(anotar any exacte i codificar)

15. Quantes vegades aproximadament ha estat designada com a coordinador/a de parentalitat en la seva trajectòria a Catalunya?

_____ vegades

16. De quina manera es contracten els seus serveis majoritàriament?

Llistat COPC	1
Centre de Mediació de Dret Privat de Catalunya.....	2
Llistat associació/agrupació professional	3
Contactes professionals particulars	4
Pàgina web i/o mitjans propis	5
Altres (<i>Especificar</i>).....	95

2.1. Intervenció més recent

De les intervencions que ha realitzat a Catalunya com a coordinador/a de parentalitat, respongui a les següents preguntes en relació amb la més recent.

17. La configuració familiar amb què es va intervenir consistia, a més d'algun NNA, en...?

Una relació de parella entre un home i una dona	1
Una relació de parella entre dos homes.....	2
Una relació de parella entre dues dones	3
Altres (<i>Especificar</i>)	95

18. Quants fills/es hi havia en la família designada?

___ fills/es comuns
___ fills/es no comuns

19. Quina era l'edat dels fills/es en el moment en què es va iniciar la coordinació?

1er fill/a: ___ anys
2on fill/a: ___ anys
3er fill/a: ___ anys
4rt fill/a: ___ anys.

20. Quin tipus de guarda era l'acordada en el moment inicial de la coordinació de parentalitat?

Exclusiva a favor de la mare	1
Exclusiva a favor del pare	2
Compartida	3
Separació dels fills i filles	4
Progressió d'individual a compartida en un termini	5
Altres (<i>Especificar</i>)	95

21. Quin va ser el motiu principal que va propiciar la intervenció d'un coordinador/a de parentalitat?

Incompliment de les mesures judicials (<i>Especificar</i>)	1
Alta conflictivitat entre els progenitors (<i>Especificar</i>)	2
Problemes conductuals/adaptatius del NNA (<i>Especificar</i>)	3
Altres (<i>Especificar</i>)	95

22. Qui va sol·licitar la coordinació de parentalitat?

La mare	1
El pare	2
Ambdós progenitors	3
L'autoritat judicial	4
EATAF/ PdT/ Serveis Socials.....	5
Altres (<i>Especificar</i>)	95

23. Quin era l'objectiu principal de la coordinació de parentalitat?

Restablir la relació maternofilial.....	1
Restablir la relació paternofilial.....	2
Complir el pla de parentalitat en relació amb un altra qüestió (<i>Especificar</i>)	

Altres (*Especificar*).....95

24. Quant de temps va durar la coordinació? (Si encara continua, indiqui el temps que porti fins el dia d'avui)

____ mesos ____ anys

25. Quants cops es va reunir amb cada un dels membres de la família?

Mare/ progenitor 1: ____ cops

Pare/ progenitor 2: ____ cops

Fill/a 1: ____cops

Fill/a 2: ____cops

Fill/a 3: ____cops

Fill/a 4: ____cops

26. Quin va ser el cost mitjà de la seva intervenció? (Pot contestar tant en € per sessió o en preu total de la intervenció)

____ € / sessió

____ € / total

27. Va redactar informes adreçats a l'autoritat judicial relatius a la seva intervenció? Quants?

____ informes

28. Va recomanar mitjançant informes/comunicacions a l'autoritat judicial un canvi en les mesures personals adoptades?

Sí, i les recomanacions van estar sempre adoptades.....1

Sí, i les recomanacions van estar adoptades en alguns casos 2

Sí, però les recomanacions no van estar mai adoptades.....3

No4

29. (FILTRE: Si a la P28 diu que sí) Descrigui breument el motiu que el/la va portar a realitzar dita/es recomanació/ns.

30. En aquest cas concret, hi havia algun tipus de violència contra algun dels progenitors, infants o adolescents? (Quan parlem de “violència” ens referim a un concepte ampli que fa referència a qualsevol tipus de violència: física, psicològica, sexual, obstètrica, econòmica, digital, de segon ordre o vicària).

- Sí, existia una condemna al respecte 1
- Sí, tot i que denúncies anteriors havien quedat arxivades... 2
- Sí, tot i que no es va produir cap denúncia formal 3
- No, denúncies anteriors havien quedat arxivades 4
- No, només al·legacions infundades no denunciades 5
- No, no es va produir cap al·legació ni vaig apreciar indicis . 6
- Altres (*Especificar*) 95

31. (FILTRE: Si P30=1,2,3,4,5,95) Descrigui breument com es va procedir en aquest cas concret.

32. Com va concloure la seva intervenció?

- Amb èxit 1
- Sense èxit pel transcurs del termini fixat judicialment 2
- Sense èxit per altres motius (*Especificar*) 3
- No ha conclòs, encara continua 4

BLOC 03. PREGUNTES GENERALS SOBRE LA SEVA EXPERIÈNCIA PROFESSIONAL

Contesti aquestes preguntes d'acord amb la seva experiència general com a coordinador/a de parentalitat.

33. En la seva pràctica, és a dir, d'acord amb els seus principis d'actuació, la coordinació de parentalitat:

- És sempre voluntària 1
Pot ser imposada judicialment i les parts estan obligades a sotmetre's
2
Un cop hi accedeixen, és obligatòria per a les parts 3

34. Forma part de la seva pràctica habitual la detecció de possibles violències en l'àmbit familiar?

- No, si han designat una coordinació és perquè no existeix violència 1
No, només quan existeixen antecedents o observo indicis ..2
Sí, pregunto directament als membres de la família3
Sí, faig servir tests o eines estandarditzades (*Especificar*)..4

35. Aproximadament, en quin percentatge de casos ha detectat violències masclistes?

(anotar % exacte i codificar)

36. I violències contra un NNA?

(anotar % exacte i codificar)

37. En la seva experiència professional, els incompliments de mesures personals en relació amb els NNA (guarda/relacions) adoptades judicialment solen donar-se...

- Per rebuig del/la NNA cap a un progenitor 1
Per canvi de domicili de la mare 2
Per canvi de domicili del pare 3

Per interferències parentals de la mare	4
Per interferències parentals del pare	5
Per manca de voluntat de la mare de relacionar-se amb el fill/a	6
Per manca de voluntat del pare de relacionar-se amb el fill/a	7
Altres (<i>Especificar</i>).....	95

BLOC 04. ESTEREOTIPS I ROLS DE GÈNERE

A continuació, indiqui en quin grau d'acord està amb les següents afirmacions:

Molt d'acord	1
Bastant d'acord	2
Ni d'acord ni en desacord.....	3
Poc d'acord.....	4
Gens d'acord	5

4.1. Violències masclistes, custòdies, règim de visites i drets de la infància

- 38. Un procés de separació familiar sempre és un esdeveniment traumàtic per un NNA.**
- 39. En un procés de separació, és millor no preguntar als NNA amb qui volen estar per evitar conflicte de lleialtats.**
- 40. Generalment, el progenitor guardador és el responsable que els fills/es no compleixin el règim de visites acordat amb el progenitor no custodi.**
- 41. En un divorci o ruptura familiar, se separen els progenitors, però no els fills/es.**
- 42. És un dret dels progenitors poder gaudir de passar temps amb els seus fills/es.**
- 43. Els progenitors/es qui permeten que el NNA no es relacioni amb l'altre progenitor no actuen en l'interès superior dels infants.**

44. Les decisions sobre custòdia i règim de visites només han de basar-se en com els pares tracten als fills/es i no en com tracten l'altre progenitor.
45. Si els NNA no reben violència directa, no s'han de considerar víctimes de violència masclista.
46. Els progenitors/es que es resisteixen a la coordinació de parentalitat no actuen en l'interès superior dels infants.
47. Durant el procés de divorci, és molt probable que les víctimes de violència masclista intenten allunyar els fills/es de l'altre progenitor.
48. Molt sovint, es denega la custòdia compartida als pares perquè la seva ex-parella els acusa falsament de violència masclista.
49. Si un progenitor exerceix violència cap a l'altre progenitor però no directament cap als fills/es, el contacte entre aquests no s'ha de veure limitat.
50. Molts episodis violents entre els membres d'una parella són aïllats, sense arribar a constituir violència masclista.
51. És un mite que les dones són menys violentes que els homes en les relacions de parella.
52. Hi ha moltes dones que utilitzen al·legacions de violència masclista per obtenir avantatges en la separació.
53. Si un progenitor dificulta les relacions dels NNA amb l'altre, han d'adoptar-se mesures per reduir el contacte d'aquest que dificulta amb els fills/es.
54. S'ha de premiar la predisposició del progenitor perquè els NNA es relacionin amb l'altre.
55. Un NNA necessita un referent de pare i un referent de mare per créixer i desenvolupar-se adequadament.
56. Mantenir relacions amb ambdós progenitors sempre és beneficiós pel NNA.
57. La majoria de NNA que es neguen a veure o relacionar-se amb un progenitor no saben què els hi convé.
58. Perquè una al·legació de violència tingui credibilitat sempre s'ha de denunciar.

4.2. Justícia i igualtat

59. Considero que el món és un lloc just.
60. La discriminació cap a les dones ja no és més un problema a Catalunya.
61. Algunes lleis beneficien especialment a les dones i permeten comportaments oportunistes.
62. Crec fermament que les injustícies a tots els àmbits de la vida (professional, familiar, polític) són l'excepció i no la regla.
63. És fàcil entendre el malestar dels grups de dones a Catalunya.
64. Hauríem de fer tot el possible per igualar les condicions dels diferents grups.
65. Soc una persona feminista o que dóna suport a les reivindicacions feministes.

BLOC 05. DADES SOCIODEMOGRÀFIQUES

Ja per acabar:

66. Amb quin gènere s'identifica?

Dona..... 1
Home 2
Altres 95

67. Quina és la seva edat? *(anotar edat exacta i codificar)*

68. Quin és el seu lloc de residència?

Barcelona 1
Girona..... 2
Lleida..... 3
Tarragona 4

Fora Catalunya (Especificar) 5

69.I quina es la seva nacionalitat?

Espanyola 1

Estrangera (Especificar) 2

Moltes gràcies per la seva col·laboració!